

Universitätsbibliothek Wuppertal

Xenophons Kyropaedie

Xenophon

Leipzig, 1878

Buch V

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-2560](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-2560)

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑ.

V.

Οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἐπραξάν τε καὶ ἔλεξαν· ὁ δὲ Κῦρος ἐκέλευσε 1
τὰ μὲν Κυαξάρου διαλαβόντας φυλάττειν οὓς ἦδει οἰκειοτάτους
αὐτῷ ὄντας· καὶ ὅσα ἔμοι δίδοτε, ἡδέως, ἔφη, ἐγὼ δέχομαι·
χρήσεται δ' αὐτοῖς ὑμῶν ὁ ἀεὶ μάλιστα δεόμενος. φιλόμουσος
δέ τις τῶν Μήδων εἶπε, Καὶ μὴν ἐγώ, ὦ Κῦρε, τῶν μουσουρ-
γῶν ἀκούσας ἐσπέρας ὧν σὺ νῦν ἔχεις, ἡδέως ἤκουσά τε κῦν
μοι δῶς αὐτῶν μίαν, στρατεύεσθαι ἂν μοι δοκῶ ἥδιον ἢ οἶκοι
μένειν. ὁ δὲ Κῦρος εἶπεν, Ἀλλ' ἐγώ, ἔφη, καὶ δίδωμί σοι καὶ
 χάριν οἶμαί σοι πλείω ἔχειν, ὅτι ἐμὲ ἤτησας, ἢ σὺ ἐμοί, ὅτι
 λαμβάνεις· οὕτως ἐγὼ ὑμῖν διψῶ χαρίζεσθαι. τανύτην μὲν οὖν
 ἔλαβεν ὁ αἰτήσας.

Καλέσας δὲ ὁ Κῦρος Ἀράσπαν Μῆδον, ὃς ἦν ἐκ παιδὸς 2
αὐτῷ ἐταῖρος, ᾧ καὶ τὴν στολὴν ἐκδύς ἔδωκε τὴν Μηδικήν, ὅτε

1. Inhalt: Kyros stellt seinen Beuteantheil den Andern zur Verfügung. Die schöne Pantheia, die vom Kyros dem Araspas zur Hut anvertraut war, wird Veranlassung zu einem Gespräch über die natürliche Macht der Schönheit. Kyros meidet sie, um nicht gefesselt zu werden, Araspas giebt sich in seinem Sicherheitsgefühl ihr hin und wird bald gefesselt. Hierauf versammelt Kyros die Officiere der Meder und der Bundesgenossen und stellt es ihnen anheim, dem Befehle des Kyaxares zurückzukehren zu folgen. Sie sind alle entschlossen beim Kyros zu bleiben. Zuletzt

Vertheilung der Mannschaften in die Zelte.

1. διαλαβόντας, den (bereits ausgesonderten) Antheil in Empfang nehmen. Diese Bedeutung kann das Wort schwerlich haben. Hertlein vermuthet: λαβόντας διαφυλάττειν. — ἀεὶ, jedesmal. — ἀκούσας — ἡδέως — ἤκουσα. Ebenso VIII, 4, 9: ὑπακούων σχολῇ ὑπήκουσα, wo, wie hier, der Begriff des Verbuns durch ein Adverbium näher bestimmt wird. Vgl. auch V, 4, 51. — στρατεύεσθαι ἂν μοι δοκῶ. S. zu δοκῶμεν I, 1, 1.

2. ᾧ καὶ τὴν στολὴν — ἔδωκε.

παρὰ Ἀστυάγους εἰς Πέρσας ἀπῆει, τοῦτον ἐκέλευσε διαφυλά-
 3 ξαι αὐτῷ τὴν τε γυναῖκα καὶ τὴν σκηνήν. ἦν δὲ αὕτη ἡ γυνή
 Ἀβραδάτου τοῦ Σουσίου· ὅτε δὲ ἠλίσκετο τὸ τῶν Ἀσσυρίων
 στρατόπεδον, ὁ ἀνὴρ αὐτῆς οὐκ ἔτυχεν ἐν τῷ στρατοπέδῳ ὢν,
 ἀλλὰ πρὸς τὸν τῶν Βακτριανῶν βασιλέα πρεσβεύων ὄχρετο·
 ἔπεμψε δὲ αὐτὸν ὁ Ἀσσύριος περὶ συμμαχίας· ξένος γὰρ ὢν
 ἐτύγχανε τῷ τῶν Βακτριανῶν βασιλεῖ· ταύτην οὖν ἐκέλευσεν
 4 ὁ Κῦρος διαφυλάττειν τὸν Ἀράσπαν, ἕως ἂν αὐτὸς λάβῃ. κε-
 λευόμενος δὲ ὁ Ἀράσπας ἐπήρετο, Ἐώρακας δ', ἔφη, τὴν γυ-
 ναῖκα, ὦ Κῦρε, ἦν με κελεύεις φυλάττειν; Μὰ Δί', ἔφη ὁ Κῦ-
 ρος, οὐκ ἔγωγε. Ἀλλ' ἐγώ, ἔφη, ἡνίκα ἐξηροῦμέν σοι αὐτήν·
 καὶ δῆτα, ὅτε μὲν εἰσῆλθομεν εἰς τὴν σκηνὴν αὐτῆς, τὸ πρῶτον
 οὐ διέγνωμεν αὐτήν· χαμαὶ τε γὰρ ἐκάθητο καὶ αἱ θεράπαιναι
 πᾶσαι περὶ αὐτήν· καὶ τοίνυν ὁμοίαν ταῖς δούλαις εἶχε τὴν
 ἐσθῆτα· ἐπεὶ δὲ γινῶναι βουλόμενοι, ποία εἴη ἡ δέσποινα, πά-
 σας περιεβλέψαμεν, ταχὺ καὶ πασῶν ἐφαίνετο διαφέρουσα τῶν
 ἄλλων, καίπερ καθημένη κεκαλυμμένη τε καὶ εἰς γῆν ὀρώσα.
 5 ὥς δὲ ἀναστῆναι αὐτὴν ἐκελεύσαμεν, συνανέστησαν μὲν αὐτῇ
 ἅπασαι αἱ ἄμφ' αὐτήν, διήνεγκε δ' ἐνταῦθα πρῶτον μὲν τῷ
 μεγέθει, ἔπειτα δὲ καὶ τῇ ἀρετῇ καὶ τῇ εὐσχημοσύνῃ, καίπερ ἐν
 ταπεινῷ σχήματι ἐστηκυῖα. δῆλα δ' ἦν αὐτῇ καὶ τὰ δάκρυα
 στάζοντα, τὰ μὲν κατὰ τῶν πέπλων, τὰ δὲ καὶ ἐπὶ τοὺς πό-
 6 δας. ὥς δ' ἡμῶν ὁ γεραίτατος εἶπε, Θάρρει, ὦ γύναι· καλὸν
 μὲν γὰρ κἀγαθὸν ἀκούομεν καὶ τὸν σὸν ἄνδρα εἶναι· νῦν μὲν-

S. I, 4, 26. — τὴν τε γυν. κ. τ. σκηνήν. S. IV, 6, 11.

3. τοῦ Σουσίου, aus Susa. — ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, ihr Gemahl. Vergl. I, 3, 13. — τῶν Βακτριανῶν. S. zu I, 5, 2. — ὢν ἐτύγχανε, Abro-
 datas.

4. ὁμοίαν ταῖς δούλαις, kurz für ὁμοίαν τῇ τῶν δουλῶν ἐσθῆτι. S. zu II, 3, 19. VII, 1, 2.

5. τῷ μεγέθει. Nicht blosz bei Männern wie III, 1, 41. VIII, 1, 40 (vergl. Herod. VII, 187, wo Xerxes κάλλεός τε ἔνεκα καὶ μεγάλθεος ἀξι-
 ονύκατος genannt wird), sondern auch bei Frauen gehörte Körper-
 grözse mit zur Schönheit. Vergl. Mem. II, 1, 22. Oekon. X, 2. Hom. Od. XVIII, 248 von der Penelope:

περίεσσι γυναικῶν εἶδος τε μέγεθος
 τε ἰδὲ φρένας ἔνδον ἔσας. — τῇ
 ἀρετῇ, durch den Adel ihrer
 Erscheinung. Vergl. Hom. Od.
 XVIII, 250: ἐμὴν ἀρετὴν εἶδος τε
 δέμας τε ὄλεσαν ἄδανάτοι. — ἐν
 ταπεινῷ σχήματι, in düftiger Klei-
 dung, d. i. namentlich ohne Schmuck,
 wie es ihrer Trauer geziemte.

6. καλὸν μὲν γάρ. Auch wir
 können unser denn so brauchen:
 denn wir hören zwar dasz —;
 jetzt aber —, wovon nicht der
 erste, sondern erst der zweite Satz
 die durch γὰρ angedeutete Be-
 gründung enthält. Vergl. II, 2, 5
 zu ἀνῆλωτο μὲν. — καὶ vor τὸν
 σὸν ἄνδρα mit Bezug auf Kyros,
 den der Redende im Sinn hat.

τοι εξαίρουμένον ἀνδρὶ σε εὖ ἴσθι ὅτι οὔτε τὸ εἶδος ἐκείνου χεί-
ροσι οὔτε τὴν γνώμην οὔτε δύναμιν ἤττω ἔχοντι, ἀλλ' ὡς ἡμεῖς
γε νομίζομεν, εἴ τις καὶ ἄλλος ἀνὴρ, καὶ Κῦρος ἄξιός ἐστι θαν-
μάζεσθαι, οὐ σὺ ἔσῃ τὸ ἀπὸ τοῦδε· ὡς οὖν τοῦτο ἤκουσεν ἡ
γυνή, περικατερρήξατό τε τὸν ἄνωθεν πέπλον καὶ ἀνωδύρατο·
συνανεβόησαν δὲ καὶ αἱ δμωαί. ἐν τούτῳ δὲ ἐφάνη μὲν αὐτῆς 7
το πλείστον μέρος τοῦ προσώπου, ἐφάνη δὲ ἡ δέξη καὶ αἱ χεῖρες·
καὶ εὖ ἴσθι, ἔφη, ὦ Κῦρε, ὡς ἐμοὶ τε ἔδοξε καὶ τοῖς ἄλλοις
ἅπασιν τοῖς ἰδοῦσι μήπω φῦναι μηδὲ γενέσθαι γυνή ἀπὸ θνη-
τῶν τοιαύτη ἐν τῇ Ἀσίᾳ. ἀλλὰ πάντως, ἔφη, καὶ σὺ θέασαι
αὐτήν. καὶ ὁ Κῦρος ἔφη, Ναὶ μὰ Δία, πολὺ γε ἤττον, εἰ τοι- 8
αύτη ἐστίν, οἷαν σὺ λέγεις. Τί δαί; ἔφη ὁ νεανίσκος. Ὅτι, ἔφη,
εἰ νυνὶ σοῦ ἀκούσας, ὅτι καλή ἐστίν, ἐλθεῖν πεισθῆσομαι θεασό-
μενος, οὐδὲ πάνυ μοι σχολῆς οὔσης, δέδοικα, μὴ πολὺ θάττον
ἐκείνη αὐθις ἀναπέσῃ καὶ πάλιν ἐλθεῖν θεασόμενον· ἐκ δὲ τούτου
ἴσως ἂν ἀμελήσας ὦν με δεῖ πράττειν καθόλμην ἐκείνην θεώμενος.

Καὶ ὁ νεανίσκος ἀναγελάσας εἶπεν, Οἶε γάρ, ἔφη, ὦ 9
Κῦρε, ἱκανὸν εἶναι κάλλος ἀνθρώπου ἀναγκάζειν τὸν μὴ βο-
λούμενον πράττειν παρὰ τὸ βέλτιστον; εἰ μέντοι, ἔφη, τοῦτο
οὕτως ἐπεφύκει, πάντας ἂν ἠνάγκαζεν ὁμοίως. ὁρᾷς, ἔφη, τὸ 10
πῦρ, ὡς πάντας ὁμοίως καίει; πέφυκε γὰρ τοιοῦτο· τῶν δὲ
καλῶν τῶν μὲν ἐρῶσι, τῶν δ' οὐ, καὶ ἄλλος γε ἄλλου. ἐθελού-
σιον γάρ, ἔφη, ἐστί, καὶ ἐρᾷ ἕκαστος ὦν ἂν βούληται. αὐτίκα,
ἔφη, οὐκ ἐρᾷ ἀδελφὸς ἀδελφῆς, ἄλλος δὲ ταύτης, οὐδὲ πατὴρ
θυγατρός, ἄλλος δὲ ταύτης· καὶ γὰρ φόβος καὶ νόμος ἱκανὸς
ἔρωτα κωλύειν. εἰ δέ γ', ἔφη, νόμος τεθείη μὴ ἐσθίοντας μὴ 11

— Ueber καὶ vor ἄλλος s. zu I, 5, 1.

— τὸ ἀπὸ τοῦδε, von jetzt an, wie IV, 2, 22. — ὡς οὖν nimmt den Vordersatz, der mit ὡς δ' ἡμῶν begann, noch einmal auf. Dazu dient οὖν wie igitur. Ebenso VI, 2, 12. — τὸν ἀνωθεν πέπλον. Ueber die Attraction s. zu I, 3, 4. Ueber die Sache vergl. III, 1, 13. Auch diese Stelle hat poetische Färbung.

7. φῦναι — γενέσθαι, weder geboren in Asien, noch überhaupt da vorhanden, also auch nicht eingewandert.

8. Τί δαί, wie so? — ἐκείνη steht dem vorhergehenden σοῦ ἀκούσας entgegen: wenn ich jetzt deiner

Einladung folge, dann wird sie (selbst vollends) ihrerseits (αὐθις) mich noch viel schneller (als du) bewegen, auch ein zweites Mal (καὶ πάλιν) zu kommen — καθόλμην. S. zu III, 3, 14.

9. Οἶε γάρ. S. wegen γάρ zu I, 4, 12. — ἐπεφύκει, in der Natur (der Schönheit) begründet wäre.

10. τὸ πῦρ, ὡς — καίει. Ueber die Attraction s. zu I, 1, 6. — ἐρῶσι. Das Subject ergänze aus dem vorhergehenden πάντας. — αὐτίκα, zum Beispiel. — οὐκ ἐρᾷ ἀδελφὸς ἀδελφῆς. Unterschied zwischen φιλεῖν und ἐρᾶν! Hier haben wir wieder rein griechische Sitte, nach

- πεινῆν καὶ μὴ πίνοντας μὴ διψῆν μηδὲ ῥιγοῦν τοῦ χειμῶνος
μηδὲ θάλλεσθαι τοῦ θέρους, οὐδεῖς ἂν νόμος δυνηθεῖν δια-
πράξασθαι ταῦτα πείθεσθαι ἀνθρώπους· πεφύκασι γὰρ ὑπὸ
τούτων κρατεῖσθαι. τὸ δ' ἐρᾶν ἐθελούσιόν ἐστιν· ἕκαστος
γούν τῶν καθ' ἑαυτὸν ἐρᾷ, ὥσπερ ἱματίων καὶ ὑποδημάτων.
- 12 Πῶς οὖν, ἔφη ὁ Κῦρος, εἰ ἐθελούσιόν ἐστι τὸ ἐρασθῆναι, οὐ
καὶ παύσασθαι ἔστιν, ὅταν τις βούληται; ἀλλ' ἐγώ, ἔφη, ἐώρακα
καὶ κλαίοντας ὑπὸ λύπης δι' ἔρωτα, καὶ δουλεύοντάς γε τοῖς
ἐρωμένοις καὶ μάλα κακὸν νομίζοντας πρὶν ἐρᾶν τὸ δουλεύειν,
καὶ διδόντας γε πολλὰ ὧν οὐ βέλτιον αὐτοῖς στέρεσθαι, καὶ
εὐχομένους ὥσπερ καὶ ἄλλης τινὸς νόσου ἀπαλλαγῆναι, καὶ οὐ
δυναμένους μέντοι ἀπαλλάττεσθαι, ἀλλὰ δεδεμένους ἰσχυροτέρα
ἀνάγκη ἢ εἰ ἐν σιδήρῳ ἐδέδεκτο. παρέχουσι γοῦν ἑαυτοὺς τοῖς
ἐρωμένοις πολλὰ καὶ εἰκῇ ὑπηρετοῦντας· καὶ μέντοι οὐδ' ἀπο-
διδράσκειν ἐπιχειροῦσι, τοιαῦτα κακὰ ἔχοντες, ἀλλὰ καὶ φυλάτ-
τουσι τοὺς ἐρωμένους, μὴ ποι ἀποδρῶσι.
- 13 Καὶ ὁ νεανίσκος εἶπε [πρὸς ταῦτα, Ποιοῦσι γάρ, ἔφη,
ταῦτα· εἰσὶ μέντοι, ἔφη, οἱ τοιοῦτοι μοχθηροί· διόπερ, οἶμαι,
καὶ εὗχονται μὲν αἰεὶ ὡς ἄθλιοι ὄντες ἀποθανεῖν, μυρίων δ'
οὐσῶν μηχανῶν ἀπαλλαγῆς τοῦ βίου οὐκ ἀπαλλάττονται. οἱ
αὐτοὶ δέ γε οὗτοι καὶ κλέπτειν ἐπιχειροῦσι καὶ οὐκ ἀπέχονται
τῶν ἀλλοτριῶν, ἀλλ' ἐπειδάν τι ἀρπάσωσιν ἢ κλέψωσιν, ὁρᾷς,
ὅτι σὺ πρῶτος, ὅτι οὐκ ἀναγκαῖον τὸ κλέπτειν, αἰτία τὸν κλέ-
πτοντα καὶ ἀρπάζοντα, καὶ οὐ συγγιγνώσκεις, ἀλλὰ κολάζεις.
- 14 οὕτω μέντοι, ἔφη, καὶ οἱ καλοὶ οὐκ ἀναγκάζουσιν ἐρᾶν ἑαυτῶν
οὐδ' ἐφίεσθαι ἀνθρώπους ὧν μὴ δεῖ, ἀλλὰ τὰ μοχθηρὰ ἀνθρώ-
πια πασῶν, οἶμαι, τῶν ἐπιθυμιῶν ἀκρατῇ ἔστι, κἄπειτα ἔρωτα

der sich wenigstens ὁμομήτριοι nicht
heirathen durften, während diesz
bei den Persern, Assyriern und Ae-
gyptiern gestattet war.

11. ταῦτα πείθεσθαι. Ueber den
Accus. s. zu I, 3, 5. — τῶν καθ'
ἑαυτὸν, was ihm gemäszt ist, zu-
sagt.

12. τὸ ἐρασθῆναι, vom Zustande
dessen, der von der Liebe ergriffen
ist. Vergl. zu ἡγήσατο I, 1, 4. —
καὶ — γε. S. zu III, 1, 20. — καὶ
— νομίζοντας, obwohl sie — hiel-
ten. — οὐ βέλτιον, nämlich ἦν, wo-
bei vorschwebt ἢ μὴ στέρεσθαι, hat

aber den Sinn von κακὸν ἦν. —
ἐν σιδήρῳ. Vergl. III, 3, 10. —
καὶ vor εἰκῇ ist vel.

13. Ποιοῦσι γάρ, wie §. 9: Οἶμαι
γάρ. — μοχθηροί, elende, d. i. ohne
alle sittliche Kraft. Das ist es, wes-
halb sie nicht loskommen können
von der Liebe, ebensowenig als sie
das Stehlen u. dergl. lassen können.
— πρῶτος. S. zu I, 3, 18. — ὅτι οὐκ
ἀναγκαῖον, nämlich ἐστὶ. Du selbst,
das ist der Sinn, kannst die Liebe
eben nicht mehr als das Stehlen
für einen unfreiwilligen Act halten.

14. ἀνθρώπους — ἀνθρώπια. Be-

αἰτιῶνται· οἱ δὲ γε καλοὶ ἀγαθοὶ ἐπιθυμοῦντες καὶ χρυσίου
καὶ ἵππων ἀγαθῶν καὶ γυναικῶν καλῶν, ὅμως πάντων τούτων
δύνανται ἀπέχεσθαι, ὥστε μὴ ἄπτεσθαι αὐτῶν παρὰ τὸ δίκαιον.
ἐγὼ γοῦν, ἔφη, ταύτην ἑωρακὼς καὶ πάννυ καλῆς δοξάσης μοι 15
εἶναι, ὅμως καὶ παρὰ σοὶ εἰμι καὶ ἵππεύω καὶ τᾶλλα τὰ ἔμοι
προσθήκοντα ἀποτελῶ. Ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος· ἴσως θᾶπτον 16
ἀπῆλθες ἢ ἐν ὅσῳ χρόνῳ ἔρως πέφυκε συσκενάζεσθαι ἄνθρω-
πον. καὶ πυρὸς γάρ τοι ἔστι θιγόντα μὴ εὐθὺς καίεσθαι καὶ
τὰ ξύλα οὐκ εὐθὺς ἀναλάμπει· ὅμως δ' ἐργαγε οὔτε πυρὸς ἐκὼν
εἶναι ἄπτομαι οὔτε τοὺς καλοὺς εἰσορῶ. οὐδέ γε σοὶ συμβου-
λεύω, ἔφη, ὦ Ἀράσπα, ἐν τοῖς καλοῖς ἔαν τὴν ὄψιν διατρίβειν·
ὡς τὸ μὲν πῦρ τοὺς ἀπτομένους καίει, οἱ δὲ καλοὶ καὶ τοὺς ἄπω-
θεν θεωμένους ὑφάπτουσιν, ὥστε αἰθεσθαι τῷ ἔρωτι. Θάρρει, 17
ἔφη, ὦ Κῦρε· οὐδ' ἐὰν μηδέποτε παύσωμαι θεώμενος, οὐ μὴ
κρατηθῶ, ὥστε ποιεῖν τι ὧν μὴ χρὴ ποιεῖν. Κάλλιστα, ἔφη,
λέγεις· φύλαττε τοίνυν, ἔφη, ὥσπερ σε κελεύω καὶ ἐπιμελοῦ
αὐτῆς· ἴσως γὰρ ἂν καὶ πάννυ ἡμῖν ἐν καιρῷ γένοιτο αὕτη ἢ
γυνή. τότε μὲν δὴ ταῦτα εἰπόντες διελύθησαν. 18

Ὁ δὲ νεανίσκος ἅμα μὲν ὁρῶν καλὴν τὴν γυναικα, ἅμα
δὲ αἰσθανόμενος τὴν καλοκάγαθίαν αὐτῆς, ἅμα δὲ θεραπεύων
αὐτὴν καὶ οἰόμενος χαρίζεσθαι αὐτῇ, ἅμα δὲ αἰσθανόμενος οὐκ
ἀχάριστον οὔσαν, ἀλλ' ἐπιμελουμένην διὰ τῶν αὐτῆς οἰκετῶν,
ὡς καὶ εἰσιόντι εἶη τὰ δέοντα καί, εἴ ποτε ἀσθενήσειεν, ὡς
μηδενὸς ἐνδέοιτο, ἐκ πάντων τούτων ἠλίσκετο ἔρωτι, καὶ ἴσως
οὐδὲν θαυμαστὸν ἔπασχε. καὶ ταῦτα μὲν δὴ οὕτως ἐπράττετο.

Βουλόμενος δὲ ὁ Κῦρος ἐθέλοντας μένειν μεθ' ἑαυτοῦ 19
τούς τε Μῆδους καὶ τοὺς συμμάχους, συνενέλεσε πάντας τοὺς
ἐπικαιρίους· ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, ἔλεξε τοιάδε. Ἄνδρες Μῆδοι 20

achte den Unterschied. Vergl. κρεα-
δίων I, 4, 13.

15. καλῆς δοξάσης. Ueber den
Genit. absol. nach dem Accus. s.
zu I, 4, 2, über das fehlende αὐτῆς
zu I, 4, 18.

16. συσκενάζεσθαι, sich zur
Beute macht. Ebenso Plut. Cat.
min. c. 43: οὗς μὲν δεξάμενοι τῶν
πολιτῶν, οὗς δὲ συσκενάζαμενοι χά-
ρισι καὶ δωροδοκίαις. — ἔστι, es
ist möglich. — ἐκὼν εἶναι. S.
zu II, 2, 15. — ὥς, denn. Ueber

μὲν s. zu II, 2, 5. — αἰθεσθαι, ein
poetisches Wort. S. zu I, 2, 1.
Derselbe Gedanke Mem. I, 3, 13.

17. οὐ μὴ, mit dem Conj. wie
III, 2, 8 mit dem Futur. — φύ-
λαττε. Das Object ist aus dem
Folgenden zu ergänzen. — ἐν καιρῷ
γένοιτο, nützlich werden. Vergl.
VI, 1, 38.

18. καλὴν, nämlich οὔσαν. — μη-
δενὸς ἐνδέοιτο, es ihm an nichts
fehle. — καὶ ἴσως, und — wohl,
mit urbaner Ironie. Vergl. VI, 1, 6.

19. τοὺς ἐπικαιρίους. S. zu III, 3, 12.

- καὶ πάντες οἱ παρόντες, ἐγὼ ὑμᾶς οἶδα σαφῶς ὅτι οὔτε χρημάτων δεόμενοι σὺν ἐμοὶ ἐξήλθετε οὔτε Κναξάρῃ νομίζοντες τοῦτο ὑπηρετεῖν, ἀλλ' ἐμοὶ βουλόμενοι τοῦτο χαρίζεσθαι, καὶ ἐμὲ τι
- 21 μῶντες νυκτοπορεῖν καὶ κινδυνεύειν σὺν ἐμοὶ ἡθελήσατε. καὶ χάριν τούτων ἐγὼ ὑμῖν ἔχω μὲν, εἰ μὴ ἀδικῶ· ἀποδιδόναι δὲ οὐπω ἄξιαν δύναμιν ἔχειν μοι δοκῶ. καὶ τοῦτο μὲν οὐκ αἰσχρνομαι λέγων· τὸ δ' Ἐὰν μένητε παρ' ἐμοί, ἀποδώσω, εὖ ἴστε, αἰσχυνοίμην ἂν εἰπεῖν· νομίζω γὰρ ἂν ἐμαυτὸν εἰκέναι λέγουσι ταῦτα ἔνεκα τοῦ ὑμᾶς μᾶλλον ἐθέλειν παρ' ἐμοὶ καταμένειν. ἀντὶ δὲ τούτου τάδε λέγω· ἐγὼ γὰρ ὑμῖν, καὶν ἤδη ἀπίητε Κναξάρῃ πειθόμενοι, ὅμως, ἂν ἀγαθὸν τι πράξω, πειράσομαι
- 22 οὕτω ποιεῖν, ὥστε καὶ ἐμὲ ὑμᾶς ἐπαινεῖν. οὐ γὰρ δὴ αὐτὸς γε ἄπειμι, ἀλλὰ καὶ Ὑρκανίοις τοὺς ὄρκους καὶ τὰς δεξιάς, ἃς ἔδωκα, ἐμπεδώσω καὶ οὐποτε τούτους προδιδὸνς ἀλώσομαι, καὶ τῷ νῦν διδόντι Γωβρῶν καὶ τείχη ἡμῖν καὶ χώραν καὶ δύναμιν
- 23 πειράσομαι ποιεῖν μὴ μεταμελῆσαι τῆς πρὸς ἐμὲ ὁδοῦ. καὶ τὸ μέγιστον δὴ, θεῶν οὕτω διδόντων περιφανῶς ἀγαθὰ καὶ φοβοίμην ἂν αὐτοὺς καὶ αἰσχυνοίμην ἀπολιπὼν ταῦτα εἰκῇ ἀπελθεῖν. ἐγὼ μὲν οὖν οὕτως, ἔφη, ποιήσω· ὑμεῖς δὲ ὅπως γιγνώ-
- 24 σκετε, οὕτω καὶ ποιεῖτε, καὶ ἐμοὶ εἴπατε, ὅ τι ἂν ὑμῖν δοκῇ. ὁ μὲν οὕτως εἶπε.

Πρῶτος δ' ὁ φήσας ποτὲ συγγενῆς τοῦ Κύρου εἶναι εἶπεν, Ἄλλ' ἐγὼ μὲν, ἔφη, ὦ βασιλεῦ· βασιλεὺς γὰρ ἔμοιγε δοκεῖς φύσει πεφυκέναι οὐδὲν ἥττον ἢ ὁ ἐν τῷ σμήνῃ φυόμενος τῶν

20. ἐμοὶ — ἐμοὶ — ἐμὲ — ἐμοί, mit Nachdruck.

21. εἰ μὴ ἀδικῶ, d. i.: so gewisz als ich nicht ungerecht bin. Vergl. III, 2, 16. — τὸ δ', d. h. das, was Andere wohl in solcher Lage sagen würden. — αἰσχυνοίμην ἂν εἰπεῖν, vorher das Participium; denn jenes sagt er wirklich, dieses unterlässt er zu sagen. S. zu III, 3, 13. — ἂν — εἰκέναι, es sähe gerade so aus, als ob ich —. Ueber den Accusativ s. zu III, 2, 20. Der vorschwebende Gegensatz ist: Etwas anderes wäre es, wenn Euch ein Anderer den Vorschlag machte. — γὰρ nach ἐγὼ: nämlich. — Κναξάρῃ πειθόμενοι. Ueber die Sache s. IV, 5, 18. — ἂν — πράξω,

wenn ich glücklich bin in meinen Unternehmungen.

22. προδιδόνς ἀλώσομαι. Vergl. II, 2, 22. — τῷ — Γωβρῶν hängt ab von μεταμελῆσαι. Wegen διδόντι — δύναμιν s. IV, 6, 2.

23. τὸ μέγιστον, Apposition zu dem folgenden Gedanken. S. zu III, 1, 1. — θεῶν — διδόντων — αὐτοὺς. S. zu καλῆς δοξάζσης §. 15.

24. ὁ φήσας ποτέ, Artabazos. S. I, 4, 27. — ἐγὼ μὲν. Der Gedanke, den Artabazos aussprechen will, findet erst §. 26 zu Ende seinen Abschluss. — φύσει, das auch sonst dem φύεσθαι beigefügt wird, durfte hier nicht wohl fehlen wegen des folgenden Vergleichs; es heiszt: du scheinst mir ein geborener

μελιτῶν ἡγεμόν· ἐκείνῳ τε γὰρ αἱ μέλιτται ἐκοῦσαι μὲν πεί-
θονται, ὅπου δ' ἂν μένῃ, οὐδὲ μία ἐντεῦθεν ἀπέρχεται· ἐὰν
δὲ που ἐξίῃ, οὐδὲ μία αὐτοῦ ἀπολείπεται· οὕτω δεινός τις ἔρως
αὐταῖς τοῦ ἄρχεσθαι ὑπ' ἐκείνου ἐγγίγνεται· καὶ πρὸς σὲ δέ 25
μοι δοκοῦσι παραπλησίως τῶς οἱ ἄνθρωποι οὗτοι διακεῖσθαι.
καὶ γὰρ εἰς Πέρσας ὅτε παρ' ἡμῶν ἀπήεις, τίς Μῆδων ἢ νέος
ἢ γέρον σου ἀπελείφθη τὸ μὴ σοι ἀκολουθεῖν ἔστε Ἀστυάγης
ἡμᾶς ἀπέστρεψεν; ἐπειδὴ δ' ἐκ Περσῶν βοητὸς ἡμῖν ὠρμήθης,
σχεδὸν αὖ ἐωρῶμεν τοὺς φίλους σου πάντας ἐθελουσίους συν-
επομένους. ὅτε δ' αὖ τῆς δεῦρο στρατείας ἐπεθύμησας, πάντες
σοι Μῆδοι ἐκόντες ἠκολούθησαν. νῦν δ' αὖ οὕτως ἔχομεν, ὥς 26
σὺν μὲν σοὶ ὅμως καὶ ἐν τῇ πολεμίᾳ ὄντες θαρροῦμεν, ἄνευ
δὲ σοῦ καὶ οἵκαδε ἀπιέναι φοβούμεθα. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι ὅπως
ποιήσουσιν, αὐτοὶ ἐροῦσιν· ἐγὼ δέ, ὦ Κῦρε, καὶ ὦν ἐγὼ κρατῶ
καὶ μενοῦμεν παρὰ σοὶ καὶ ὀρῶντες σὲ ἀνεξόμεθα καὶ καρτερή-
σομεν ὑπὸ σοῦ εὐεργετούμενοι.

Ἐπὶ τούτῳ ἔλεξεν ὁ Τιγράνης ὧδε· Σὺ, ἔφη, ὦ Κῦρε, 27
μήποτε θαυμάσης, ἂν ἐγὼ σιωπῶ· ἡ γὰρ ψυχὴ, ἔφη, οὐχ ὥς
βουλεύσουσα παρεσκεύασται, ἀλλ' ὥς ποιήσουσα ὅ τι ἂν παρ-
αγγέλλῃς. ὁ δὲ Ἰγκάνιος εἶπεν, Ἄλλ' ἐγὼ μὲν, ὦ Μῆδοι, εἰ 28
νῦν ἀπέλθοιτε, δαίμονος ἂν φαίην τὴν ἐπιβουλήν εἶναι τὸ μὴ
ἔασαι ὑμᾶς μέγα εὐδαίμονας γενέσθαι· ἀνθρωπίνῃ δὲ γνώμῃ

König, ohne φύσει: durch Geburt König, was von jedem Königssohn gesagt werden könnte. — *πον ἐξίῃ*, prägnant für *ποι ἐξίῃ καὶ ἐνθα ἦς*. Vergl. Ages. VI, 6: *ὅπου ἴοι*. Hellen. VII, 1, 25: *ὅπου βουληθεῖεν ἐξελθεῖν*. Unten V, 4, 15. VII, 5, 68. VIII, 3, 23.

25. καὶ πρὸς σὲ δέ entspricht dem vorhergehenden *ἐκείνῳ τε* kräftiger als bloss καὶ πρὸς σὲ. S. zu I, 1, 2 und vergl. Mem. I, 1, 3: *οὗτοί τε γὰρ ὑπολαμβάνουσιν* —, *κακείνος δὲ οὕτως ἐνόμιζεν*. — *τὸ μὴ ἀκολουθεῖν*. S. zu I, 6, 32. *σοῦ ἀπελείφθη* hat nämlich negativen Sinn und ist etwa soviel als *ἀπηγόρευσε*. Darauf, dass auch die Frage hier negativen Sinn hat, ist keine Rücksicht genommen; sonst müsste hier, wie I, 6, 32, *μὴ οὐ* stehen. — *ἀπέστρεψεν*, revocavit (ex itinere).

26. ὥς, consecutiv. — ὅμως. S. zu *ἐπειτα* I, 2, 2. Vor das Parti-

cipium gestellt hebt es den Gegensatz zu ihm noch mehr hervor. Ebenso VI, 4, 6. VIII, 2, 21. Oekon. II, 4: *Κατὰ οὕτως ἐγνωκὼς σὺ μὲν οὐχ ἡγῆ προσδεῖσθαι χρημάτων*; — *ὀρῶντες* — *εὐεργετούμενοι*, in der Form des Scherzes eine Schmeichelei, wie wir etwa sagen: ich denke, wir werden's ja wohl bei dir aushalten. Vergl. Mem. II, 6, 4: *εὐ πάσχων ἀνέχεται*.

27. ἡ — *ψυχὴ*, wie der Römer sein animus so oft braucht statt der Person: denn ich bin nicht gewillt zu —.

28. *δαίμονος* — *εὐδαίμονας*. Man bemerke das Wortspiel in den Gegensätzen. Vergl. Mem. I, 1, 9: *τοὺς δὲ μηδὲν τῶν τοιούτων οἰόμενος εἶναι δαιμόνιον*, — *δαιμονῶν* ἔφη. — *τὸ μὴ ἔασαι*, Appos. zu *τὴν ἐπιβουλήν*. — Ueber *μέγα* = *μάλα* z. zu III, 1, 27. — *ἀνθρωπίνῃ* — *γνώμῃ*,

τίς ἂν ἡ φευγόντων τῶν πολεμίων ἀποτρέποιτο ἢ ὅπλα παραδιδόντων οὐκ ἂν λαμβάνοι ἢ ἑαυτοὺς διδόντων καὶ τὰ ἑαυτῶν οὐκ ἂν δέχοιτο, ἄλλως τε καὶ τοῦ ἡγεμόνος ἡμῖν ὄντος τοιούτου, ὃς ἐμοὶ δοκεῖ, ὥς ὅμνυμι ὑμῖν πάντας τοὺς θεοὺς, εὖ ποιῶν
 29 ἡμᾶς μᾶλλον ἡδεσθαι ἢ ἑαυτὸν πλουτίζων. ἐπὶ τούτῳ πάντες οἱ Μῆδοι τοιάδ' ἔλεγον· Σὺ, ὦ Κῦρε, καὶ ἐξήγαγες ἡμᾶς καὶ οἴκαδε ὅταν ἀπιέναι καιρὸς δοκῇ, σὺν σοὶ ἡμᾶς ἄγε. ὁ δὲ Κῦρος ἀκούσας ταῦτα ἐπηύξατο, 'Ἄλλ', ὦ Ζεῦ μέγιστε, αἰτοῦμαί
 30 σε, δὸς τοὺς ἐμὲ τιμῶντας νικῆσαί με εὖ ποιοῦντα. ἐκ τούτου ἐκέλευσε τοὺς μὲν ἄλλους φυλακὰς καταστήσαντας ἀμφ' αὐτοὺς ἥδη ἔχειν, τοὺς δὲ Πέρσας διαλαβεῖν τὰς σκηναίς, τοῖς μὲν ἵππεῦσι τὰς τούτοις προπούσας, τοῖς δὲ πεζοῖς τὰς τούτοις ἀρκούσας· καὶ οὕτω καταστήσασθαι, ὅπως ποιοῦντες οἱ ἐν ταῖς σκηναῖς πάντα τὰ δέοντα φέρωσιν εἰς τὰς τάξεις τοῖς Πέρσαις καὶ τοὺς ἵππους τεθεραπευμένους παρέχωσι, Πέρσαις δὲ μηδὲν ἄλλο ἢ ἔργον ἢ τὰ πρὸς τὸν πόλεμον ἐκπονεῖν. ταύτην μὲν οὖν οὕτω διῆγον τὴν ἡμέραν.

2 Πρῶτ' δ' ἀναστάντες ἐπορεύοντο πρὸς Γωβρύαν, Κῦρος μὲν ἔφ' ἵππου καὶ οἱ Περσῶν ἵππεις γεγενημένοι εἰς δισχιλίους· οἱ δὲ τὰ τούτων γέρορα καὶ τὰς κοπίδας ἔχοντες ἐπὶ τούτοις εἶποντο, ἴσοι ὄντες τὸν ἀριθμόν· καὶ ἡ ἄλλη δὲ στρατιὰ τεταγμένη ἐπορεύετο. ἕκαστον δ' ἐκέλευσε τοῖς καινοῖς ἑαυτῶν θεράπουσιν εἰπεῖν, ὅτι ὅστις ἂν αὐτῶν ἢ τῶν ὀπισθοφυλάκων

nach menschlicher Berechnung; denn möglicherweise kann der Entschluss zu bleiben auch zum Unglück ausschlagen. — ὥς ὅμνυμι. Dieselbe Wendung, aber parenthetisch, daher ohne ὥς, V, 4, 31.

29. νικῆσαί με εὖ ποιοῦντα, dass ich im Wohlthun übertreffe.

30. ἀμφ' αὐτοὺς — ἔχειν, sich mit sich beschäftigen, d. h. für sich sorgen, sich pflegen. Vergl. IV, 5, 15. — οὕτω καταστήσασθαι, ihre Einrichtung so zu treffen. — οἱ ἐν ταῖς σκηναῖς, wahrscheinlich die IV, 2, 35 erwähnten ἐπίτροποι. — φέρωσιν hat mit ποιοῦντες gemeinschaftliches Object.

2. Inhalt: Kyros zieht mit den Persischen Reitern in strenger Marschordnung nach der Burg des Gobryas. Diese findet er sehr fest. Gobryas

beschenkt ihn und die Seinen und stellt ihm seine Tochter, die ebenfalls um Rache am Assyrier fleht, zur Verfügung. Darauf Abendessen im Lager des Kyros, wo Gobryas die Einfachheit u. Mäßigkeit der Perser bewundert. Am andern Morgen wird aufgebrochen und Kyros berathet mit Gobryas und dem Hyrkanier, wie sie ihre Macht durch Gewinnung noch anderer Feinde des Assyriers verstärken können. Zu diesem Zwecke schlägt Kyros vor, auf die Hauptmacht des Feindes, die bei Babylon steht, loszugehen, und beweist, dass dieser Weg, den Gobryas für zu gefährlich hielt, unter allen der sicherste ist.

1. ἐπορεύοντο πρὸς Γωβρύαν. S. IV, 6, 10. — οἱ — ἔχοντες. S. IV, 5, 58. — ἑαυτῶν geht auf Kyros

φαίνεται ὅπισθεν ἢ τοῦ μετώπου πρόσθεν ἢ ἢ κατὰ τὰ πλάγια
 ἔξω τῶν ἐν τῇ τάξει ἰόντων ἀλίσκηται, κολασθήσεται. δευτε- 2
 ραῖοι δὲ ἀμφὶ δέλην γίνονται πρὸς τῷ Γωβρύου χωρίῳ, καὶ
 ὁρῶσιν ὑπερίσχυρόν τε τὸ ἔρυμα καὶ ἐπὶ τῶν τειχῶν πάντα
 παρεσκευασμένα, ὥς ἂν κράτιστα ἀπομάχοιτο· καὶ βοῖς δὲ πολ-
 λούς καὶ ἀμύπολλα πρόβατα ὑπὸ τὰ ἔρυμνὰ προσηγμένα ἑώρων.
 πέμψας δ' ὁ Γωβρύας πρὸς τὸν Κῦρον ἐκέλευσε περιελάσαντα 3
 ἰδεῖν, ἣ ἢ πρόσδοδος εὐπετεστάτη, εἶσω δὲ πέμψαι πρὸς ἑαυτὸν
 τῶν πιστῶν τινας, οὔτινες αὐτῷ τὰ ἔνδον ἰδόντες ἀπαγγελοῦσιν.
 οὕτω δὲ ὁ Κῦρος αὐτὸς μὲν τῷ ὄντι βουλόμενος ἰδεῖν, εἰ που 4
 εἴη αἰρέσιμον τὸ τεῖχος, εἰ ψευδὴς φαίνοιτο ὁ Γωβρύας, περι-
 ἤλαννε πάντοθεν, ἑώρα τε ἰσχυρότερα πάντα ἢ προσελθεῖν·
 οὓς δ' ἐπεμψε πρὸς Γωβρύαν, ἀπήγγελλον τῷ Κύρῳ, ὅτι
 τοσαῦτα εἴη ἔνδον ἀγαθὰ, ὅσα ἐπ' ἀνθρώπων γενεάν, ὥς σφίσι
 δοκεῖν, μὴ ἂν ἐπιλιπεῖν τοὺς ἔνδον ὄντας. ὁ μὲν δὲ Κῦρος ἐν 5
 φροντίδι ἦν, ὅ τι ποτ' εἴη ταῦτα, ὁ δὲ Γωβρύας αὐτὸς τε ἐξῆι
 πρὸς αὐτὸν καὶ τοὺς ἔνδοθεν πάντας ἐξῆγε φέροντας οἶνον,
 ἄλφιτα, ἄλευρα, ἄλλους δὲ ἐλαύνοντας βοῦς, αἶγας, οἷς, σῦς,
 καὶ εἰ τι βρωτόν, πάντα ἱκανὰ προσῆγον, ὥς δειπνῆσαι πᾶσαν
 τὴν σὺν Κύρῳ στρατιάν. οἱ μὲν δὲ ἐπὶ τούτῳ ταχθέντες διή- 6
 ρουν τε ταῦτα καὶ ἐδειπνοποιοῦν. ὁ δὲ Γωβρύας, ἐπεὶ πάντες
 αὐτῷ οἱ ἄνδρες ἔξω ἦσαν, εἰσιεῖναι τὸν Κῦρον ἐκέλευσεν ὅπως

und sein Heer. — κολασθήσεται. Die θεράποντες sollten ihren Platz nirgends anders als hinter den Reitern, denen sie zugeordnet waren, haben.

2. δευτεράιοι, am zweiten Tage (vergl. IV, 6, 10 a. E.). S. B. 123, 6. K. 57, 5, Anm. 4. — ὑπὸ, unter den Schutz.

3. ἣ — εὐπετεστάτη, ironisch: Kyros soll sich überzeugen, dass der Platz ringsum fest ist. — ἀπαγγελοῦσιν, berichten sollten.

4. εἰ ψευδὴς φαίνοιτο, für den Fall, dass G. als falsch befunden würde. — ἢ προσελθεῖν, als um —, als dass man, wofür das Gewöhnlichere wäre ἢ ὥστε (oder ὥς) προσελθεῖν. Doch auch nach einem Positiv findet sich mit ἢ der bloße Infin. S. die zu I, 5, 11 angeführten Stellen. — ἀγαθὰ.

Sie werden §. 5 einzeln angeführt. — ὅσα — ἐπιλιπεῖν. S. I, 2, 3 zu οἶοι. — ἐπ' ἀνθρώπων γενεάν, auf ein Menschenalter. — ὥς — δοκεῖν. Ueber den Infin. in Nebensätzen der indir. Rede s. B. 141, Anm. 5. K. 55, 4, Anm. 9. C. 567, Anm. 2. Man kann den Infin. aber auch absolut nehmen wie in (ὥς) ἐμοὶ δοκεῖν.

5. ὅ τι ποτ', quid tandem. Kyros war vor der uneinnehmbaren mit so reichem Proviant versehenen Feste wohl nicht ganz unbesorgt um die Treue des Gobryas. — τοὺς ἔνδοθεν — ἐξῆγε. Ueber die Attraction s. zu I, 3, 4. — ἄλλους δὲ, partitive Apposition zu πάντας. S. zu I, 1, 1. III, 2, 12 (τοὺς δὲ τινας, ohne vorhergehendes μὲν). — εἰ τι, si quid oder quidquid — erat: und was es (überhaupt) Eszbares gab. Man vermiszt ἄλλο.

νομίζοι ἀσφαλέςτατον. προεισπέμφας οὖν ὁ Κῦρος προσκόπους καὶ δύναμιν αὐτὸς οὕτως εἰσῆει. ἐπεὶ δ' εἰσῆλθεν, ἀναπεπταμένας τὰς πύλας ἔχων παρεκάλει τοὺς φίλους πάντας καὶ ἄρχοντας τῶν μεθ' ἑαυτοῦ. ἐπειδὴ δὲ ἔνδον ἦσαν, ἐκφέρων ὁ Γωβρύας φιάλας χρυσᾶς καὶ πρόχους καὶ κάλπιδας καὶ κόσμον παντοῖον καὶ θαυμάσιους ἀμέτρους τινὰς καὶ πάντα καλὰ πολλά, τέλος τὴν θυγατέρα, δεινὸν τι κάλλος καὶ μέγεθος, πενθικῶς δ' ἔχουσιν τοῦ ἀδελφοῦ τεθνηκότος, ἑξάγων ὧδε εἶπεν· Ἐγὼ σοι, ὦ Κῦρε, τὰ μὲν χρήματα ταῦτα δωροῦμαι, τὴν δὲ θυγατέρα ταύτην ἐπιτρέπω διαθέσθαι, ὅπως ἂν σὺ βούλῃ· ἰκετεύομεν δέ, ἐγὼ μὲν καὶ πρόσθεν τοῦ νιοῦ, αὕτη δὲ νῦν τοῦ ἀδελφοῦ τιμωρὸν γενέσθαι σε.

8 Ὁ δὲ Κῦρος πρὸς ταῦτα εἶπεν, Ἄλλ' ἐγὼ σοι μὲν καὶ τότε ὑπεσχόμην ἀψευδοῦντός σου τιμωρήσειν εἰς δύναμιν, νῦν δέ σοι ὁρῶ ὀφείλων τὴν ὑπόσχεσιν, καὶ ταύτη ὑπισχνοῦμαι τὰ αὐτὰ ταῦτα σὺν θεοῖς ποιήσειν. καὶ τὰ μὲν χρήματα ταῦτα, ἔφη, ἐγὼ μὲν δέχομαι, δίδωμι δ' αὐτὰ τῇ παιδί ταύτῃ ἀκείνῳ, ὃς ἂν γήμῃ αὐτήν. ἔν δὲ δῶρον ἄπειμι ἔχων παρὰ σοῦ, ἀνθ' οὗ οὐδ' ἂν τὰ ἐν Βαβυλῶνι, εἰ τὰ πλεῖστά ἐστιν, οὐδὲ τὰ πανταχοῦ ἀντὶ τούτου οὐ σύ μοι δεδώρησαι ἥδιον ἂν ἔχων ἀπέλθοιμι. καὶ ὁ Γωβρύας θαυμάσας τε, τί τοῦτ' εἶη, καὶ ὑποπτεύσας, μὴ τὴν θυγατέρα λέγοι, οὕτως ἤρετο, Καὶ τί τοῦτ' ἐστίν,

6. ἀσφαλέςτατον, näml. εἶναι. — οὕτως. Selbst wenn das Participium kurz vorhergeht, steht mitunter das οὕτως, von dem zu I, 2, 2 die Rede war. Vergl. Mem. IV, 8, 11 zu Ende: εἰ δὲ τῷ μὴ ἀρέσκει ταῦτα, παραβάλλον τὸ ἄλλον ἥθος πρὸς ταῦτα οὕτω κρινέτω.

7. ἀμέτρους τινάς. Ueber τινάς vergl. zu I, 1, 1. — πάντα καλὰ πολλά, alles mögliche Schöne in Menge. — κάλλος καὶ μέγεθος, concret: eine Schönheit. Pape führt an Lukian. D. Mort. 18, 1: Ἑλένη καὶ Ἀθήα καὶ ὅλως τὰ ἀρχαῖα κάλλη πάντα. Wegen μέγεθος s. zu V, 1, 5. — ἐπιτρέπω διαθέσθαι. Vergl. IV, 6, 9: νῦν δέ σοι δίδωμι βουλευσασθαι καὶ περὶ ταύτης. — ἐγὼ μὲν καὶ πρόσθεν. S. IV, 6, 2. 7.

8. σοι μὲν. Als Gegensatz schwebt

ταύτῃ δέ, der Tochter, vor, da aber nachher νῦν δὲ statt καὶ νῦν eintritt, so folgt καὶ ταύτῃ. — τότε, IV, 6, 8. — σοι ὁρῶ ὀφείλων, ich sehe, dass ich dir die Erfüllung des Versprechens schuldig bin. Vergl. Hell. VII, 3, 4: ἔγνω οὐκ ἂν δυνάμενος τὴν ἀκρόπολιν κρατεῖν und Thuk. I, 32, 4: ἡμεῖς ἀδύνατοι ὁρῶμεν ὄντες — περιγενέσθαι. B. 144, 6, a. K. 56, 7, Anm. 5. C. 591. — ἄπειμι ἔχων, auferam. — οὐδὲ τὰ πανταχοῦ. Die Kraft der Steigerung, die in diesen Worten liegt, giebt Veranlassung, dass die Construction, wie sie mit ἀνθ' οὗ begonnen war, wie in sich gehen lassender Rede, aufgegeben wird und hier von Neuem anhebt, so dass die Worte ἀντὶ τούτου οὐ σύ μοι δεδώρησαι Platz finden als ob ἀνθ' οὗ nicht vorausgegangen wäre.

ἔφη, ὦ Κῦρε; καὶ ὁ Κῦρος ἀπεκρίνατο, Ὅτι, ἔφη, ἐγώ, ὦ Γω-
βρούα, πολλοὺς μὲν οἶμαι εἶναι ἀνθρώπους, οἳ οὔτε ἀσεβεῖν ἂν
θέλοιεν οὔτε ἀδικεῖν οὔτε ἂν ψεύδοιντο ἐκόντες εἶναι· διὰ δὲ
τὸ μηδένα αὐτοῖς ἡθεληκέναι προέσθαι μήτε χρήματα πολλὰ
μήτε τυραννίδα μήτε τείχη ἐρυμνὰ μήτε τέκνα ἀξίεραστα ἀπο-
θνήσκουσι πρότερον πρὶν δῆλοι γίνεσθαι οἷοι ἦσαν· ἐμοὶ δὲ 10
σὺ νυνὶ καὶ τείχη ἐρυμνὰ καὶ πλοῦτον παντοδαπὸν καὶ δύναμιν
τὴν σὴν καὶ θυγατέρα ἀξιώκτητον ἐγγειρίσας πεποίηκάς με δῆ-
λον γενέσθαι πᾶσιν ἀνθρώποις ὅτι οὗτ' ἂν ἀσεβεῖν περὶ ξένους
θέλωμι οὗτ' ἂν ἀδικεῖν χρημάτων ἔνεκα οὔτε συνθήκας ἂν
ψευδοίμην ἐκὼν εἶναι. τούτων ἐγώ, εὖ ἴσθι, ἕως ἂν ἀνὴρ δι- 11
καιος ὦ καὶ δοκῶν εἶναι τοιοῦτος ἐπαινωμαι ὑπ' ἀνθρώπων,
οὔ ποτ' ἐπιλήσομαι, ἀλλὰ πειράσομαι σε ἀντιτιμῆσαι πᾶσι τοῖς
καλοῖς. καὶ ἀνδρὸς δ', ἔφη, τῇ θυγατρὶ μὴ φοβοῦ ὥς ἀπορήσεις 12
ἀξίου ταύτης· πολλοὶ γὰρ ἀγαθοὶ φίλοι εἰσὶν ἐμοί, ὧν τις γα-
μεῖ ταύτην· εἰ μέντοι χρημαθ' ἔξει τосαῦτα, ὅσα δίδως ἢ καὶ
ἄλλα πολλαπλάσια τούτων, οὐκ ἂν ἔχοιμι εἰπεῖν· σὺ μέντοι εὖ
ἴσθι, ὅτι εἰσὶ τινες αὐτῶν, οἳ ὧν μὲν σὺ δίδως χρημάτων οὐδὲ
μικρὸν τούτων ἔνεκά σε μᾶλλον θαυμάζουσιν· ἐμὲ δὲ ζηλοῦσι
νυνὶ καὶ εὐχονται πᾶσι θεοῖς γενέσθαι ποτὲ ἐπιδειξάσθαι, ὥς
πιστοὶ μὲν εἰσιν οὐδὲν ἥττον ἐμοῦ τοῖς φίλοις, τοῖς δὲ πολε-
μίοις ὥς οὔ ποτ' ἂν ὑφείντο ζῶντες, εἰ μὴ τις θεὸς βλάπτει·

9. Ὅτι — ἐγώ, — πολλοὺς μὲν.
Es besteht darin, dasz ich —. Doch
wird das, was Kyros eigentlich
meint, erst im folg. §. ausgespro-
chen: du giebst mir die glänzendste
Gelegenheit, mich aller Welt als
redlichen Mann zu zeigen, wozu
aber der Gedanke hier die nöthige
Voraussetzung enthält: der grosze
Werth deiner Gabe liegt darin, dasz
diese Gelegenheit nur wenigen zu
Theil wird. Es verhält sich also
hier mit ὅτι — μὲν wie V, 1, 6
mit μὲν γάρ. Vergl. §. 20. — ἐκόν-
τες εἶναι. S. zu II, 2, 15. — ἦσαν,
das Imperfect, weil ἀποθνήσκουσι
πρότερον das Resultat einer Er-
fahrung ausspricht, die der Ver-
gangenheit angehört, oder auch weil
der Sterbende sein Leben bereits
hinter sich hat. Ueber δῆλοι —
οἷοι u. §. 10 με δῆλον — ὅτι s. zu
I, 4, 2.

10. συνθήκας ἂν ψευδοίμην. S.
VI, 1, 11. Ages. I, 11: ἂ ὤμοσεν,
εὐθὺς ἐψεύσατο. §. 12: συνθήκας
μὴ ψευδόμενον.

12. μὴ φοβοῦ, ὥς, sei ohne
Sorge, dasz —. Ebenso ὥς nach
φόβον παρέχειν Hell. VII, 5, 24 und
nach δειδεῖν unten VI, 2, 30. —
εὐχονται — γενέσθαι ποτὲ, pre-
cantur —, ut contingat sibi ali-
quando, ut —. So scheint γίνε-
σθαι mitunter pleonastisch zu stehen:
Oekon. XVII, 3: ἂ γὰρ ὁ θεὸς δι-
δάσκει —, οὕτω γίνεσθαι ὁμονοεῖν.
Anab. I, 8, 13, auch mit folgendem
ὥστε wie Anab. V, 6, 30. Die chi-
astische Ordnung der Satztheile in
den Worten ὥς πιστοὶ μὲν — ζῶν-
τες bedingt die Stellung von μὲν
und δέ und des zweiten ὥς. Auch
ὅτι im Folgenden tritt hinter die
Tonwörter.

- ἀντὶ δ' ἀρετῆς καὶ δόξης ἀγαθῆς ὅτι οὐδ' ἂν τὰ Σύρων πρὸς τοῖς σοῖς καὶ Ἀσσυρίων πάντα προέλοιτο. τοιούτους ἄνδρας εὖ
 13 ἴσθι ἐνταῦθα καθημένους. καὶ ὁ Γωβρύας εἶπε γελάσας, Πρὸς τῶν θεῶν, ἔφη, ὦ Κῦρε, δεῖξον δὴ μοι, ποῦ οὗτοί εἰσιν, ἵνα σε τούτων τινὰ αἰτήσωμαι παῖδά μοι γενέσθαι. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Οὐδὲν ἐμοῦ σε δεήσει πυνθάνεσθαι, ἀλλ' ἂν σὺν ἡμῖν ἔπη, αὐτὸς σὺν ἔξις καὶ ἄλλῳ δεικνύναι αὐτῶν ἕκαστον.
- 14 Τοσαῦτ' εἰπὼν δεξιὰν τε λαβὼν τοῦ Γωβρύα καὶ ἀναστὰς ἐξῆι, καὶ τοὺς μεθ' αὐτοῦ ἐξῆγεν ἅπαντας· καὶ πολλὰ δεομένου τοῦ Γωβρύα ἐνδον δειπνεῖν οὐκ ἠθέλησεν, ἀλλ' ἐν τῷ στρα-
 15 τοπέδῳ ἐδείπνει καὶ τὸν Γωβρύαν σύνδειπνον παρέλαβεν. ἐπὶ στιβάδος δὲ κατακλινεῖς ἦρετο αὐτὸν ὦδε· Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Γωβρύα, πότερον οἶε σοὶ εἶναι πλείω ἢ ἐκάστῳ ἡμῶν στρώματα; καὶ ὃς εἶπεν, Ῥαῖν νῆ Αἰ' εὖ οἶδ' ὅτι, ἔφη, καὶ στρώματα πλείω ἐστὶ καὶ κλῖναι, καὶ οἰκία γε πολὺ μείζων ἢ ὑμετέρα τῆς ἐμῆς, οἷ γε οἰκία μὲν χρῆσθε γῇ τε καὶ οὐρανῷ, κλῖναι δ' ὑμῖν εἰσιν ὅποσαι εὐναὶ γένοιντ' ἂν ἐπὶ γῆς· στρώματα δὲ νομίζετε οὐχ ὅσα πρόβατα φέει ἔρια, ἀλλ' ὅσα ὄρη τε καὶ πεδία ἀνίσχισι.
- 16 τὸ μὲν δὴ πρῶτον συνδειπνῶν αὐτοῖς ὁ Γωβρύας καὶ ὄρων τὴν φανυλότητα τῶν παρατιθεμένων βρωμάτων πολὺ σφᾶς ἐνόμιζεν
 17 ἔλευθεριωτέρους εἶναι αὐτῶν· ἐπεὶ δὲ κατενόησε τὴν μετριότητα τῶν συσσίτων· ἐπ' οὐδενὶ γὰρ βρώματι οὐδὲ πώματι Πέρι-
 σης ἀνὴρ τῶν πεπαιδευμένων οὐτ' ἂν ὄμμασιν ἐκπεπληγμένος καταφανῆς γένοιτο οὔτε ἀρπαγῇ οὔτε τῷ νῷ μὴ οὐχὶ προ-

13. παῖδά μοι γενέσθαι, epexegetisch zu τινά: dasz er mir ein Sohn werde. Vergl. IV, 6, 2 a. E. — σὺν ἡμῖν ἔπη. So oft, wie §. 36. VI, 2, 10 u. a. Vergl. Hell. V, 2, 19: μετὰ τῶν κρατούντων ἔπεσθαι.

14. ἐνδον, bei ihm, in der Festung.

15. κατακλινεῖς kommt bei Xen., der sonst den Aor. I braucht, nur an dieser Stelle, wohl aber bei anderen gleichzeitigen Schriftstellern vor. — οἷ γε, wobei ἡ ὑμῶν statt ἡ ὑμετέρα vorschwebte. — κλῖναι δ' ὑμῖν, statt οἷς δὲ κλῖναι, nach dem bekannten Gebrauch, statt eines zweiten Relativs, wenn es nicht ganz wegbleibt wie VIII, 5, 19, ein demonstratives (III, 1, 38. VIII, 1, 46) oder persönliches Pronomen in einem selbständigen Satze eintreten zu

lassen. K. 60, 6. C. 605. — ὅσα nämll. φρονύματα, was die geringeren codd. hinzufügen. — ἀνίσχισι, hervorwachsen lassen.

16. σφᾶς, er und seine Leute.

17. ἐπεὶ δὲ κατενόησε — συσίτων. Der Nachsatz? er ist durch die folgenden Sätze, welche speciell darlegen, worin sich die μετριότης τῶν συσσίτων zeigte, gleichsam in Vergessenheit gekommen und ist dem Sinn nach etwa in den Worten εἰπεῖν λέγεται, Οὐκέτι θαναμάξω κ. τ. λ. im §. 20 enthalten. — ἀνὴρ τῶν πεπαιδευμένων, der zu den Gebildeten gehört. — ἀρπαγῇ, wofür auch ταῖς χερσίν stehen konnte. ἀρπαγῇ ist die Hast der nach den Speisen greifenden Hände. — μὴ οὐχί. S. zu I, 6, 32 und V, 1, 25.

σκοπεῖν ἅπερ ἂν καὶ μὴ ἐπὶ σίτῳ ὦν, ἀλλ' ὥσπερ οἱ ἱππικοὶ διὰ τὸ μὴ ταράττεσθαι ἐπὶ τῶν ἵππων δύνανται ἅμα ἱππεύοντες καὶ ὄρᾳ καὶ ἀκούειν καὶ λέγειν τὸ δέον, οὕτω κἀκεῖνοι ἐν τῷ σίτῳ οἴονται δεῖν φρόνιμοι καὶ μέτριοι φαίνεσθαι, τὸ δὲ κεκινῆσθαι ὑπὸ τῶν βρωμάτων καὶ τῆς πόσεως πᾶν αὐτοῖς ὑικὸν καὶ θηριῶδες δοκεῖ εἶναι· ἐνενόησε δὲ αὐτῶν καὶ ὡς ἐπηρώ- 18 των ἀλλήλους τοιαῦτα, οἷα ἐρωτηθῆναι ἥδιον ἢ μή, καὶ ἔσκω- πτον οἷα σκωφθῆναι ἥδιον ἢ μή· ἃ τε ἐπαιζον ὡς πολὺ μὲν ὕβρεως ἀπῆν, πολὺ δὲ τοῦ αἰσχροῦ τι ποιεῖν, πολὺ δὲ τοῦ χα- λεπαίνεσθαι πρὸς ἀλλήλους. μέγιστον δ' αὐτῷ ἔδοξεν εἶναι τὸ 19 ἐν στρατείᾳ ὄντας τῶν εἰς τὸν αὐτὸν κίνδυνον ἐμβαίνόντων μη- δενὸς οἶσθαι δεῖν πλείω παρατίθεσθαι, ἀλλὰ τοῦτο νομίζειν ἡδίστην εὐωχίαν εἶναι, τοὺς συμμάχεσθαι μέλλοντας ὅτι βελτί- στος παρασκευάζειν. ἡνίκα δὲ Γωβρύας ὡς εἰς οἶκον ἀπῶν 20 ἀνίστατο, εἰπεῖν λέγεται, Οὐκέτι θανμάζω, ὦ Κῦρε, εἰ ἐκπώ- ματα μὲν καὶ ἱμάτια καὶ χρυσίον ἡμεῖς ὑμῶν πλέονα κεντήμεθα, αὐτοὶ δὲ ἐλάττονος ὑμῶν ἄξιοι ἔσμεν. ἡμεῖς μὲν γὰρ ἐπιμελού- μεθα, ὅπως ἡμῖν ταῦτα ὡς πλείστα ἔσται, ὑμεῖς δὲ μοι δοκεῖτε ἐπιμέλεσθαι, ὅπως αὐτοὶ ὡς βέλτιστοι ἔσεσθε. ὁ μὲν ταῦτ' 21 εἶπεν· ὁ δὲ Κῦρος, "Αγ', ἔφη, ὦ Γωβρύα, ὅπως πρῶτ' ἀπαρτί- ῃ τὸν τοῦτον ἵππεας ἐξωπλισμένους, ἵνα τὴν δύναμίν σου ἴδωμεν,

ἐκπεληγμένους hat nämlich den Sinn: gefesselt, impeditus. — ἅπερ ἂν — ὦν, nämli. προσκοποῖν. — φρόνιμοι καὶ μέτριοι, von ἐκεῖνοι attrahirt trotz des δεῖν, wie Demosth. XIX, 235: ἡγοῦμην πρῶτος αὐτὸς περιεῖναι δεῖν αὐτῶν καὶ μεγαλοφυγότερος φαίνεσθαι und Xen. Hier. II, 8: αὐτοὶ τε γοῦν ὀπλισ- μένοι οἴονται ἀνάγκη εἶναι διαίγειν καὶ ἄλλους ὀπλοφόρους ἀεὶ συμ- περιάγεσθαι, zu welcher Stelle ich Mehreres der Art angeführt habe. S. Kr. 55, 2, 2.

18. ἐνενόησε — αὐτῶν καί, ὡς. Vergl. VIII, 1, 40. Mem. I, 1, 12: καὶ πρῶτον μὲν αὐτῶν ἐσκόπει, πότῃρα — ἔρχονται. Hellen. VII, 5, 8: ἐπαινῶ αὐτοῦ, ὅτι — ἐποιήσατο, wo überall der transitive Satz wie ein substantiver Begriff den voraus- gehenden Genitiv regiert. Ganz wie hier, Thuk. I, 68, 2: τῶν λεγόντων — ὑπεννοεῖτε, ὡς — λέγουσι. Kr.

47, 10, 8. Die Schilderung der Mahl- zeit entspricht ganz der Beschrei- bung der Spartanischen φειδίτια in de re publ. Laced. V, 6. Plutarch. Lykurg. XII. S. d. Einl. §. 23. Anm.

19. μηδενὸς — πλείω, sie dürf- ten sich nicht mehr vorsetzen lassen als irgend einem von denen, welche derselben Gef- fahr entgegen gingen. Wegen μηδενὸς πλείω = μὴ, πλείω ἢ τινι (ἄλλῳ) vergl. Hell. IV, 1, 6: οὐδενὸς ἐνδεέστερος. Kr. 47, 27, 3. Also μηδενὸς = ἢ μηδενί. B. 132, Anm. 19. K. 47, 27, Anm. 1 u. 3. C. 416, Anm. 1. — Gobryas, der mit im Zelte des Kyros speist, sieht hier, dass die Officiere nichts Anderes essen als die Soldaten. Vergl. II, 1, 30. IV, 2, 38.

20. εἰ ἐκπώματα μὲν —, αὐτοὶ δέ. Auf das zweite Glied kommt es hier wesentlich an, dem das erste dem Gedanken nach untergeordnet ist. S. zu II, 2, 5.

καὶ ἅμα διὰ τῆς σῆς χώρας ἄξεις ἡμᾶς, ὅπως ἂν εἰδῶμεν, ἃ τε δεῖ φίλια καὶ πολέμια νομίζειν.

22 Τότε μὲν δὴ ταῦτα εἰπόντες ἀπῆλθον ἐκάτεροι ἐπὶ τὰ προσήκοντα.

Ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἐγένετο, παρῆν ὁ Γωβρύας ἔχων τοὺς ἰππέας, καὶ ἡγεῖτο. ὁ δὲ Κῦρος, ὥσπερ προσήκει ἀνδρὶ ἄρχοντι, οὐ μόνον τῷ πορεύεσθαι τὴν ὁδὸν προσεῖχε τὸν νοῦν, ἀλλ' ἅμα προῖων ἐπεσκοπεῖτο, εἴ τι δυνατόν εἴη τοὺς πολεμίους ἀσθενεστέ-
 23 ρους ποιεῖν ἢ αὐτοὺς ἰσχυροτέρους. καλέσας οὖν τὸν Ὑρκάνιον καὶ τὸν Γωβρύαν, τούτους γὰρ ἐνόμιζεν εἰδέναι μάλιστα ὧν αὐτὸς ᾔετο δεῖσθαι μαθεῖν, Ἐγὼ τοι, ἔφη, ὦ ἄνδρες φίλοι, οἶμαι σὺν ὑμῖν ἂν ὡς πιστοῖς βουλευόμενος περὶ τοῦ πολέμου τοῦδε οὐκ ἂν ἐξαμαρτάνειν· ὁρῶ γάρ, ὅτι μᾶλλον ὑμῖν ἢ ἐμοὶ σκεπτέον, ὅπως ὁ Ἀσύριος ἡμῶν μὴ ἐπικρατήσῃ. ἐμοὶ μὲν γάρ, ἔφη, τῶνδε ἀποσφαλέντι ἔστιν ἰσως καὶ ἄλλη ἀποστροφή· ὑμῖν δ', εἰ οὗτος ἐπικρατήσῃ, ὁρῶ ἅμα πάντα τα ὄντα ἀλλότρια
 24 γιγνόμενα. καὶ γὰρ ἐμοὶ μὲν πολέμιός ἐστιν, οὐκ ἐμὲ μισῶν, ἀλλ' οἴόμενος ἀσύμφορον ἑαυτῷ μεγάλους εἶναι ἡμᾶς, καὶ στρατεύει διὰ τοῦτο ἐφ' ἡμᾶς· ὑμᾶς δὲ καὶ μισεῖ, ἀδικεῖσθαι νομίζων ὑφ' ὑμῶν. πρὸς ταῦτα ἀπεκρίναντο ἀμφοτέροι κατὰ ταῦτα περαίνειν ὃ τι μέλλει, ὡς ταῦτ' εἰδόσι σφίσι καὶ μέλον αὐτοῖς ἰσχυρῶς, ὅπῃ τὸ μέλλον ἀποβήσοιτο.

25 Ἐνταῦθα δὴ ἤρξατο ὧδε· Λέξατε δὴ μοι, ἔφη, ὑμᾶς νομίζει μόνους πολεμικῶς ἔχειν ὁ Ἀσύριος πρὸς ἑαυτόν, ἢ ἐπίστασθε καὶ ἄλλον τινὰ αὐτῷ πολέμιον; Ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Ὑρκάνιος, πολεμιώτατοι μὲν εἰσιν αὐτῷ Καδούσιοι, ἔθνος πολὺ τε

21. ὅπως ἂν. Der Zweck wird als eventuell bezeichnet. Kr. 54, 8, 4. — ἃ τε — καί. Nach καί ist das zweite ἃ weggelassen. Vergl. Oekon. VII, 16: ἅτε οἱ θεοὶ ἑφυσάν σε δύνασθαι καὶ ὁ νόμος συνεπαίνει.

23. ὧν ᾔετο δεῖσθαι μαθεῖν. Es sind hier zwei verschiedene Constructionen gemischt: ὧν ᾔετο δεῖσθαι u. ἃ ᾔετο δεῖν μαθεῖν. So Anab. V, 4, 9: τί ἡμῶν δεήσεσθε χρῆσασθαι. Oekon. XXI, 11: δεῖν φημι — καὶ φύσεως ἀγαθῆς ὑπάρεξαι, wo Mehreres der Art von mir zusammengestellt ist. — ὑμῖν ἂν — οὐκ ἂν. Ueber ἂν bei zwei Tonwörtern s. zu II, 1, 6. — πάντα —

ἀλλότρια. Derselbe Gedanke Anab. III, 2, 28: κρατουμένων — ἐπίστασθε ὅτι πάντα ἀλλότρια.

24. καὶ γάρ, etenim. — ἀδικεῖσθαι, Unrecht erlitten zu haben. S. zu II, 4, 8. — ἀμφοτέροι κατὰ ταῦτά, ambo pari ratione. — περαίνειν, er möge vollenden, d. h. er solle nur zur Sache kommen. — ὡς ταῦτα εἰδόσι σφίσι, dativi commodi, woran sich der absolute Accus. μέλον anschlieszt, zu welchem ὡς ebenfalls gehört. S. zu I, 6, 12: ὡς δεῖσιν.

25. Καδούσιοι, ein Volk westlich vom Kaspischen Meere, hier aber wohl südlicher wohnend gedacht,

καὶ ἄλκιμον· Σάκαί γε μὴν ὅμοροι ἡμῖν, οἳ κακὰ πολλὰ πεπόν-
 θασιν ὑπὸ τοῦ Ἀσσυρίου· ἐπειρᾶτο γὰρ ἀκύνους ὥσπερ καὶ
 ἡμᾶς καταστρέψασθαι. Οὐκοῦν, ἔφη, οἴεσθ' ἂν νῦν αὐτοὺς 26
 ἀμφοτέρους ἡδέως ἂν ἐπιβῆναι μεθ' ἡμῶν τῷ Ἀσσυρίῳ; ἔφα-
 σαν, καὶ σφόδρ' ἂν, εἴ πῃ γε δύναιντο συμμῖξαι. Τί δ', ἔφη,
 ἐν μέσῳ ἐστὶ τοῦ συμμῖξαι; Ἀσσύριοι, ἔφασαν, τὸ αὐτὸ ἔθνος,
 δι' οὗπερ νυνὶ πορεύῃ. ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἤκουσεν ὁ Κῦρος, Τί 27
 γάρ, ἔφη, ὦ Γωβρύα, οὐ σὺ τοῦ νεανίσκου τούτου, ὃς νῦν εἰς
 τὴν βασιλείαν καθέστηκεν, ὑπερηφανίαν πολλήν τινα τοῦ τρό-
 που ἀντηγορεύεις; Τοιαῦτα γάρ, οἶμαι, ἔφη ὁ Γωβρύας, ἔπαθον
 ὑπ' αὐτοῦ. Πότερα δῆτα, ἔφη ὁ Κῦρος, εἰς σὲ μόνον τοιοῦτος
 ἐγένετο ἢ καὶ εἰς ἄλλους τινάς; Νῆ Δί', ἔφη ὁ Γωβρύας, καὶ 28
 εἰς ἄλλους γε· ἀλλὰ τοὺς μὲν ἀσθενοῦντας οἷα ὑβρίζει τί δεῖ
 λέγειν; ἐνὸς δὲ ἀνδρὸς πολὺ δυνατωτέρου ἢ ἐγὼ νίον, καὶ ἐκεί-
 νου ἐταῖρον ὄντα ὥσπερ τὸν ἐμόν, συμπίνοντα παρ' ἑαυτῷ συλ-
 λαβὼν ἐξέτεμεν, ὥς μὲν τινες ἔφασαν, ὅτι ἡ παλλακὴ αὐτοῦ
 ἐπήνεσεν αὐτόν, ὥς καλὸς εἶη, καὶ ἐμακάρισε τὴν μέλλουσαν
 αὐτῷ γυναικα ἐσεσθαι, ὥς δὲ οὗτος νῦν λέγει, ὅτι ἐπέλασεν
 αὐτοῦ τὴν παλλακίδα. καὶ νῦν οὗτος εὐνοῦχος μὲν ἐστὶ, τὴν δ'
 ἀρχὴν ἔχει, ἐπεὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐτελεύτησεν. Οὐκοῦν, ἔφη, 29
 οἶει ἂν καὶ τοῦτον ἡδέως ἡμᾶς ἰδεῖν, εἰ οἴοιτο ἑαυτῷ βοηθοὺς
 ἂν γενέσθαι; Εὖ μὲν οὖν, ἔφη, οἶδα, ὁ Γωβρύας· ἀλλ' ἰδεῖν
 τοι αὐτὸν χαλεπὸν ἐστίν, ὦ Κῦρε. Πῶς; ἔφη ὁ Κῦρος. Ὅτι εἰ

im Norden und Osten von Assyrien.
 — γὰρ μὴν. S. zu I, 2, 2. — ὅμοροι
 ἡμῖν, nämll. ὄντες. Aus dem Vor-
 hergehenden ergänze πολέμιοι αὐτῷ
 εἰσιν. Andere ergänzen bloß εἰσιν
 und sehen im folgenden Relativsatz
 den Hauptgedanken wie I, 1, 3.
 VIII, 3, 21. — ἀκύνους; ὥσπερ καί.
 S. zu I, 5, 1.

26. οἴεσθ' ἂν — ἡδέως ἂν, wie
 §. 23. — καὶ σφόδρ' ἂν, nämlich
 ἡδέως ἐπιβῆναι. Ueber καὶ s. zu
 I, 1, 1. — ἐν μέσῳ ἐστὶ, steht im
 Wege, ist das Hindernisz. So auch
 mit folg. accus. c. infin. Demosth.
 XXIII, 183: οὐδὲν ἂν ἦν ἐν μέσῳ
 πολεμεῖν ἡμᾶς πρὸς Καρδιανούς.

27. εἰς τὴν — καθέστηκεν, an-
 getreten hat, wie I, 5, 7: εἰς τὸ
 τέλος κατέστην. Anab. I, 1, 3. —

κατηγορεύεις, das Präsens: denn er
 ist noch jetzt, wie IV, 6, 2 ff., sein
 Ankläger. — Τοιαῦτα γάρ. S. zu
 I, 4, 12. Wegen τοιαῦτα, auf ὑπερη-
 φανίαν gehend, vergl. zu IV, 5, 7.

28. ἐκείνους statt des Reflexivs wie
 ἐμαίνους §. 32. S. zu IV, 5, 20. —
 ὥσπερ τὸν ἐμόν, Attraction wie I, 4,
 15: ὥσπερ συνέλαμ. — ἐξέτεμεν,
 entmannte.

29. μὲν οὖν. S. zu I, 4, 19. Hier
 ist es bestätigend und zugleich stei-
 gernd: immo, ja — sogar, wie
 V, 3, 8, 27. — ἔφη, οἶδα, ὁ Γω-
 βρύας. Ebenso Oekon. VII, 16: καὶ
 τί δέ, ἔφη, ὄρας, ἡ γυνή. Cic. Brut.
 §. 91: Quid igitur, inquit, est cau-
 sae, Brutus. Unten VIII, 3, 46.
 S. zu Mem. III, 5, 13. — ἰδεῖν —
 αὐτόν, d. h. zu ihm zu kommen. —

- μέλλει τις ἐκείνῳ συμμίζειν, παρ' αὐτὴν τὴν Βαβυλῶνα δεῖ
 30 παρίεναι. Τί οὖν, ἔφη, τοῦτο χαλεπὸν; Ὅτι νῆ Δί', ἔφη ὁ Γω-
 βρύας, οἶδα ἐξελθοῦσαν ἄν δύναιμι ἐξ αὐτῆς πολλαπλασίαν ἧς
 σὺ ἔχεις νῦν· εὖ δ' ἴσθι, ἔφη, ὅτι καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο ἡττών
 σοι νῦν ἢ τὸ πρότερον Ἀσσύριοι καὶ τὰ ὄπλα ἀποφέρουσι καὶ
 τοὺς ἵππους ἀπάγουσιν, ὅτι τοῖς ἰδοῦσιν αὐτῶν ὀλίγη ἔδοξεν
 εἶναι ἢ σὴ δύναμις· καὶ ὁ λόγος οὗτος πολὺς ἤδη ἔσπαρται·
 31 δοκεῖ δέ μοι, ἔφη, βέλτιον εἶναι φυλαττομένους πορεύεσθαι.
 Καὶ ὁ Κῦρος ἀκούσας τοῦ Γωβρύα τοιαῦτα τοιάδε πρὸς
 αὐτὸν ἔλεξε. Καλῶς μοι δοκεῖς λέγειν, ὦ Γωβρύα, κελεύων ὥς
 ἀσφαλέστατα τὰς πορείας ποιῆσθαι. ἐγὼ οὖν σκοπῶν οὐ δύνα-
 μαι ἐννοῆσαι ἀσφαλεστέραν οὐδεμίαν πορείαν ἡμῖν τοῦ πρὸς
 αὐτὴν Βαβυλῶνα ἰέναι, εἰ ἐκεῖ τῶν πολεμίων ἐστὶ τὸ κράτιστον.
 πολλοὶ μὲν γάρ εἰσιν, ὥς σὺ φῆς· εἰ δὲ θαρροῦσι, καὶ δεινοὶ
 32 ἡμῖν, ὥς ἐγὼ φημι, ἔσονται. μὴ ὀρῶντες μὲν οὖν ἡμᾶς, ἀλλ'
 οἴομενοι ἀφανεῖς εἶναι διὰ τὸ φοβεῖσθαι ἐκείνους, σάφ' ἴσθι,
 ἔφη, ὅτι τοῦ μὲν φόβου ἀπαλλάσσονται, ὃς αὐτοῖς ἐνεγένετο, θάρ-
 ρος δὲ ἐμφύσεται ἀντὶ τούτου τοσούτῳ μείζον, ὅσῳ ἂν πλείονα
 χρόνον ἡμᾶς μὴ ὀρῶσιν· ἂν δὲ ἡδὴ ἴωμεν ἐπ' αὐτούς, πολλοὺς
 μὲν αὐτῶν εὐρήσομεν ἔτι κλαίοντας τοὺς ἀποθανόντας ὑφ'
 ἡμῶν, πολλοὺς δ' ἔτι τραύματα ἐπιδεδεμένους, ἃ ὑπὸ τῶν ἡμε-
 τέρων ἔλαβον, πάντας δ' ἔτι μεμνημένους τῆς μὲν τοῦδε τοῦ
 στρατεύματος τόλμης, τῆς δ' αὐτῶν φυγῆς τε καὶ συμφορᾶς.
 33 εὖ δ' ἴσθι, ἔφη, ὦ Γωβρύα, ἵνα καὶ τοῦτ' εἰδῆς, οἱ πολλοὶ ἄν-
 θρωποι, ὅταν μὲν θαρρῶσιν, ἀνυπόστατον τὸ φρόνημα παρ-

παρ' αὐτὴν τὴν Βαβυλῶνα, dicht an Bab. vorbei, wie V, 4, 41 u. ad ipsas fauces saltus, hart am Eingang des PASSES, Liv. XXII, 4, 3.

30. ἂν nach ἐξελθοῦσαν ist unentbehrlich, da von Etwas die Rede ist, das geschehen soll, wenn Kyros an Babylon vorüberziehen wird. — ἀποφέρουσι — ἀπάγουσι. Ueber ἀπο s. zu II, 4, 12. — λόγος — πολὺς, wie opinio multa, fama multa. Herod. I, 30: παρ' ἡμέας γὰρ περὶ σέο λόγος ἀπικνύει πολλός.

31. πολλοὶ μὲν γὰρ εἰσιν. Zusammenhang: Dasz ihre Zahl grosz ist, das bringt uns an sich noch keine Gefahr, wohl aber, wenn die grosze Zahl von Muth beseelt ist:

letzteres ist also, wenn wir sicher sein wollen, zu verhindern. Das werden wir am besten, wenn wir gerade und offen auf sie losgehen.

32. ἐκείνους. S. zu §. 28. — τραύματα ἐπιδεδεμένους mit verbundenen Wunden. Vergl. V, 4, 10.

33. οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι. Dasz es sich hier um eine allgemeine Erfahrung handelt, ist aus dem Folgenden klar. Also gehen diese drei Worte nicht speciell auf das zahlreiche Heer der Assyrier, sondern können nur heissen: die Menschen, wenn sie in Menge beisammen sind. Ganz verkehrt ist die Uebersetzung plerique homines.

έχονται. ὅταν δὲ δείσωσιν, ὅσῳ ἂν πλείους ᾖσι, τοσούτῳ μείζω
καὶ ἐκπεπληγμένον μᾶλλον τὸν φόβον κέκτηνται. ἐκ πολλῶν 34
μὲν γὰρ καὶ κακῶν λόγων ἠϋξημένος αὐτοῖς πάρεστιν, ἐκ πολ-
λῶν δὲ καὶ πονηρῶν χρωμάτων, ἐκ πολλῶν δὲ καὶ δυσθύνων
τε καὶ ἐξεστηκῶτων προσώπων ἡθροισται· ὥσθ' ὑπὸ τοῦ μεγέ-
θους οὐ ῥάδιον αὐτόν ἐστιν οὔτε λόγοις κατασβέσαι οὔτε προσ-
άγοντα πολεμίοις μένος ἐμβαλεῖν οὔτε ἀπαγαγόντα ἀναθρέψαι
τὸ φρόνημα, ἀλλ' ὅσῳ ἂν μᾶλλον αὐτοῖς θαρρεῖν παρακελεύῃ,
τοσούτῳ ἐν δεινότεροις ἡγοῦνται εἶναι. ἐκεῖνο μέντοι νῆ Δί', 35
ἔφη, σκεψώμεθα ἀκριβῶς ὅπως ἔχει. εἰ μὲν γὰρ τὸ ἀπὸ τοῦδε
αἱ νῆκαι ἔσονται ἐν τοῖς πολεμικοῖς ἔργοις ὁπότεροι ἂν πλείονα
ὄχλον ἀπαριθμήσωσιν, ὁρθῶς καὶ σὺ φοβῇ περὶ ἡμῶν καὶ ἡμεῖς
τῷ ὄντι ἐν δεινοῖς ἔσμεν· εἰ μέντοι ὥσπερ πρόσθεν διὰ τοὺς
εὔμαχομένους ἔτι καὶ νῦν αἱ μάχαι κρίνονται, θαρρῶν οὐδὲν
ἂν σφαλεῖς· πολὺ γὰρ σὺν τοῖς θεοῖς πλείονας εὐρήσεις παρ'
ἡμῖν τοὺς θέλοντας μάχεσθαι ἢ παρ' ἐκείνοις. ὥς δ' ἔτι μάλ- 36
λον θαρρῆς, καὶ τότε κατανόησον· οἱ μὲν γὰρ πολέμιοι πολὺ
μὲν ἐλάττονες εἰσι νῦν ἢ πρὶν ἡττηθῆναι ὑφ' ἡμῶν, πολὺ δ'
ἐλάττονες ἢ ὅτε ἀπέδρασαν ἡμᾶς· ἡμεῖς δὲ καὶ μείζονες νῦν ἢ
πρὶν, ἐπεὶ νενικήκαμεν, καὶ ἰσχυρότεροι, ἐπεὶ εὐντήκαμεν·
καὶ πλείονες δέ, ἐπεὶ ὑμεῖς ἡμῖν προσεγέμεσθε· μὴ γὰρ ἔτι ἀτί-
μαξε μὴδὲ τοὺς σοὺς, ἐπεὶ σὺν ἡμῖν εἰσι· σὺν γὰρ τοῖς νικῶσι,
σάφ' ἴσθι, ὦ Γωβρύα, θαρροῦντες καὶ οἱ ἀκόλουθοι ἔπονται.
μὴ λανθανέτω δέ σε μὴδὲ τοῦτο, ἔφη, ὅτι ἔξῃστι μὲν τοῖς πο- 37
λεμίοις καὶ νῦν ἰδεῖν ἡμᾶς· γοργότεροι δέ, σάφ' ἴσθι, οὐδα-

34. ἐκ πολλῶν — ἡθροισται. Muth-
lose Reden u. blasse Gesichter haben
etwas Ansteckendes. — πονηρῶν
χρωμάτων, feige, d. i. blasse Ge-
sichtsfarbe. — ἐξεστηκῶτων, ent-
stellte. — ὑπὸ τοῦ μεγέθους,
unter dem Eindrucke ihrer Grösze,
d. i. wegen der Grösze der Furcht.
— τοσούτῳ ἐν δεινότεροις, in ei-
ner um so schrecklicheren
Lage. Ueber die Stellung von
τοσούτῳ s. zu I, 6, 26.

35. ἐκεῖνο geht auf das Folgen-
de. — γὰρ, nämlich. — τὸ ἀπὸ
τοῦδε wie IV, 2, 22. — ὁπότεροι.
Davor ergänze τούτων. Vergl.
Anab. III, 1, 21: ἐν μέσῳ κείται τῶν-

τα τὰ ἀγαθὰ ἄδλα ὁπότεροι ἂν ἡ-
μῶν ἄνδρες ἀμείνονες ᾖσι. V, 1, 8:
πειρώμενοι εἰδέναι τὴν δύναμιν ἐφ'
οὗς ἂν ἴωσι. Kr. 51, 13, 4. — διὰ
τοὺς — μαχομένους, wohl zu unter-
scheiden von διὰ τῶν — μ. Es
heisst: es liegt an den guten
Kämpfern, dasz — σὺν τοῖς
θεοῖς, diis iuvantibus.

36. ὅτε ἀπέδρασαν ἡμᾶς. S. IV,
1, 10: νῦν γὰρ ὅτι οἱ πολέμιοι ἡ-
μᾶς ἀποδεδράκασιν αὐτοὶ ὀράτε. —
μείζονες. Vergl. IV, 4, 3: καὶ γὰρ
μείζους φαίνεσθε — καὶ γοργότεροι
ἢ πρόσθεν ἰδεῖν. Dem entsprechend
ist im Vorhergehenden ἐλάττονες
zu nehmen. — σὺν wie §. 13.

μῶς ἂν αὐτοῖς φανεῖν μένοντες ἢ ἰόντες ἐπ' ἐκείνους. ὥς οὖν ἐμοῦ ταῦτα γινώσκοντος ἄγε ἡμᾶς εὐθὺ τὴν ἐπὶ Βαβυλῶνος.

- 3 Οὕτω μὲν δὴ πορευόμενοι τετραταῖοι πρὸς τοῖς ὁρίοις τῆς Γωβρύου χώρας ἐγένοντο. ὥς δὲ ἐν τῇ πολεμῇ ἦν, κατέστησε λαβὼν ἐν τάξει μεθ' ἑαυτοῦ τοὺς τε πεζοὺς καὶ τῶν ἱππέων ὁπόσους ἐδόκει καλῶς αὐτῷ ἔχειν, τοὺς δ' ἄλλους ἱππεῖς ἀφῆκε καταθεῖν, καὶ ἐκέλευσε τοὺς μὲν ὅπλα ἔχοντας κατακαίνειν, τοὺς δ' ἄλλους καὶ πρόβατα ὅσα ἂν λάβωσι πρὸς αὐτὸν ἄγειν. ἐκέλευσε δὲ καὶ τοὺς Πέρσας συγκαταθεῖν· καὶ ἦκον πολλοὶ μὲν αὐτῶν κατακεκλισμένοι ἀπὸ τῶν ἱππῶν, πολλοὶ δὲ καὶ
2 λείαν πλείστην ἄγοντες. ὥς δὲ παρῆν ἡ λεία, συγκαλέσας τοὺς τε τῶν Μήδων ἄρχοντας καὶ τῶν Ὑρκανίων καὶ τοὺς ὁμοτίμους ἔλεξεν ὧδε· Ἄνδρες φίλοι, ἐξένισεν ἡμᾶς ἅπαντας πολλοῖς ἀγαθοῖς Γωβρύας. εἰ οὖν, ἔφη, τοῖς θεοῖς ἐξελόντες τὰ νομιζόμενα καὶ τῇ στρατιᾷ τὰ ἱκανὰ τὴν ἄλλην τούτῳ δοίημεν λείαν, ἃρ' ἂν, ἔφη, καλὸν ποιήσαιμεν τῷ εὐθὺς φανεροῖ εἶναι, ὅτι καὶ
3 τοὺς εὖ ποιοῦντας πειρώμεθα νικᾶν εὖ ποιοῦντες; ὥς δὲ τοῦτ' ἤκουσαν, πάντες μὲν ἐπήνουν, πάντες δ' ἐνεκωμιάζον· εἰς δὲ καὶ ἔλεξεν ὧδε· Πάνν, ἔφη, ὦ Κῆρε, τοῦτο ποιήσωμεν· καὶ γὰρ

37. ἐκείνους. S. zu IV, 5, 20. — ὡς γινώσκοντος. S. zu I, 4, 21. — τὴν ἐπὶ B., näml. ὁδόν. Gewöhnlicher wäre εὐθὺ ἐπὶ Βαβυλῶνος.

3. Inhalt: Gobryas erhält von der Beute was übrig ist. Während der Feind sich in Babylon rüstet, gewinnt Kyros durch Gobryas an Gadatas einen neuen Bundesgenossen, der ihm durch List eine Grenz-feste der Assyrier in die Hände spielt, die den von dieser Festung zumeist bedroht gewesenen Hyrkaniern, Saken und Kadusiern übergeben wird, worauf auch diese letzteren ihr Contingent und die Hyrkanier ihrerseits noch eine Verstärkung zum Heere des Kyros stossen lassen. Gadatas eilt in sein Land, welches der Assyrier mit einem Einfall bedroht. Kyros fordert seine Bundesgenossen auf, mit ihm dem Gadatas zu Hülfe zu ziehen. Gobryas bleibt beim Trosz, die anderen werden vom Kyros zum Zuge geordnet und zur Stille

und Wachsamkeit ermahnt. Um Mitternacht bricht das Heer auf von Kyros in strenger Ordnung gehalten. Ein Vortrab, geräuschlos wie das ganze Heer, voranziehend, schützt vor plötzlichem Ueberfall. So ziehen sie bis zum Anbruch des Tages.

1. τετραταῖοι. S. zu δευτεραῖοι V, 2, 2. — τοῖς ὁρίοις, den jenseitigen Grenzen, von wo sie nun in Feindes Land eintreten. — ἦν, Kyros. — ἀφῆκε καταθεῖν, schickte er auf Streifzüge. — ἦκον kamen zurück; sie waren noch ungeschickt im Reiten.

2. τοὺς τε und καὶ τοὺς correspondiren: die Anführer der Meder und Hyrkanier sowohl als auch die Hom. der Perser. — καὶ — εὖ ποιοῦντες. Bei καὶ schwebt vor: ὥς περ τοὺς κακῶς ποιοῦντας (unsere Feinde) πειρώμεθα νικᾶν κακῶς ποιοῦντες.

3. καὶ γὰρ: denn auch das kommt

μοι, ἔφη, δοκεῖ ὁ Γωβρύας πτωχοὺς τινὰς ἡμᾶς νομίζειν, ὅτι οὐ δαρεικῶν μεστοὶ ἤκομεν οὐδὲ ἐκ χρυσοῶν πίνομεν φιαλῶν· εἰ δὲ τοῦτο ποιήσομεν, γνοίῃ ἄν, ἔφη, ὅτι ἔστιν ἐλευθερίους εἶναι καὶ ἄνευ χρυσοῦ. Ἄγε δὴ, ἔφη, τὰ τῶν θεῶν ἀποδόντες τοῖς μάροισι καὶ ὅσα τῇ στρατιᾷ ἱκανὰ ἐξελόντες τὰλλα καλέσαντες τὸν Γωβρύαν δότε αὐτῷ. οὕτω δὴ λαβόντες ἐκείνοι ὅσα ἔδει τὰλλα ἔδωσαν τῷ Γωβρύᾳ.

Ἐκ τούτου δὴ ἦει πρὸς Βαβυλῶνα παραταξάμενος ὥσπερ 5 ὅτε ἡ μάχη ἦν. ὥς δ' οὐκ ἀντεξήεσαν οἱ Ἀσσυριοὶ, ἐκέλευσεν ὁ Κῦρος τὸν Γωβρύαν προσελάσαντα εἰπεῖν, ὅτι, εἰ βούλεται ὁ βασιλεὺς ἐξῶν ὑπὲρ τῆς χώρας μάχεσθαι, κἂν αὐτὸς σὺν ἐκείνῳ μάχοιτο· εἰ δὲ μὴ ἀμυνεῖ τῇ χώρᾳ, ὅτι ἀνάγκη τοῖς κρατοῦσι πεῖθεσθαι. ὁ μὲν δὴ Γωβρύας προσήλασεν ἔνθα ἀσφαλὲς 6 ἦν ταῦτα εἰπεῖν, ὁ δ' αὐτῷ ἐξέπεμψεν ἀποκρινόμενον τοιαῦτα· Λεσπότης ὁ σὸς λέγει, ὦ Γωβρύᾳ, Οὐχ ὅτι ἀπέκτεινά σου τὸν υἱὸν μεταμέλει μοι, ἀλλ' ὅτι οὐ καὶ σὲ προσαπέκτεινα· μάχεσθαι δὲ ἐὰν βούλησθε, ἤκατε εἰς τριακοστὴν ἡμέραν· νῦν δ' οὐπω ἡμῖν σχολή· ἔτι γὰρ παρασκευαζόμεθα. ὁ δὲ Γωβρύας 7 εἶπεν, Ἀλλὰ μήποτε σοι λήξειεν αὕτη ἡ μεταμέλεια· δῆλον γάρ, ὅτι ἀνὼ σέ τι, ἐξ οὗ αὕτη σέ ἡ μεταμέλεια ἔχει.

Ὁ μὲν δὴ Γωβρύας ἀπήγγειλε τὰ τοῦ Ἀσσυρίου· ὁ δὲ Κῦρος 8 ἀκούσας ταῦτα ἀπήγαγε τὸ στράτευμα· καὶ καλέσας τὸν Γωβρύαν, Εἰπέ μοι, ἔφη, οὐκ ἔλεγες μέντοι σύ, ὅτι τὸν ἐκτμηθέντα ὑπὸ τοῦ Ἀσσυρίου οἶε ἂν σὺν ἡμῖν γενέσθαι; Εὖ μὲν οὖν, ἔφη, δοκῶ εἰδέναι· πολλὰ γὰρ δὴ ἔγωγε κἀκείνος ἐπαρρησιασάμεθα πρὸς ἀλλήλους. Ὅποτε τοίνυν σοι δοκεῖ καλῶς 9

in Betracht, dasz — πτωχοὺς τινὰς, eine Art Bettler. S. zu I, 1, 1.

4. Ἄγε δὴ. S. zu IV, 2, 47. — ἀποδόντες. S. zu II, 4, 12.

5. αὐτὸς, Gobryas; er wolle (als Bundesgenosse) mit ihm, auf seiner Seite kämpfen. — ἀνάγκη — πεῖθεσθαι, er, Gobryas, müsse es nothgedrungen mit den Siegern halten.

6. ὅτι bei μεταμέλει wie Thuk. V, 14, 1: μετεμέλοντο, ὅτι. Sonst selten. Vergl. Kr. 56, ε 4. 7, 12. — εἰς τριακοστὴν ἡμέραν bezeichnet einen unbestimmten Termin, zur

Abfertigung des Gobryas. Vergl. εἰς τριακοστὸν ἔτος VIII, 4, 27.

7. αὕτη ἡ μεταμέλεια, darüber, dasz du nicht auch mich umgebracht hast, d. h. mögest du meine Rache fühlen, wie du sie jetzt schon (δῆλον γάρ, ὅτι ἀνὼ σέ τι) fühlst.

8. μέντοι, doch, insofern οὐκ ἔλεγες; = du sagtest ja. Plat. Prot. p. 309. A.: Οὐ σὺ μέντοι Ὀμήρου ἐπαινέτης εἶ; — μὲν οὖν. S. zu I, 4, 19. — ἔγωγε. Dindorf will ἐγὼ τε, vergleichend V, 4, 37. Oekon. VII, 11: ἐγὼ τε σὲ ἐξελεξάμεν καὶ οἱ σοὶ γονεῖς.

- ἔχειν, πρὸς αὐτὸν πρόσκειναι· καὶ πρῶτον μὲν οὕτω ποίει, ὅπως ἂν αὐτοὶ ἂν λέγῃ εἰδῆτε· ἐπειδὴν δὲ συγγένῃ αὐτῷ, ἂν γνώσῃ αὐτὸν φίλον βουλούμενον εἶναι, τοῦτο δεῖ μηχανᾶσθαι, ὅπως λάθῃ φίλος ὢν ἡμῖν· οὔτε γὰρ ἂν φίλους τις ποιήσειεν ἄλλως πως πλείω ἀγαθὰ ἐν πολέμῳ ἢ πολέμιος δοκῶν εἶναι οὔτ' ἂν ἐχθροὺς πλείω τις βλάβειεν ἄλλως πως ἢ φίλος δοκῶν εἶναι.
- 10 Καὶ μὲν, ἔφη ὁ Γωβρύας, οἶδ' ὅτι καὶν πρῶτον Γαδάτας τὸ μέγα τι ποιῆσαι κακὸν τὸν νῦν βασιλέα Ἀσσυρίων· ἀλλ' ὅ τι ἂν δύ-
- 11 ναιτο, τοῦτο δεῖ καὶ ἡμᾶς σκοπεῖν. Λέγε δὴ μοι, ἔφη ὁ Κῦρος, εἰς τὸ φρουρίον τὸ πρὸ τῆς χώρας, ὅ φατε Ἑρκανίοις τε καὶ Σάκαις ἐπιτετειχίσθαι τῇδε τῇ χώρᾳ πρόβολον εἶναι τοῦ πολέμου, ἃρ' ἂν, ἔφη, οἷοι ὑπὸ τοῦ φρουράρχου παρεθῆναι τὸν εὐνοῦχον ἐλθόντα σὺν δυνάμει; Σαφῶς γε, ἔφη ὁ Γωβρύας, εἴπερ ἀνύποπτος ὢν, ὥσπερ νῦν ἐστίν, ἀφίκοιτο πρὸς αὐτόν.
- 12 Οὐκοῦν, ἔφη, ἀνύποπτος ἂν εἴη, εἰ προσβάλοιμι μὲν ἐγὼ πρὸς τὰ χωρία αὐτοῦ ὥς λαβεῖν βουλούμενος, ἀπομάχοιτο δὲ ἐκεῖνος ἀνὰ κράτος, καὶ λάβοιμι δὲ αὐτοῦ τι ἐγώ, ἀντιλάβοι δὲ κακεῖνος ἡμῶν ἢ καὶ ἄλλους τινὰς ἢ καὶ ἀγγέλους πεμπομένους ὑπ' ἐμοῦ πρὸς τούτους, οὓς φατε πολεμίους τῷ Ἀσσυρίῳ εἶναι· καὶ οἱ μὲν ληφθέντες λέγοιεν, ὅτι ἐπὶ στρατεύμα ἀπέρχονται καὶ κλίμακας ὥς ἐπὶ τὸ φρουρίον ἄξοντες, ὁ δ' εὐνοῦχος ἀκούσας
- 13 προσποιήσασθαι προαγγεῖλαι βουλούμενος ταῦτα παρεῖναι. καὶ ὁ Γωβρύας εἶπεν, ὅτι οὕτω μὲν γιγνομένων σαφῶς παρεῖναι ἂν αὐτόν, καὶ δέοιτό γ' ἂν αὐτοῦ μένειν, ἕως ἀπέλθοις. Οὐκοῦν,

9. αὐτοί, allein, im Gegensatz zu der beabsichtigten Verbreitung der falschen Kunde, Gadatas sei dem Gobryas nicht Freund. — ἂν, Krasis für ἂν ἂν. — ἐπειδὴν —, ἂν γνώσῃ, d. h. wenn du aber im Verlaufe der Zusammenkunft dann die Ueberzeugung gewinnst u. s. w.

10. καὶν πρῶτον, noch was darum gäbe. Vergl. III, 1, 36. — Γαδάτας, d. i. ὁ ἐκτεμνόμενος ὑπὸ τοῦ Ἀσσυρίου. — καὶ ἡμᾶς, d. i. auch wir, damit Gad. im Einverständniss mit uns handelt.

11. πρὸ τῆς χώρας, nämlich Ἀσσυρίας, nachher näher erklärt durch τῇδε τῇ χώρᾳ πρόβολον εἶναι τ. π. — ὅ φατε, bei einer Gelegenheit, die nicht weiter erwähnt wird; denn auch V, 2, 25 ist nichts da-

von gesagt. — ἐπιτετειχίσθαι, gegen die Hyrk. u. S. gerichtet. — ἀνύποπτος, noch nicht der Feindschaft gegen den Assyrier verdächtig.

12. καὶ λάβοιμι δέ. Ueber καὶ — δέ, das auf προσβάλοιμι μὲν zurückgeht, s. zu I, 1, 2. — ἢ καὶ — ἢ καὶ. Vergl. εἴτε καὶ εἴτε καὶ V, 4, 27. K. 69, 32, Anm. 13. — οὓς φατε. S. V, 2, 25. — ἐπὶ στρατεύμα. S. zu I, 6, 12. Madvig verm. ἐπὶ συναφεύματα. — παρεῖναι, näml. bei dem φρουράρχῳ.

13. γιγνομένων. S. zu I, 4, 18. — παρεῖναι, vor sich lässt (in die Festung). — καὶ — γέ. S. §. 12 und zu III, 1, 20. — ἕως ἀπέλθοις, bis du abgezogen wärest. —

ἔφη ὁ Κῦρος, εἴ γε ἅπαξ εἰσέλθοι, δύναιτ' ἂν ἡμῖν ὑποχείριον ποιῆσαι τὸ χωρίον; Εἰκὸς γοῦν, ἔφη ὁ Γωβρύας, τὰ μὲν ἔνδον 14 ἐκείνου συμπαρασκευάζοντος, τὰ δ' ἔξωθεν σοῦ ἰσχυρότερα προσάγοντος. Ἴδι οὖν, ἔφη, καὶ πειρῶ ταῦτα διδάξας καὶ διαπραξάμενος παρεῖναι· πιστὰ δὲ αὐτῷ οὐκ ἂν μέλζω οὐτ' εἰποῖς οὔτε δεῖξαις ὧν αὐτὸς σὺ τυγχάνεις παρ' ἡμῶν εἰληφώς.

Ἐκ τούτου ᾤχετο μὲν ὁ Γωβρύας· ἄσμενος δὲ ἰδὼν αὐτὸν 15 ὁ εὐνούχος συνωμολόγει τε πάντα καὶ συνέθετο ἃ ἔδει. ἐπεὶ δὲ ἀπήγγειλεν ὁ Γωβρύας, ὅτι πάντα δοκοίη ἰσχυρῶς τῷ εὐνούχῳ τὰ ἐπισταλέντα, ἐκ τούτου τῇ ὑστεραίᾳ προσέβαλε μὲν ὁ Κῦρος, ἀπεμάχετο δὲ ὁ Γαδάτας. ἦν δὲ καὶ ὃ ἔλαβε χωρίον ὁ Κῦρος, 16 ὁποῖον ἔφη ὁ Γαδάτας. τῶν δὲ ἀγγέλων, οὓς ἐπεμφεν ὁ Κῦρος προειπῶν ἢ πορεύσονται, τοὺς μὲν εἶασεν ὁ Γαδάτας διαφεύγειν, ὅπως ἄγοιεν τὰ στρατεύματα καὶ τὰς κλίμακας κομίζοιεν· οὓς δ' ἔλαβε, βασανίζων ἐναντίον πολλῶν, ὡς ἤκουσεν ἐφ' ἃ ἐφασαν πορεύεσθαι, εὐθὺς συσκευασάμενος ὡς ἐξαγγελῶν τῆς νυκτὸς ἐπορεύετο. τέλος δὲ πιστευθεὶς ὡς βοηθὸς εἰσέρχεται 17 εἰς τὸ φρούριον· καὶ τέως μὲν συμπαρεσκεύαζεν· ὃ τι δύναιτο τῷ φρουράρχῳ· ἐπεὶ δὲ ὁ Κῦρος ἦλθε, καταλαμβάνει τὸ χωρίον συνεργοὺς ποιησάμενος καὶ τοὺς παρὰ τοῦ Κύρου αἰχμαλώτους. ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἐγένετο, εὐθὺς ὁ εὐνούχος τὰ ἔνδον καταστήσας 18 ἐξῆλθε πρὸς τὸν Κῦρον, καὶ τῷ νόμῳ προσκυνήσας εἶπε, Χαίρε, Κῦρε. Ἀλλὰ ποιῶ ταῦτα, ἔφη· σὺ γάρ με σὺν τοῖς θεοῖς οὐ 19 κελεύεις μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀναγκάζεις χαίρειν. εὖ γὰρ ἴσθι, ἔφη, ὅτι ἐγὼ μέγα ποιοῦμαι φίλιον τοῦτο τὸ χωρίον τοῖς ἐνθάδε συμ-

εἴ γε ἅπαξ, wenn nur einmal, wenn nur erst.

14. τὰ — ἔξωθεν. Ueber die Attraction s. zu I, 3, 4. — παρεῖναι, wieder hier zu sein. Der Hauptbegriff liegt aber, wie oft, in den Participien. Vergl. V, 4, 13. — πιστὰ — εἰληφώς. Das Vertrauen, das Kyros dem Gobryas schenkt, soll dem Gadatas das beste Unterpfand für die Zuverlässigkeit des Gobryas sein.

15. δοκοίη ἰσχυρῶς, vehemētissime probari. Vergl. §. 34. — ἀπεμάχετο, der Verabredung (§. 12) gemäss.

16. προειπῶν ἢ πορεύσονται, damit sie dem Gadatas in die Hände

liefen. — τὰ στρατεύματα, von den Kadusiern und Saken, wofür §. 12 στρατεύματα. An beiden Stellen verm. Madvig συναφεύματα. — βασανίζων, natürlich zum Schein.

17. τέως, nämlich bis ὁ Κῦρος ἦλθε.

18. καταστήσας, festgestellt, geordnet hatte.

19. ποιῶ ταῦτα, nämlich χαίρω. Der Plural ταῦτα, weil das χαίρειν in weiterem Sinne genommen wird. Vergl. IV, 3, 3. De rep. Lac. XIV, 5: ὅπως ἄρξονται ἢ ὅπως ἄξιοι τούτων (d. i. τοῦ ἄρχειν) ἔσονται. — μέγα ποιοῦμαι, weil es den Begriff der Freude, der Befriedigung mit einschliesst, (statt mit einem

- μάχοις καταλείπων· σοῦ δ', ἔφη, ὦ Γαδάτα, ὁ Ἀσσύριος παῖδας μὲν, ὡς ἔοικε, τὸ ποιῆσθαι ἀφείλετο, οὐ μέντοι τό γε φίλους δύνασθαι κτᾶσθαι ἀπεστέρησεν· ἀλλ' εὖ ἴσθι, ὅτι ἡμᾶς τῷ ἔργῳ τούτῳ φίλους πεποιήσαι, οἳ σοι, ἔαν δυνώμεθα, πειρασόμεθα μὴ χεῖρονες βοηθοὶ παραστῆναι ἢ εἰ παῖδας ἐκρόνους ἐκέκτησο. ὁ μὲν ταῦτ' ἔλεγεν. ἐν δὲ τούτῳ ὁ Ἰσθάνιος ἄρτι ἡσθημένος τὸ γεγεννημένον προσθεὶ τῷ Κύρῳ καὶ λαβὼν τὴν δεξιὰν αὐτοῦ εἶπεν, ὦ μέγα ἀγαθὸν σὺ τοῖς φίλοις Κύρε, ὡς πολλήν με τοῖς θεοῖς ποιεῖς χάριν ὀφείλεις, ὅτι σοί με συνήγαγον. Ἰθι νυν, ἔφη ὁ Κύρος, καὶ λαβὼν τὸ χωρίον, οὔπερ ἕνεκά με ἀσπάξῃ, διατίθει αὐτὸ οὕτως, ὡς ἂν τῷ ὑμετέρῳ φύλῳ πλείστον ἄξιον ἦ καὶ τοῖς ἄλλοις συμμάχοις, μάλιστα δ', ἔφη, Γαδάτα τούτῳ, ὃς ἡμῖν αὐτὸ λαβὼν παραδίδωσι.
- 22 Τί οὖν; ἔφη ὁ Ἰσθάνιος, ἐπειδὰν Καδούσιοι ἔλθωσι καὶ Σάκαι καὶ οἱ ἐμοὶ πολῖται, καλέσωμεν καὶ τούτων, ἵνα κοινῇ συμβουλευσώμεθα πάντες, ὅσοις προσήκει, πῶς ἂν συμφορώ-
23 τατα χρώμεθα τῷ φρουρίῳ; ταῦτα μὲν οὕτω συνήνεσεν ὁ Κύρος· ἐπεὶ δὲ συνῆλθον οἷς ἔμελε περὶ τοῦ φρουρίου, ἐβουλεύσαντο κοινῇ φυλάττειν οἷσπερ ἀγαθὸν ἦν φίλιον ὄν, ὅπως αὐτοῖς μὲν πρόβολος εἴη πολέμου, τοῖς δ' Ἀσσυρίοις ἐπιτετειχι-
24 σμένον εἴη. τούτων γενομένων πολὺ δὴ προθυμότερον καὶ πλείους καὶ Καδούσιοι συνεστρατεύοντο καὶ Σάκαι καὶ Ἰσθάνιοι. καὶ συνελέγη ἐντεῦθεν στράτευμα Καδουσίαν μὲν πελ-
τασταὶ εἰς δισμυρίους καὶ ἵππεῖς εἰς τετρακισχιλίους, Σακῶν δὲ τοξόται εἰς μυρίους καὶ ἵπποτοξόται εἰς χιλίους· καὶ Ἰσθάνιοι πεζοὺς τε ὀπόσους ἐδύναντο προσεξέπεμψαν καὶ ἵππεῖς ἐξεπλήρωσαν εἰς δισχιλίους· τὸ γὰρ πρόσθεν καταλελειμμένοι ἦσαν πλείους οἴκοι αὐτοῖς ἵππεῖς, ὅτι καὶ οἱ Καδούσιοι καὶ Σά-
25 καὶ τοῖς Ἀσσυρίοις πολέμιοι ἦσαν. ὅσον δὲ χρόνον ἐκαθέζετο

Accusativ oder mit einem Infinitiv) mit einem Participialsatz, wie Herod. IX, 111, 2: μέγα μὲν ποιεῖν αὐτὸν ἀξιόμηνος θνητατὸς τῆς σῆς. — παῖδας, der Betonung wegen vorgestellt. Vergl. VIII, 8, 13. zu Mem. I, 6, 19. — ἐκρόνους, leibliche.

21. Ἰθι νυν. So steht νυν enklitisch auch Hellen. V, 1, 32: ἵτε νυν. IV, 1, 39: μέμνησόν νυν. Anab. VII, 2, 26: Ἰθι νυν. — τὸ χωρίον, §. 11 φρουρίον.

22. τούτων, gen. part. Vergl. I, 3, 7. 4, 20. — κοινῇ συμβουλευσώμεθα. S. zu IV, 1, 7. Dasz hier συμβ. steht, während gleich nachher ἐβουλεύσαντο κοινῇ folgt, bewirkt wohl πάντες.

23. πρόβολος — πολέμου, wie §. 11. Ebenda s. zu ἐπιτετειχίσθαι.

24. καὶ πλείους und in grösserer Zahl.

25. ἐκαθέζετο — ἀμφι, sich aufhielt mit — beschäftigt. —

ὁ Κύρος ἀμφὶ τὴν περὶ τὸ φρουρίον οἰκονομίαν, τῶν Ἀσσυρίων τῶν κατὰ ταῦτα τὰ χωρία πολλοὶ μὲν ἀπῆγον ἵππους, πολλοὶ δὲ ἀπέφερον ὄπλα, φοβούμενοι ἤδη πάντας τοὺς προσχώρους.

Ἐκ δὲ τούτου προσέρχεται τῷ Κύρῳ ὁ Γαδάτας καὶ λέγει, 26 ὅτι ἤκουσιν αὐτῷ ἄγγελοι, ὥς ὁ Ἀσσύριος, ἐπεὶ πύθοιτο τὰ περὶ τοῦ φρουρίου, χαλεπῶς τε ἐνέγκοι καὶ συσκευάζοιτο ὥς ἐμβαλῶν εἰς τὴν ἐάντου χώραν. ἐὰν οὖν ἀφῆς με, ὦ Κύρε, τὰ τείχη ἂν πειραθῇην διασῶσαι, τῶν δ' ἄλλων μείων λόγος. καὶ 27 ὁ Κύρος εἶπεν, Ἐὰν οὖν ἦς νῦν, πότε ἔσῃ οἶκοι; καὶ ὁ Γαδάτας εἶπεν, Εἰς τρίτην δειπνήσω ἐν τῇ ἡμετέρᾳ. Ἡ καὶ τὸν Ἀσσύριον, ἔφη, οἶε ἐκεῖ ἤδη καταλήψεσθαι; Εὖ μὲν οὖν, ἔφη, οἶδα· σπεύσει γάρ, ἕως ἔτι πρόσω δοκεῖς ἀπεῖναι. Ἐγὼ δ', ἔφη ὁ 28 Κύρος, ποστὰς ἂν τῷ στρατεύματι ἐκείσε ἀφικοίμην; πρὸς τοῦτο δὴ ὁ Γαδάτας λέγει, Πολὺ ἤδη, ὦ δέσποτα, ἔχεις τὸ στράτευμα καὶ οὐκ ἂν δύναιο μείον ἢ ἐν ἑξ ἢ ἐπτά ἡμέραις ἐλθεῖν πρὸς τὴν ἐμὴν οἰκῆσιν. Σὺ μὲν τοίνυν, ἔφη ὁ Κύρος, ἅπιθι ὥς τάχιστα· ἐγὼ δ' ὥς ἂν δυνατὸν ἢ πορεύσομαι. ὁ μὲν δὴ Γαδά- 29 τας ᾤχετο· ὁ δὲ Κύρος συνεκάλεσε πάντας τοὺς ἄρχοντας τῶν συμμάχων· καὶ ἤδη πολλοὶ τε ἐδόκουν καὶ καλοὶ ἀγαθοὶ παρ- εῖναι· ἐν οἷς δὴ λέγει ὁ Κύρος ταῦτα.

Ἄνδρες σύμμαχοι, Γαδάτας διέπραξεν ἃ δοκεῖ πᾶσιν ἡμῖν 30 πολλοῦ ἄξια εἶναι, καὶ ταῦτα πρὶν καὶ ὅτιοῦν ὑφ' ἡμῶν ἀγαθὸν παθεῖν. νῦν δὲ ὁ Ἀσσύριος εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ ἐμβαλεῖν ἀγγέλλεται, δηλὸν ὅτι ἅμα μὲν τιμωρεῖσθαι αὐτὸν βουλόμενος, ὅτι δοκεῖ ὑπ' αὐτοῦ μέγала βεβλάφθαι· ἅμα δὲ ἰσως κἀκείνο ἐννοεῖται, ὥς, εἰ οἱ μὲν πρὸς ἡμᾶς ἀφιστάμενοι μηδὲν ὑπ' ἐκεί-

ἀπῆγον — ἀπέφερον. S. zu II, 4, 12. — τοὺς προσχώρους, die vom Assyrier einer nach dem anderen abfielen: Kadusier, Saken u. a.

26. ἄγγελοι = ἀγγέλλοντες, daher ὥς. — περὶ τοῦ φρουρίου, durch Attraction statt περὶ τὸ φρ. Sie findet auch da statt, wo ein verbum dicendi oder sentiendi nur vorschwebt. S. zu Hell. VI, 1, 19: ὅθεν εἰς τὰς περὶ Ἰάσονος πράξεις, ἐξέβην. — ἐὰν οὖν ἀφῆς με, Uebergang in die dir. Rede. — μείων λόγος, näml. ἐστίν: das Uebrige kümmert weniger.

27. εἰς τρίτην, übermorgen. — μὲν οὖν, ja ich weisz es sogar. S. zu V, 2, 29.

28. ποστὰς. S. zu δευτεράοι V, 2, 2. — τῷ στρατεύματι, ohne Präposition wie im Lat. S. zu 4, 20. — πολὺ — ἔχεις τὸ στράτ. = πολὺ ἐστὶ τὸ στράτ., ὃ ἔχεις. — μείον ἢ ἐν ἑξ. S. zu II, 1, 6. Vergl. Oekon. XXI, 3: πλείον ἢ ἐν διπλασίῳ χρόνῳ.

29. ἐν οἷς, coram quibus.

30. καὶ ταῦτα, und zwar. — καὶ vor ὅτιοῦν ist vel. — ἐννοεῖται konnte auch heissen ἐννοούμε-

νου κακὸν πείσονται, οἱ δὲ σὺν ἐκείνῳ ὄντες ὑφ' ἡμῶν ἀπο-
 λοῦνται, ὅτι τάχα οὐδένα εἰκὸς σὺν αὐτῷ βουλήσεσθαι εἶναι.
 31 νῦν οὖν, ὦ ἄνδρες, καλὸν τι ἂν μοι δοκοῦμεν ποιῆσαι, εἰ
 προθύμως Γαδάτα βοηθήσασιν, ἀνδρὶ εὐεργετή· καὶ ἅμα δίκαια
 ποιοῦμεν ἂν χάριν ἀποδιδόντες· ἀλλὰ μὴν καὶ σύμφορά γ' ἂν,
 32 ὥς ἐμοὶ δοκεῖ, πράξασιν ἡμῖν αὐτοῖς. εἰ γὰρ πᾶσι φαινοίμεθα
 τοὺς μὲν κακῶς ποιοῦντας νικᾶν πειρώμενοι κακῶς ποιοῦντες,
 τοὺς δ' εὐεργετοῦντας ἀγαθοῖς ὑπερβαλλόμενοι, εἰκὸς ἐκ τῶν
 τοιούτων φίλους μὲν πολλοὺς ἡμῖν βούλεσθαι γίγνεσθαι, ἐχ-
 33 θρὸν δὲ μηδένα ἐπιθυμεῖν εἶναι· εἰ δὲ ἀμελῆσαι δοξάμεν Γα-
 δάτου, πρὸς τῶν θεῶν ποίοις λόγοις ἂν ἄλλον πείθοιμεν χαρί-
 ξεσθαι τι ἡμῖν; πῶς δ' ἂν τολμῶμεν ἡμᾶς αὐτοὺς ἐπαινεῖν;
 πῶς δ' ἂν ἀντιβλέψαι τις ἡμῶν δύναιτο Γαδάτα, εἰ ἡττώμεθα
 αὐτοῦ εὖ ποιοῦντος τοσοῦτοι ὄντες ἑνὸς ἀνδρὸς καὶ τούτου
 34 οὕτω διακειμένου; ὁ μὲν οὕτως εἶπεν· οἱ δὲ πάντες ἰσχυρῶς
 συνεπήρουν ταῦτα ποιεῖν.

Ἄγετε τοίνυν, ἔφη, ἐπεὶ καὶ ὑμῖν συνδοκεῖ ταῦτα, ἐπὶ μὲν
 τοῖς ὑποζυγίοις καὶ ὀχήμασι καταλίπωμεν ἕκαστοι τοὺς μετ'
 35 αὐτῶν ἐπιτηδαιοτάτους πορευέσθαι. Γωβρύας δ' ἡμῖν ἀρχέτω
 αὐτῶν καὶ ἡγείσθω αὐτοῖς· καὶ γὰρ ὁδῶν ἑμπειροὺς καὶ τᾶλλα
 ἱκανός· ἡμεῖς δ', ἔφη, καὶ ἵπποις τοῖς δυνατωτάτοις καὶ ἐν-
 δράσι πορευώμεθα τὰ ἐπιτήδεια τριῶν ἡμερῶν λαβόντες. ὅσῳ
 δ' ἂν κουφότερον συσκευασώμεθα καὶ εὐτελέστερον, τοσοῦτω
 ἥδιον τὰς ἐπιούσας ἡμέρας ἀριστήσομεν τε καὶ δειπνήσομεν καὶ
 36 καθευδήσομεν. νῦν δ', ἔφη, πορευώμεθα ὧδε· πρῶτον μὲν ἄγε

ρος. S. II, 3, 8 zu πρόκειται. —
 ὅτι nimmt nach dem Zwischensatze
 das vorhergehende ὥς der Deut-
 lichkeit wegen wieder auf. So
 Hell. VI, 4, 37. 5, 13. Vergl. Anab.
 VII, 4, 5: ἔλεγεν, ὅτι, εἰ μὴ κατα-
 βήσονται οἰκίσοντες καὶ πείσονται,
 ὅτι κατακαύσει — τὸν σίτον. Et-
 was anders unten VI, 4, 5.

32. νικᾶν, ebenso zu nehmen wie
 νικῆσαι V, 1, 29 und wie nachher
 ὑπερβαλλόμενοι.

33. εὖ ποιοῦντος. Das Participi-
 um schlieszt sich hier nicht, wie
 V, 4, 32, an das Subject von ἡτ-
 τώμεθα an, also nicht ἡττώμεθα —
 εὖ ποιοῦντες. Denn es wird der
 Fall gesetzt, dass Kyros und seine

Verbündeten sich um den Gadatas
 nicht weiter kümmern (ἀμελῆσαι)
 und also gar keine τὸν Γαδάταν
 εὖ ποιοῦντες werden. — καὶ τού-
 του οὕτω διακειμένου, d. i. eius-
 que castrati hominis. Ein Castrat
 sollte sich darin mehr als Mann
 zeigen als wir!

34. ἰσχυρῶς. S. zu §. 15. — μετ'
 αὐτῶν, mit den Lastthieren und
 Wagen.

35. ἡμῖν, dat. commodi. — ἵπ-
 ποις, wie στρατεύματι §. 28. — ἡ-
 διον, angenehmer (nicht ohne
 Humor gesagt), wenn wir bei mäszi-
 ger und einfacher Kost uns weder
 den Appetit noch den Schlaf ver-
 derben.

σύ, Χρυσάντα, τοὺς θωρακοφόρους, ἐπεὶ ὁμαλή τε καὶ πλατεῖα ἢ ὁδὸς ἐστὶ, τοὺς ταξιάρχους ἔχων ἐν μετώπῳ πάντας· ἢ δὲ τάξις ἐκάστη ἐφ' ἑνὸς ἴπῳ· ἀθρόοι γὰρ ὄντες καὶ τάχιστα καὶ ἀσφαλέστατα πορευοίμεθ' ἄν. τούτου δ' ἕνεκα, ἔφη, κελεύω 37 τοὺς θωρακοφόρους ἡγεῖσθαι, ὅτι τοῦτο βαρύτερόν ἐστι τοῦ στρατεύματος· τοῦ δὲ βαρυτάτου ἡγουμένου ἀνάγκη δαδίως ἐπεσθαι πάντα τὰ θάπτον ἰόντα· ὅταν δὲ τὸ τάχιστον ἡγῇται ἐν νυκτί, οὐδέν ἐστι θαυμαστόν καὶ διασπᾶσθαι τὰ στρατεύματα· τὸ γὰρ προταχθὲν ἀποδιδράσκει. ἐπὶ δὲ τούτοις, ἔφη, 38 Ἀρτάβαξος τοὺς Περσῶν πελταστὰς καὶ τοξότας ἀγέτω· ἐπὶ δὲ τούτοις Ἀνδαμύας ὁ Μῆδος τὸ Μῆδων πεζικόν· ἐπὶ δὲ τούτοις Ἑμβας τὸ Ἀρμενίων πεζικόν· ἐπὶ δὲ τούτοις Ἀρτούχας Ἰρκαίνους· ἐπὶ δὲ τούτοις Θαμβράδας τὸ Σακῶν πεζικόν· ἐπὶ δὲ τούτοις Λατάμας Καδουσίους. ἀρόντων δὲ καὶ οὗτοι πάντες ἐν 39 μετώπῳ μὲν τοὺς ταξιάρχους ἔχοντες, δεξιούς δὲ τοὺς πελταστὰς, ἀριστεροὺς δὲ τοὺς τοξότας τοῦ ἑαυτῶν πλαισίου· οὕτω γὰρ πορευόμενοι καὶ εὐχρηστότεροι γίνονται. ἐπὶ δὲ τούτοις 40 οἱ σκευοφόροι, ἔφη, πάντων ἐπέσθωσαν· οἱ δὲ ἄρχοντες αὐτῶν ἐπιμελεῖσθω, ὅπως συνεσκευασμένοι τε ὥσι πάντα πρὶν καθεύδειν καὶ πρῶτὶ σὺν τοῖς σκεύεσι παρῶσιν εἰς τὴν τεταρμένην χώραν καὶ ὅπως κοσμίως ἔπωνται. ἐπὶ δὲ τοῖς σκευοφόροις, 41 ἔφη, τοὺς Πέρσας ἱππέας Μαδάτας ὁ Πέρσης ἀγέτω, ἔχων καὶ οὗτος τοὺς ἑκατοντάρχους τῶν ἱππέων ἐν μετώπῳ· ὁ δ' ἑκατόνταρχος τὴν τάξιν ἀγέτω εἰς ἕνα, ὥσπερ οἱ πέξαρχοι. ἐπὶ 42 τούτοις Ῥαμβάκας ὁ Μῆδος ὡσαύτως τοὺς ἑαυτοῦ ἱππέας· ἐπὶ τούτοις σύ, ὦ Τιργράνη, τὸ σεαυτοῦ ἱππικόν· καὶ οἱ ἄλλοι δὲ ἱππαρχοὶ μεθ' ὧν ἕκαστοι ἀφίκοντο πρὸς ἡμᾶς. ἐπὶ τούτοις Σάκαι ἄγετε· ἔσχατοι δέ, ὥσπερ ἦλθον, Καδούσιοι ἰόν-

36. ἐφ' ἑνός, Einer hinter dem Anderen. — ἀθρόοι, geschlossen, eine Taxis dicht neben der anderen. Vergl. IV, 2, 24.

37. τοῦτο, nämlich: Waffengattung. — βαρύτερον. Vergl. Anab. VII, 3, 37: νύκτωρ δὲ νόμος τοῖς Ἑλλήσι ἡγεῖσθαι ἐστὶ τὸ βαρύτερον οὕτω γὰρ ἥκιστα διασπᾶται τὰ στρατεύματα καὶ ἥκιστα λανθάνουσιν ἀποδιδράσκοντες ἀλλήλους.

38. τοὺς Περσῶν πελταστὰς καὶ

τοξότας. Diesz waren also die auf Verlangen des Kyros (IV, 5, 16) nachgesandten Perser, deren Ankunft freilich erst V, 5, 3 erwähnt wird. Die anderen Perser sind bereits II, 1, 19 alle Hopliten geworden.

39. τοῦ ἑαυτῶν πλαισίου. Jedes Volk nämlich bildete sein eignes πλαίσιον. Anab. I, 8, 9.

40. εἰς bei παρῶσι, wie I, 2, 4.

41. εἰς ἕνα, wie ἐφ' ἑνός §. 36.

- των· Ἀλκεύνα, σὺ δὲ ὁ ἄγων αὐτοὺς ἐπιμελοῦ το νῦν εἶναι πάντων τῶν ὀπισθεν καὶ μηδένα ἔα ὕστερον τῶν σῶν ἱππέων
 43 γίγνεσθαι. ἐπιμελείσθαι δὲ τοῦ σιωπῇ πορεύεσθαι οἱ τε ἄρχον-
 τες καὶ πάντες δὲ οἱ σωφρονοῦντες· διὰ γὰρ τῶν ὥτων ἐν τῇ
 νυκτὶ ἀνάγκη μᾶλλον ἢ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἕκαστα καὶ αἰσθάν-
 νεσθαι καὶ πράττεσθαι· καὶ τὸ ταραχθῆναι δὲ ἐν τῇ νυκτὶ πολὺ
 44 μεῖζόν ἐστι πρᾶγμα ἢ ἐν τῇ ἡμέρᾳ καὶ δυσκαταστατώτερον· οὗ
 ἕνεκα ἢ τε σιωπῇ ἀσκητέα καὶ ἡ τάξις φυλακτέα. τὰς δὲ νυ-
 κτερινὰς φυλακάς, ὅταν μέλλῃτε νυκτὸς ἀναστήσεσθαι, χρὴ ὥς
 βραχυτάτας καὶ πλείστας ποιεῖσθαι, ὥς μηδένα ἢ ἐν τῇ φυλα-
 κῇ ἀργουπνία πολλὴ οὔσα λυμαίνεται ἐν τῇ πορείᾳ. ἡνίκα δ'
 45 ἂν ὦρα ἢ πορεύεσθαι, σημανεῖ τῷ κέρατι. ὑμεῖς δ' ἔχοντες
 ἂν δεῖ ἕκαστοι πάρεστε εἰς τὴν ἐπὶ Βαβυλῶνα ὁδόν· ὁ δ' ὀρ-
 μώμενος ἀεὶ τῷ κατ' οὐρὰν παρεγγυάτω ἔπεισθαι.
 46 Ἐκ τούτου δὴ ὥχοντο ἐπὶ τὰς σκηνὰς καὶ ἅμα ἀπιόντες
 διελέγοντο πρὸς ἀλλήλους, ὥς μνημονικῶς ὁ Κῦρος ὀπόσοις
 47 συνέταπτε πᾶσιν ὀνομάζων ἐνετέλλετο. ὁ δὲ Κῦρος ἐπιμελεία
 τοῦτο ἐποίει· πάννυ γὰρ αὐτῷ ἐδόκει θαυμαστὸν εἶναι, εἰ οἱ μὲν
 βάνανσοι ἴσασιν τῆς ἑαυτοῦ τέχνης ἕκαστος τῶν ἐργαλείων τὰ
 ὀνόματα, καὶ ὁ ἱατρὸς δὲ οἶδε καὶ τῶν ὀργάνων καὶ τῶν φαρ-
 μάκων, οἷς χρῆται, πάντων τὰ ὀνόματα, ὁ δὲ στρατηγὸς οὕτως
 ἡλίθιος ἔσοιτο, ὥστε οὐκ εἴσοιτο τῶν ὑφ' ἑαυτῷ ἡγεμόνων τὰ

42. Ἀλκεύνα, σὺ δέ, wie man auch im Deutschen die Worte stellen kann, wenn man sich vorher bereits an einen oder mehrere mit Nennung des Namens gewendet hat. — τὸ νῦν εἶναι, für jetzt. Ueber εἶναι s. II, 2, 15 zu ἐκὼν εἶναι.

43. καὶ — δέ. S. zu I, 1, 2. τε geht voraus wie Memor. I, 1, 3. Hellen. II, 4, 6: Νικόστρατόν τε τὸν καλὸν ἐπικαλούμενον καὶ ἄλλους δὲ δύο. — καὶ πράττεσθαι. Etwas auffallend folgt dem Medium ein Passivum. Wegen der Sache vergl. Liv. XXI, 5, 4: erat in tanta caligine maior usus aurium quam oculorum.

44. σημανεῖ. S. zu κρηνῆάτω IV, 5, 42.

45. εἰς, wie §. 40. — ἀεὶ jedesmal, gehört ebenso zum verbum

finitum als zum Participium, wenn es dem mit dem Artikel versehenen Part. entweder nachgestellt wird, wie hier, V, 4, 50. VII, 1, 20. VIII, 5, 16. Oekon. VIII, 7: εἰς γὰρ τὸ κενούμενον ἀεὶ οἱ ὀπισθεν ἐπέρχονται u. a., oder auch vorangeht, wie VII, 1, 1. 4, 2. Anab. IV, 1, 7: ἐφείπετο δὲ ἀεὶ τὸ ὑπερβάλλον τοῦ στρατεύματος εἰς τὰς κόμας. Vgl. Kr. 50. 10, 5.

46. ὀπόσοις, von πᾶσιν attrahirt, statt ὀπόσους. — ὀνομάζων, sie beim Namen nennend, mit μνημονικῶς zu verbinden.

47. ἐπιμελεία, mit Absicht. — εἰ οἱ μὲν. Ueber die Coordinirung des eigentlich zu subordinirenden Satzes s. zu II, 2, 5. — ἡγεμόνων. Die Namen aller seiner Officiere hatte also Kyros im Gedächtnisz, nicht die aller seiner Soldaten, wie

ὀνόματα, οἷς ἀνάγκη ἐστὶν αὐτῷ ὀργάνοις χρῆσθαι καὶ ὅταν καταλαβεῖν τι βούληται καὶ ὅταν φυλάξαι καὶ ὅταν θαρσύναι καὶ ὅταν φοβῆσαι· καὶ τιμῆσαι δὲ ὁπότε τινὰ βούλοιοτο, πρέπον αὐτῷ ἐδόκει εἶναι ὀνομαστὶ προσαγορεύειν. ἐδόκουν δ' 48 αὐτῷ οἱ γιγνώσκεισθαι δοκοῦντες ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος καὶ τοῦ καλόν τι ποιοῦντες ὁρᾶσθαι μᾶλλον ὁρέγεσθαι καὶ τοῦ αἰσχρόν τι ποιεῖν μᾶλλον προθυμεῖσθαι ἀπέχεσθαι. ἡλίθιον δὲ καὶ τοῦτ' 49 ἐδόκει εἶναι αὐτῷ τὸ ὁπότε βούλοιτό τιπραχθῆναι, οὕτω προστάττειν, ὥσπερ ἐν οἴκῳ ἐνιοὶ δεσπόται προστάττουσιν, ἴτω τις ἐφ' ὕδαρ, Ξύλα τις σχισάτω· οὕτω γάρ ταπτομένων 50 εἰς ἀλλήλους τε ὁρᾶν πάντες ἐδόκουν αὐτῷ καὶ οὐδεὶς περαινεν τὸ προσταχθὲν καὶ πάντες ἐν αἰτία εἶναι καὶ οὐδεὶς τῇ αἰτία οὔτε αἰσχύνεσθαι οὔτε φοβεῖσθαι ὁμοίως διὰ τὸ σὺν πολλοῖς αἰτίαν ἔχειν· διὰ ταῦτα δὴ πάντας ὠνόμαζεν αὐτός, ὅτῳ τι προστάττοι.

Καὶ Κῦρος μὲν δὴ περὶ τούτων οὕτως ἐγίνωσκεν. οἱ δὲ 51 στρατιῶται τότε μὲν δειπνήσαντες καὶ φυλακὰς καταστήσαντες καὶ συσκευασάμενοι πάντα ἃ ἔδει ἐκοιμήθησαν. ἡνίκα δ' ἦν 52 ἐν μέσῳ νυκτῶν, ἐσήμηνε τῷ κέρατι. Κῦρος δ' εἶπε τῷ Χρυσάντῳ, ὅτι ἐπὶ τῇ ὁδῷ ὑπομενοὶ ἐν τῷ πρόσθεν τοῦ στρατεύματος, ἐξήκει δὲ λαβὼν τοὺς ἄμφ' αὐτὸν ὑπηρέτας. βραχεὶ δὲ χρόνῳ ὕστερον Χρυσάντας παρῆν ἄγων τοὺς θαρρακοφόρους. τούτῳ μὲν ὁ Κῦρος δοὺς ἡγεμόνας τῆς ὁδοῦ πορεύεσθαι ἐκέ- 53 λευεν ἡσύχως· οὐ γάρ πω ἐν ὁδῷ πάντες ἦσαν· αὐτὸς δὲ ἐστηκώς ἐν τῇ ὁδῷ τὸν μὲν προσιόντα προὑπέμπετο ἐν τάξει, ἐπὶ δὲ τὸν ὑστερίζοντα ἔπεμπε καλῶν. ἐπεὶ δὲ πάντες ἐν ὁδῷ 54

Plin. H. N. VII, 24. Quintilian. Inst. XI, 2 extr. u. a. berichten. — τιμῆσαι. Der bei seinem Namen Genannte fühlt sich geehrt, dass ihn der Feldherr kennt.

49. ἐφ' ὕδαρ. S. zu I, 6, 12.

50. ταπτομένων. S. zu I, 4, 18. — οὐδεὶς περαινεν, indem jeder erwartet, dass es ein Anderer thue. — ὁμοίως, d. h. in dem Masse wie Einer, dem es allein befohlen wäre. — πάντας, Jeden in allen den einzelnen Fällen; daher dann ὅτῳ. Vergl. zu I, 6, 11.

52. ἐν μέσῳ νυκτῶν, wie ἄμφω

μέσας — νύκτας IV, 5, 13, und περὶ μέσας νύκτας Anab. VII, 8, 12, weil man drei Theile der Nacht unterschied. — ἐσήμηνε. S. zu §. 44. — ὑπομενοὶ, warten wollte. ὑπηρέτας, hier wohl eine Art von Adjutanten. Vergl. zu II, 1, 21.

53. ἡσύχως. Der Gegensatz ist θάττον §. 54. — ἐν τῇ ὁδῷ. Hertelein vermuthet ἐπὶ τῇ ὁδῷ nach §. 52: ὅτι ἐπὶ τῇ ὁδῷ ὑπομενοὶ. — τὸν — προσιόντα und τὸν ὑστερίζοντα, nämlich die vorangehenden Officiere. — προὑπέμπετο erklärt sich aus dem Gegensatz ἔπεμπε καλῶν; den einen liesz er ἐν τάξει

ἦσαν, πρὸς μὲν Χρυσάνταν ἱππέας ἔπεμψεν ἐροῦντας, ὅτι ἐν
 55 ὁδῷ ἤδη πάντες· ἄγε οὖν ἤδη θάπτον. αὐτὸς δὲ παρελαύνων
 τὸν ἵππον εἰς τὸ πρόσθεν ἥσυχος κατεθεῖτο τὰς τάξεις· καὶ
 οὓς μὲν ἰδοὶ εὐτάκτως καὶ σιωπῇ ἰόντας, προσελαύνων αὐτοῖς,
 τίνες τε εἶεν ἡρώατα καὶ, ἐπεὶ πύθοιτο, ἐπῆναι· εἰ δὲ τινες
 θορυβουμένους αἰσθοίτο, τὸ αἴτιον τούτου σκοπῶν κατασβεν-
 νῦναι τὴν ταραχὴν ἐπειρᾶτο.

56 Ἐν μόνον παραλέλειπται τῆς ἐν νυκτὶ ἐπιμελείας αὐτοῦ,
 ὅτι πρὸ παντὸς τοῦ στρατεύματος πεζοὺς εὐζώνους οὐ πολλοὺς
 προὔπεμπεν, ἐφορῶμένους ὑπὸ Χρυσάντα καὶ ἐφορῶντας αὐτόν,
 ὥς ὠτακουστοῦντες καὶ εἰ πῶς ἄλλως δύναιντο αἰσθάνεσθαι
 σημαίνουιν τῷ Χρυσάντῃ ὅ τι καιρὸς δοκοίη εἶναι· ἄρχων δὲ
 καὶ ἐπὶ τούτοις ἦν, ὃς καὶ τούτους ἐκόσμει, καὶ τὸ μὲν ἄξιον
 57 λόγου ἐσήμαινε, τὸ δὲ μὴ οὐκ ἡνώχλει λέγων. τὴν μὲν δὴ
 νύκτα οὕτως ἐπορεύοντο· ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἐγένετο, τοὺς μὲν
 Καδουσίῳν ἱππέας, ὅτι αὐτῶν καὶ οἱ πεζοὶ ἐπορεύοντο ἔσχα-
 τοι, παρὰ τούτοις κατέλιπεν, ὥς μὴδ' οὗτοι ψιλοὶ ἱππέων
 ἴοιεν· τοὺς δ' ἄλλους εἰς τὸ πρόσθεν παρελαύνειν ἐκέλευεν,
 ὅτι καὶ οἱ πολέμιοι ἐν τῷ πρόσθεν ἦσαν, ὅπως εἰ τί που ἐναν-
 τιοῖτο αὐτῷ, ἀπαντῶν ἔχων τὴν ἰσχὺν ἐν τάξει καὶ μάχοιτο, εἰ
 58 τέ τί που φεῦγον ὀφθείη, ὥς ἐξ ἐτοιμοτάτου διώκοι. ἦσαν δὲ
 αὐτῷ ἀεὶ τεταγμένοι οὓς τε διώκειν δέοι καὶ οὓς παρ' αὐτῷ
 59 μένειν· πᾶσαν δὲ τὴν τάξιν λυθῆναι οὐδέποτε εἶα. Κῦρος
 μὲν δὴ οὕτως ἦγε τὸ στράτευμα· οὐ μέντοι αὐτὸς γε μιᾷ χώρᾳ
 ἐχρήτο, ἀλλ' ἄλλοτε ἄλλαχῇ περιελαύνων ἐφεώρα τε καὶ ἐπε-
 μελεῖτο, εἰ του δέοιτο. οἱ μὲν δὴ ἀμφὶ Κῦρον οὕτως ἐπο-
 ρεύοντο.

fortmarschiren, den anderen heran-
 kommen.

54. ἄγε οὖν, Uebergang zur or-
 recta, wodurch die Darstellung leb-
 haft wird.

55. παρελαύνων — ἥσυχος, in-
 dem er langsamen Schritts den Zug
 entlang ritt. Das Adjectiv steht
 statt des Adverbs wie VI, 2, 12.
 S. zu Hell. V, 3, 3: ἥσυχος πορευό-
 μενοι. — Ueber die Optative ἰδοί,
 πύθοιτο und αἰσθοίτο s. zu I, 3, 10.

56. παραλέλειπται, ist also noch
 anzuführen. — ὑπὸ Χρυσάντα, der an
 der Spitze des Heerzuges mar-
 schirte. — ὅ τι, nämlich σημαίνειν.

— τὸ δὲ μὴ, näml. ἄξιον λόγον,
 abhängig von λέγων, auf das sich
 οὐκ zugleich mit erstreckt, wie
 Hellen. III, 5, 18: οὐκ ἐτι ἥσυχον
 ἔχων ἀνέμενον. Thukyd. VI, 33:
 οὐ καταφοβηθεὶς ἐπισχίσω, ich
 werde nicht aus Scheu zurück-
 halten.

57. καὶ vor οἱ πεζοὶ — ἔσχατοι,
 indem statt des folgenden παρὰ
 τούτοις etwa παρὰ τοῖς ἐσχατοῖς vor-
 schwebte. — ἐκέλευεν, imperf. wie
 III, 3, 40. — ὥς ἐξ ἐτοιμοτάτου. Ueber
 die Stellung von ὥς s. zu I, 6, 26.

59. δέοιτο geht auf στράτευμα
 per synesin. S. zu III, 3, 15.

Ἐκ δὲ τοῦ Γαδάτα ἱππικοῦ τῶν δυνατῶν τις ἀνδρῶν ἐπεὶ 4
 ἑώρα αὐτὸν ἀφροσθηκῶτα ἀπὸ τοῦ Ἀσσυρίου, ἐνόμισεν, εἴ τι
 οὗτος πάθοι, αὐτὸς ἂν λαβεῖν παρὰ τοῦ Ἀσσυρίου πάντα τὰ
 Γαδάτα· οὕτω δὲ πέμπει τινὰ τῶν ἑαυτοῦ πιστῶν πρὸς τὸν
 Ἀσσύριον καὶ κελεύει τὸν ἰόντα, εἰ καταλάβοι ἤδη ἐν τῇ Γα-
 δάτα χώρα τὸ Ἀσσύριον στρατεύμα, λέγειν τῷ Ἀσσυρίῳ, ὅτι,
 εἰ βούλοιο ἐνεδρεῦσαι, λάβοι ἂν Γαδάταν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ.
 δηλοῦν δὲ ἐνετέλλετο, ὅσῃν τε εἶχεν ὁ Γαδάτας δύναμιν καὶ 2
 ὅτι Κύρος οὐ συνείπετο αὐτῷ· καὶ τὴν ὁδὸν ἐδήλωσεν, ἥ προσ-
 εῖναι μέλλοι. προσεπέστειλε δὲ τοῖς αὐτοῦ οἰκέταις, ὡς πιστεύοιτο
 μᾶλλον, καὶ τὸ τεῖχος, ὃ ἐτύγγανεν αὐτὸς ἔχων ἐν τῇ Γαδάτα
 χώρᾳ, παραδοῦναι τῷ Ἀσσυρίῳ καὶ τὰ ἐνόντα· ἤξειν δὲ καὶ
 αὐτὸς ἔφασκεν, εἰ μὲν δύναιτο, ἀποκτείνας Γαδάταν, εἰ δὲ μή,
 ὡς σὺν τῷ Ἀσσυρίῳ τὸ λοιπὸν ἐσόμενος. ἐπεὶ δὲ ὁ ἐπὶ ταῦτα 3
 ταχθεὶς ἐλαύνων ὡς δυνατὸν ἦν τάχιστα ἀφικνεῖται πρὸς τὸν
 Ἀσσύριον καὶ ἐδήλωσεν ἐφ' ᾧ ἦκοι, ἀκούσας ἐκεῖνος τό τε χω-
 ρίον εὐθύς παρέλαβε καὶ πολλὴν ἵππου ἔχων καὶ ἄρματα ἐνή-
 δρευεν ἐν καμάις ἀθρόαις. ὁ δὲ Γαδάτας ὡς ἐγγὺς ἦν τούτων 4
 τῶν καμῶν, πέμπει τινὰς προδιερευνησομένους. ὁ δὲ Ἀσσύ-
 ριος ὡς ἔγνω προσιόντας τοὺς διερευνητάς, φεύγειν κελεύει
 ἄρματα ἐξαναστάντα δύο ἢ τρία καὶ ἵππους ὀλίγους, ὡς δὴ
 φοβηθέντας καὶ ὀλίγους ὄντας. οἱ δὲ προδιερευνηταὶ ὡς εἶδον

4. Inhalt: Gadatas, durch Ver-
 rätherei in einen Hinterhalt ge-
 rathen, wird durch Kyros gerettet,
 der dabei dem Assyrier groszen
 Schaden zufügt. Kyros zieht in
 das Land des Gadatas und empfängt
 von ihm reiche Gastgeschenke. Da-
 hin gelangen auch die Kadusier,
 nachdem sie auf einem Streifzuge
 vom Assyrier übel zugerichtet wa-
 ren; ihre Verwundeten finden da
 Pflege. Kyros tröstet sie, lässt die
 Todten begraben und das feind-
 liche Gebiet verheeren. Den Land-
 leuten wird von beiden Seiten Friede
 und Sicherheit gewährleistet. Vor
 dem Abzug aus Gadatas Gebiet
 übergiebt dieser dem Kyros alle
 seine Habe und die Pferde seiner
 Reiterei, der er nicht mehr traut.
 Letztere nimmt Kyros an, seine
 Schätze aber lässt er den Gadatas

theils in seiner befestigten Burg
 verwahren, theils einpacken und
 mit sich führen. Sie ziehen in an-
 gemessener Entfernung an Babylon
 vorüber und nehmen an der Grenze
 von Assyrien und Medien drei feste
 Plätze ein.

1. εἴ τι — πάθοι, bekannter Eu-
 phemismus, wie I, 4, 1.

2. ἐνετέλλετο, imperf. wie III, 3,
 40. — εἰ δὲ μή, näml. δύναιτο ἀπο-
 κτείνειν Γ.

3. ἐδήλωσεν. Ueber den Aorist
 nach einem Präsens s. zu II, 1, 19.
 — ἀθρόαις, die dicht auf einander
 folgten.

4. ἐξαναστάντα, aus dem Hinter-
 halt. — ἵππους, Pferde statt Rei-
 ter, wie I, 4, 17. — ὡς — ὄντας,
 indem sie sich den Anschein
 geben sollten, als ob sie —.

ταῦτα, αὐτοὶ τε ἐδίωκον καὶ τῷ Γαδάτα κατέσειον· καὶ ὃς
 ἑξαπατηθεὶς διώκει ἀνὰ κράτος. οἱ δὲ Ἀσσύριοι, ὥς ἐδόκει
 5 ἀλώσιμος εἶναι ὁ Γαδάτας, ἀνίστανται ἐκ τῆς ἐνέδρας. καὶ οἱ
 μὲν ἀμφὶ Γαδάταν ἰδόντες ὥσπερ εἰκὸς ἔφευγον, οἱ δ' αὖ ὥσπερ
 εἰκὸς ἐδίωκον. καὶ ἐν τούτῳ ὁ ἐπιβουλεύων τῷ Γαδάτῃ παῖει
 αὐτόν, καὶ καιρίας μὲν πληγῆς ἀμαρτάνει, τύπτει δὲ αὐτὸν εἰς
 τὸν ὄμιον καὶ τιτρώσκει. ποιήσας δὲ τοῦτο ἐξίσταται, ἕως σὺν
 τοῖς διώκουσιν ἐγένετο· ἐπεὶ δ' ἐγνώσθη ὃς ἦν, ὁμοῦ δὴ σὺν
 τοῖς Ἀσσυριοῖς προθύμως ἐκτείνων τὸν ἵππον σὺν τῷ βασιλεῖ
 6 ἐδίωκεν. ἐνταῦθα δὴ ἡλίσκοντο μὲν δῆλον ὅτι οἱ βραδυτάτους
 ἔχοντες τοὺς ἵππους ὑπὸ τῶν ταχίστων· ἤδη δὲ μάλα πάντες
 πιεζόμενοι διὰ τὸ κατατετροῦσθαι ὑπὸ τῆς πορείας οἱ τοῦ Γαδάτα
 ἱππεῖς καθορῶσι τὸν Κῦρον προσιόντα σὺν τῷ στρατεύματι.
 δοκεῖν δὲ χρὴ ἀσμένους καὶ ὥσπερ ἐς λιμένα ἐκ χειμῶνος προσ-
 7 φέρεσθαι αὐτούς. ὁ δὲ Κῦρος τὸ μὲν πρῶτον ἐθαύμασεν· ὥς
 δ' ἔγνω τὸ πρᾶγμα, ἕως πάντες ἐναντίοι ἤλαννον, ἐναντίος καὶ
 αὐτὸς ἐν τάξει ἤγε τὴν στρατιάν· ὥς δὲ γνόντες οἱ πολέμιοι τὸ
 ὄν ἐτράποντο εἰς φυγὴν, ἐνταῦθα Κῦρος διώκειν ἐκέλευσε τοὺς
 πρὸς τοῦτο τεταγμένους, αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς ἄλλοις εἶπετο ὥς
 8 ὦρετο συμφέρειν. ἐνταῦθα δὴ καὶ ἄρματα ἡλίσκετο, ἔνια μὲν
 καὶ ἐκπιπτόντων τῶν ἡνιόχων, τῶν μὲν ἐν τῇ ἀναστροφῇ, τῶν
 δὲ καὶ ἄλλως, ἔνια δὲ καὶ περιτεμνόμενα ὑπὸ τῶν ἱππέων
 ἡλίσκετο. καὶ ἀποκτείνουσι δὲ ἄλλους τε πολλοὺς καὶ τὸν
 9 παῖσαντα Γαδάταν. τῶν μέντοι πεσόντων Ἀσσυρίων, οἱ ἔτυχον
 τὸ Γαδάτα χωρίον πολιορκοῦντες, οἱ μὲν εἰς τὸ τεῖχος κατέφυ-
 γον τὸ ἀπὸ Γαδάτα ἀποστάν, οἱ δὲ φθάσαντες εἰς πόλιν τινὰ

— κατέσειον, näml. τῇ χειρί, gaben ein Zeichen mit der Hand. — καὶ ὃς. S. zu I, 3, 9.

5. οἱ δ' αὖ, die Assyrier. — ἐξίσταται, macht er sich davon. — ἐπεὶ δ' ἐγνώσθη, näml. von den Assyriern, und diese ihn also unter sich aufnahmen.

6. ὑπὸ τῶν ταχίστων, kurz gesagt für ὑπὸ τῶν τοὺς ταχίστους ἵππους ἐχόντων. — δοκεῖν δὲ χρὴ. S. zu IV, 2, 28: οἶσθαι δὲ δεῖ.

7. τὸ ὄν, die Lage der Sache. — ἐτράποντο, sie wandten sich zur Flucht; andere ἐτράπησαν, sie wurden in die Flucht getrieben, was hier offenbar nicht paszt. —

τοὺς πρὸς τοῦτο τεταγμένους. S. V, 3, 58.

8. ἡλίσκετο. Andere an erster Stelle ἡλίσκοντο. Wenn ein Plural hier stehen soll, so musz er wohl an beiden Stellen, oder wenn nur an einer von beiden, an der letzteren stehen, wo Theile des vorher erwähnten Ganzen hervorgehoben werden. S. zu II, 2, 2. Es ist aber auch nicht unwahrscheinlich, dass Xen. ἡλίσκοντο geschrieben hat und an zweiter Stelle ἡλίσκετο später zugesetzt ist. — τὸν παῖσαντα. §. 5.

9. τὸ ἀπὸ Γαδάτου ἀποστάν. S. §. 2.

τοῦ Ἀσσυρίου μεγάλην, ἔνθα καὶ αὐτὸς σὺν τοῖς ἵπποις καὶ τοῖς ἄρμασι κατέφηνεν ὁ Ἀσσύριος.

Κῦρος μὲν δὴ διαπραξάμενος ταῦτα ἐπαναχωρεῖ εἰς τὴν 10
Γαδάτα χώραν· καὶ προστάξας οἷς ἔδει ἀμφὶ τὰ αἰχμάλωτα
ἔχειν, εὐθὺς ἐπορεύετο, ὡς ἐπισκέψαιτο τὸν Γαδάταν πῶς ἔχοι
ἐκ τοῦ τραύματος. πορευομένῳ δὲ αὐτῷ ὁ Γαδάτας ἐπιδεδεμέ-
νος ἤδη τὸ τραῦμα ἀπαντᾷ. ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ Κῦρος ἤσθη τε
καὶ εἶπεν· Ἐγὼ δὲ πρὸς σέ ἡ ἐπισκεψόμενος, ὅπως ἔχεις. Ἐγὼ 11
δὲ γ', ἔφη ὁ Γαδάτας, ναὶ μὰ τοὺς θεοὺς σέ ἐπαναθεασόμενος
ἡ, ὁποῖός τις ποτε φαίνη ἰδεῖν ὁ τοιαύτην ψυχὴν ἔχων· ὅστις
οὔτ' οἶδα ἔργω γέ τι νῦν ἐμοῦ δεόμενος, οὔτε μὴν ὑποσχόμε-
νός γέ μοι ταῦτα πράξειν οὔτε εἰ πεπονθὼς ὑπ' ἐμοῦ εἰς γε
τὸ ἰδιον οὐδ' ὅτιοι, ἀλλ' ὅτι τοὺς φίλους ἔδοξά σοι τι ὀνῆσαι,
οὕτω μοι προθύμως ἐβοήθησας, ὡς νῦν τὸ μὲν ἐπ' ἐμοὶ οἴχομαι,
τὸ δ' ἐπὶ σοὶ σέσωσμαι. οὐ μὰ τοὺς θεοὺς, εἰ ἦν οἷός ἐφην 12
ἐξ ἀρχῆς καὶ ἐπαιδοποιησάμην, οὐκ οἶδ' ἂν εἰ ἐκτησάμην παῖδα
τοιούτου περὶ ἐμέ. ἐπεὶ ἄλλους τε οἶδα παῖδας καὶ τοῦτον
τὸν νῦν Ἀσσυρίων βασιλέα πολὺν πλείω ἤδη τὸν ἑαυτοῦ πατέρα
ἀνιάσαντα ἢ σέ νῦν δύναται ἀνιᾶν. καὶ ὁ Κῦρος πρὸς ταῦτα 13
εἶπεν ὧδε· ὦ Γαδάτα, ἢ πολὺν μείζον παρὰ σεαυτὸν ἐμὲ νῦν
θαυμάζεις. Καὶ τί δὴ τοῦτ' ἐστίν; ἔφη ὁ Γαδάτας. Ὅτι
τοσοῦτοι μὲν, ἔφη, Περσῶν ἐσπούδασαν περὶ σέ, τοσοῦτοι δὲ

10. οἷς ἔδει = τούτοις, οὗς. — τὸν Γαδάταν πῶς ἔχοι. Ueber die Attraction s. zu I, 1, 6. — ἐπιδεδεμένος — τὸ τραῦμα. Vergl. V, 2, 32. — Ἐγὼ δέ. S. zu II, 4, 13. Als Gegensatz ist zu denken: du kommst mir entgegen.

11. ὁποῖός τις. S. zu I, 1, 1. — φαίνη ἰδεῖν, visu appareas, wie Plat. Phaedon p. 84 C: ὡς ἰδεῖν ἐφαίνετο. — ὅστις — ἐβοήθησας, das Vorhergehende motivirend: der du ja — S. zu II, 1, 21. — τοὺς φίλους, die Verbündeten des Kyros. S. V, 3, 24. — εἰς γε τὸ ἰδιον, d. i. zu deinem und meines Volkes (der Perser) Vortheil. — τὸ μὲν ἐπ' ἐμοί, quantum in me erat. — οἴχομαι, verloren war oder wäre. K. 53, 10, Anm. 5. S. zu Hell. III, 5, 9. Anab. VI, 6, 23: τὸ ἐπὶ τούτῳ ἀπολώλαμεν. Ueber μὲν — δέ nach

ὡς s. zu II, 2, 5, wo ὥστε — μὲν — δέ.

12. οὐκ οἶδ' ἂν εἰ. Die Stellung von ἂν erklärt sich daraus, dass die Worte οὐκ οἶδ' εἰ zusammen hier den Sinn einer limitirten Negation haben: würde ich wohl nicht oder schwerlich — besitzen. Da jene Worte aber doch nicht in ein Wort zusammenschmelzen, so kommt ἂν hinter das Tonwort, welches hier οἶδα, anderswo οὐκ ist, wie Plat. Tim. 26 B: οὐκ ἂν οἶδ' εἰ δυνάμην ἀπαντα ἐν μνήμῃ πάλιν λαβεῖν. — τοιούτου περὶ ἐμέ, von solcher Gesinnung gegen mich.

13. παρὰ σεαυτὸν — θαυμάζεις, lässest du ausser Acht, indem du — bewunderst. Vergl. V, 3, 14 zu πειρῶ ταῦτα διδάξας — παρῆναι.

- Μήδων, τοσούτοι δὲ Ὑρκανίων, πάντες δὲ οἱ παρόντες Ἀρμε-
 14 νίων καὶ Σακῶν καὶ Καδουσίων. καὶ ὁ Γαδάτας ἐπεύξατο,
 Ἄλλ', ὦ Ζεῦ, ἔφη, καὶ τούτοις πόλλ' ἀγαθὰ δοῖεν οἱ θεοί, καὶ
 πλεῖστα τῷ αἰτίῳ τοῦ καὶ τούτους τοιούτους εἶναι. ὅπως μέν-
 τοι οὕς ἐπαινεῖς, τούτους, ὦ Κῦρε, καὶ ξενίσωμεν καλῶς, δέ-
 χου τάδε ξένη οἷα ἐγὼ δύναμαι. ἅμα δὲ προσῆγε πάμπολλα,
 ὥστε καὶ θῦναι τὸν βουλόμενον καὶ ξενίζεσθαι πᾶν τὸ στρα-
 τευμα ἀξίως τῶν καλῶς πεποιημένων καὶ καλῶς συμβάντων.
 15 Ὁ δὲ Καδούσιος ὠπισθοφνλάκει καὶ οὐ μετέσχε τῆς διώ-
 ξεως· βουλόμενος δὲ καὶ αὐτὸς λαμπρόν τι ποιῆσαι, οὔτε ἀνα-
 κοινωσάμενος οὔτε εἰπὼν οὐδὲν Κύρῳ καταθεῖ τὴν πρὸς Βα-
 βυλῶνα χάραν. διεσπαρμένοις δὲ τοῖς ἵπποις αὐτοῦ ἀπὼν ὁ
 Ἀσσύριος ἐκ τῆς ἑαυτοῦ πόλεως, οὐ κατέφυγε, συντυγχάνει
 16 μάλα συντεταγμένον ἔχων τὸ ἑαυτοῦ στρατεύμα. ὥς δ' ἔγνω
 μόνους ὄντας τοὺς Καδουσίους, ἐπιτίθεται, καὶ τὸν τε ἄρχον-
 τα τῶν Καδουσίων ἀποκτείνει καὶ ἄλλους πολλούς, καὶ ἵππους
 τινας λαμβάνει τῶν Καδουσίων καὶ ἦν ἄγοντες λείαν ἐτύγχα-
 νον ἀφαιρεῖται. καὶ ὁ μὲν Ἀσσύριος διώξας ἄχρῃς οὐ ἀσφαλές
 ᾤετο εἶναι ἀπετράπετο· οἱ δὲ Καδούσιοι ἐσώζοντο πρὸς τὸ
 17 στρατόπεδον ἀμφὶ δαίλην οἱ πρῶτοι. Κῦρος δὲ ὥς ᾗσθετο τὸ
 γεγονός, ἀπήντα τε τοῖς Καδουσίοις καὶ ὄντινα ἰδοὶ τετραωμέ-
 νον, ἀναλαμβάνων τοῦτον μὲν ὥς Γαδάταν ἐπεμπευ, ὅπως
 θεραπεύοιτο, τοὺς δ' ἄλλους συγκατεσκήνου καὶ ὅπως τὰ ἐπι-
 τήδεια ἔξουσι συνεπεμελεῖτο, παραλαμβάνων Περσῶν τῶν ὁμο-
 τίμων συνεπιμελητάς· ἐν γὰρ τοῖς τοιούτοις οἱ ἀγαθοὶ ἐπιπο-
 18 νεῖν ἐθέλουσι. καὶ ἀνιώμενος μέντοι ἰσχυρῶς δῆλος ἦν, ὥς
 καὶ τῶν ἄλλων δειπνούντων, ἥνίκα ὥρα ἦν, Κῦρος ἔτι σὺν
 τοῖς ὑπηρέταις καὶ τοῖς ἰατροῖς οὐδένα ἐκὼν ἀνημέλητον παρὲ-

14. ξένη, als Gastgeschenke, Apposition zu τάδε. — οἷα — δύναμαι, so gut ich sie (zu geben) vermag. — τὸν βουλόμενον. S. zu I, 2, 14.

15. καταθεῖ. Vergl. V, 3, 1. — οὐ κατέφυγε. S. zu V, 1, 24.

16. ἐσώζοντο πρὸς, wie Anab. V, 4, 5: βουλόμεθα διασωθῆναι πρὸς τὴν Ἑλλάδα. — οἱ πρῶτοι, parti- tive Apposition: wenigstens die ersten der zersprengten Kadusier

kamen ἀμφὶ δαίλην im Lager (ge- rettet, d. i.) glücklich an.

17. συγκατεσκήνου, halber mit in den Zelten unterbringen. Dieselbe Bedeutung hat σὺν in den folgenden compositis. — ἐν τοῖς τοιούτοις, wie I, 4, 22: ἐν τῷ τοιούτῳ. — ἐπιπονεῖν, eine Mühe noch dazu übernehmen, wie Hellen. VI, 1, 15: ὅταν ἐπιπονῆσαντες ἀγαθόν τι πράξωσιν οἱ στρατιῶται.

18. ἰσχυρῶς gehört zu ἀνιώμε- νος. — ὥς = ὥστε. — καὶ, auch da noch, als die Anderen u. s. w.

λειπεν, ἀλλ' ἢ αὐτόπτης ἐφεώρα ἢ εἰ μὴ αὐτὸς ἐξανύτοι, πέμ-
πων φανερός ἦν τοὺς θεραπεύοντας.

Καὶ τότε μὲν οὕτως ἐκοιμήθησαν· ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ κηρύ- 19
ξας συνιέναι τῶν μὲν ἄλλων τοὺς ἄρχοντας, τοὺς δὲ Καδου-
σίους ἅπαντας, ἔλεξε τοιάδε.

Ἄνδρες σύμμαχοι, ἀνθρώπινον τὸ γεγεννημένον· τὸ γὰρ
ἁμαρτάνειν ἀνθρώπους ὄντας οὐδὲν οἶομαι θαυμαστόν. ἄξιοί
γε μέντοι ἐσμέν τοῦ γεγεννημένου πράγματος τούτου ἀπολαῦσαι
τι ἀγαθόν, τὸ μαθεῖν μήποτε διασπᾶν ἀπὸ τοῦ ὅλου δύναμιν
ἀσθενεστέραν τῆς τῶν πολεμίων δυνάμεως. καὶ οὐ τοῦτο, ἔφη, 20
λέγω, ὥς οὐ δεῖ ποτε καὶ ἐλάττονι ἔτι μορίῳ ἵεναι, ὅπου ἂν δέη,
ἢ νῦν ὁ Καδούσιος ᾤχετο· ἀλλ' ἐάν τις κοινοῦμενος ὁρμᾶται
τῷ ἱκανῷ βοηθῆσαι, ἔστι μὲν ἀπατηθῆναι, ἔστι δὲ τῷ ὑπομέ-
νοντι ἐξαπατήσαντι τοὺς πολεμίους ἄλλοσε τρέφαι ἀπὸ τῶν ἐξ-
εληλυθόντων, ἔστι δὲ ἄλλα παρέχοντα πράγματα τοῖς πολεμί-
οις φίλοις ἀσφάλειαν παρέχειν· καὶ οὕτω μὲν οὐδ' ὁ χωρὶς
ὦν ἀπέσται, ἀλλ' ἐξαρτήσεται τῆς ἰσχύος· ὁ δὲ ἀπεληλυθὼς μὴ
ἀνακοινωσάμενος οὐδὲν διάφορον πάσχει ἢ εἰ μόνος ἐστρα-
τεύετο. ἀλλ' ἀντὶ μὲν τούτου, ἔφη, ἐὰν θεὸς θέλῃ, ἀμυνοῦμεθα 21
τοὺς πολεμίους οὐκ εἰς μακράν. ἀλλ' ἐπειδὴν τάχιστα ἀριστή-
σητε, ἄξω ὑμᾶς ἔνθα τὸ πρᾶγμα ἐρένετο· καὶ ἅμα μὲν θάψο-
μεν τοὺς τελευτήσαντας, ἅμα δὲ δεῖξομεν τοῖς πολεμί-
οις, ἔνθα κρατῆσαι νομίζουσιν, ἐνταῦθα ἄλλους αὐτῶν κρείττους, ἢν

— τοὺς θεραπεύοντας. S. zu I,
6, 21.

19. κηρύξας, liess ausrufen.
Vergl. VII, 5, 34: τοὺς δὲ κήρυκας κη-
ρύττειν ἐκέλευσεν, ἀποφέρειν — τὰ
ὅπλα, mit folg. Infin. weil der Ausruf
ein Befehl ist. — ἁμαρτάνειν. Als
Subject denke ἡμᾶς. — ἄξιοι —
ἐσμέν. Ueber die persönliche Con-
str. von ἄξιος vergl. zu I, 4, 2. IV,
1, 20: δίκαιος εἰ ἀντιχαρίζεσθαι.

20. ἐλάττονι — μορίῳ, mit einer
— Abtheilung. S. VI, 1. 23. B.
133, Anm. 13. K. 48, 15, Anm. 18.
— ἢ νῦν, d. i. ἢ ὅ νῦν. Vergl. §. 32.
— ἔστι μὲν ἀπατηθῆναι, so ist es
zwar möglich, dass der Führer
des abgesonderten Corps sich täu-
schen lässt. Der Satz ist dem fol-

genden beiden logisch subordinirt,
die erst den durch ἀλλὰ angedeuten
Gegensatz enthalten. S. zu
II, 2, 5. — τοὺς πολεμίους, Object
zu ἐξαπατήσαντι und zu τρέφαι. —
τῶν ἐξεληλυθόντων, vorher ὁρμᾶται.
— ἔστι — παρέχοντα, vorher At-
traction: ἔστι — ἐξαπατήσαντι.
Vergl. Memor. I, 1, 9: ἃ τοῖς ἀν-
θρώποις ἔδωκαν οἱ θεοὶ μαθόντες
διακρίνειν — ἃ μὲν μαθόντας ποι-
εῖν ἔδωκαν οἱ θεοί. B. 142, Anm.
1. K. 55, 2, Anm. 5 u. 7. C. 572.
— τῆς ἰσχύος, vorher durch ὑπο-
μένοντι bezeichnet: das Haupt-
corps.

21. οὐκ εἰς μακράν, in Kurzem.
— ἐπειδὴν τάχιστα, sobald als.
— ἔνθα, dahin, wo. — κρείττους,
näml. ὄντας. Vergl. V, 1, 18. —

- θεὸς θέλη· καὶ ὅπως γε μὴδὲ τὸ χωρίον ἡδέως ὀρθῶσιν, ἐνθα ἀπέκτειναν ἡμῶν τοὺς συμμάχους, [ἐὰν δὲ μὴ ἀντεπεξίωσι,] καύσομεν αὐτῶν τὰς κώμας καὶ δηώσομεν τὴν χώραν, ἵνα μὴ ἂ ἡμᾶς ἐποίησαν ὀρθῶντες εὐφραίνωνται, ἀλλὰ τὰ ἑαυτῶν κακὰ
- 22 θεώμενοι ἀνιῶνται. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι, ἔφη, ἀριστᾶτε ἰόντες· ὑμεῖς δέ, ὦ Καδοῦσιοι, πρῶτον μὲν ἀπελθόντες ἄρχοντα ὑμῶν αὐτῶν ἔλεσθε ἥπερ ὑμῖν νόμος, ὅστις ὑμῶν ἐπιμελήσεται σὺν τοῖς θεοῖς καὶ σὺν ἡμῖν, ἅν τι προσδέησθε· ἐπειδὰν δὲ ἔλησθε
- 23 καὶ ἀριστήσητε, πέμψατε πρὸς με τὸν αἰρεθέντα. οἱ μὲν δὴ ταῦτ' ἐπραξαν· ὁ δὲ Κῦρος ἐπεὶ ἐξήγαγε τὸ στρατεύμα, κατέστησεν εἰς τάξιν τὸν ἡρημένον ὑπὸ τῶν Καδοουσίω καὶ ἐκέλευσε πλησίον αὐτοῦ ἄγειν τὴν τάξιν, ὅπως, ἔφη, ἂν δυνάμεθα, ἀναθαυρύνωμεν τοὺς ἄνδρας. οὕτω δὲ ἐπορεύοντο· καὶ ἐλθόντες ἔθαπτον τοὺς Καδοουσίους, ἐδήουν δὲ τὴν χώραν. ποιήσαντες δὲ ταῦτα ἀπῆλθον τὰ ἐπιτήδεια ἐκ τῆς πολεμίας ἔχοντες πάλιν εἰς τὴν Γαδάτα.
- 24 Ἐννοήσας δέ, ὅτι οἱ πρὸς αὐτὸν ἀφεστηκότες, ὄντες πλησίον Βαβυλῶνος, κακῶς πείσονται, ἂν μὴ αὐτὸς αἰεὶ παρῇ, οὕτως ὅσους τε τῶν πολέμιων ἀφίει, τούτους ἐκέλευε λέγειν τῷ Ἀσσυρίῳ, καὶ αὐτὸς κήρυκα ἐπέμψε πρὸς αὐτὸν ταῦτα λέγοντα, ὅτι ἔτοιμος εἴη τοὺς ἐργαζομένους τὴν γῆν ἔαν καὶ μὴ ἀδικεῖν, εἰ καὶ ἐκεῖνος βούλοιο ἔαν ἐργάζεσθαι τοὺς τῶν πρὸς ἑαυτὸν
- 25 ἀφεστηκόντων ἐργάτας. καίτοι, ἔφη, σὺ μὲν ἂν καὶ δύνῃ κωλύειν, ὀλίγους τινὰς κωλύσεις· ὀλίγη γὰρ ἐστὶ χώρα ἡ τῶν πρὸς ἐμὲ ἀφεστηκόντων· ἐγὼ δὲ πολλὴν ἂν σοι χώραν ἐφ' ἣν ἐνεργὸν εἶναι. εἰς δὲ τὴν τοῦ καρποῦ κοιμίδην, ἐὰν μὲν πόλεμος ᾗ, ὁ

ὅπως — ὀρθῶσι nimmt man als abhängig von einem aus dem vorhergehenden *δείξομεν* zu ergänzenden verbum allgemeinerer Bedeutung (*ποιήσομεν*). Allein, wenn das auch anginge, so passen doch die Worte *ἐὰν δὲ μὴ ἀντεπεξίωσι* nicht in den Zusammenhang. Dazs sie der Feinde Wohnsitze und ihr Land verwüsten, das kann nicht von der Bedingung abhängen, dazs der Feind sich nicht zum Kampfe stellt. S. den Anhang.

22. οἱ — ἄλλοι, Apposition zu dem in *ἀριστᾶτε* liegenden Subject. — *ὑμῶν αὐτῶν*, gen. partitivus; er-

gänze *τινά*. — *ἅν τι προσδέησθε*, näml. *ἡμῶν*.

23. *ἐκ τῆς πολεμίας*, also ohne dem Lande des Gadatas zur Last zu fallen.

24. οὕτως, nach einem Particip wie I, 6, 15. — *λέγοντα*, wie Hell. II, 4, 37. III, 5, 7. Anab. V, 4, 2: *πέμπονσι* — *ἐρωτῶντας*. IV, 5, 8: *διέπεμψε διδόντας*. B. 144, Anm. 4. — Zum ersten *ἔαν* ergänze *ἐργάζεσθαι*.

25. *ἂν καί*, etiam si. — *εἰς δὲ τὴν* — *κοιμίδην*, was aber — anlangt, wie VIII, 8, 6. Oekon. II, 4. Andere machen die Worte zu

ἐπικρατῶν, οἶμαι, καρπώσεται, ἐὰν δὲ εἰρήνη, δῆλον, ἔφη, ὅτι
 σύ. ἐὰν μέντοι τις ἢ τῶν ἐμῶν ὅπλα ἀνταίρῃται σοὶ ἢ τῶν
 σῶν ἐμοί, τούτους, ἔφη, ὡς ἂν δυνώμεθα ἐκότεροι ἀμυνόμεθα.
 ταῦτα ἐπιστείλας τῷ κήρῳ ἐπεμψεν αὐτόν. οἱ δὲ Ἀσσύριοι 26
 ὡς ἤκουσαν ταῦτα, πάντα ἐποιοῦν πείθοντες τὸν βασιλέα συγ-
 χωρῆσαι ταῦτα καὶ ὅτι σμικρότατον τοῦ πολέμου λιπεῖν. καὶ 27
 ὁ Ἀσσύριος μέντοι εἶτε καὶ ὑπὸ τῶν ὁμοφύλων πεισθεὶς εἶτε
 καὶ αὐτὸς οὕτω βουλευθεὶς συνήνεσε ταῦτα. καὶ ἐγένοντο συν-
 θῆκαι τοῖς μὲν ἐργαζομένοις εἰρήνην εἶναι, τοῖς δὲ ὀπλοφόροις
 πόλεμον. ταῦτα μὲν δὴ διεπέπρακτο περὶ τῶν ἐργατῶν ὁ 28
 Κῦρος· τὰς μέντοι νομὰς τῶν κτηνῶν τοὺς μὲν ἑαυτοῦ φίλους
 ἐκέλευσε καταθέσθαι, εἰ βούλονται, ἐν τῇ ἑαυτῶν ἐπικρατείᾳ·
 τὴν μέντοι τῶν πολεμίων λείαν ἦγον ὁπόθεν δύναιντο, ὅπως
 εἴη ἡ στρατεία ἡδίαν τοῖς συμμάχοις. οἱ μὲν γὰρ κίνδυνοι
 οἱ αὐτοὶ καὶ ἄνευ τοῦ λαμβάνειν τὰ ἐπιτήδεια, ἢ δ' ἐκ τῶν
 πολεμίων τροφή κουφοτέρην τὴν στρατείαν ἐδόκει παρέχειν.

Ἐπεὶ δὲ παρεσκευάζετο ἤδη ὁ Κῦρος ὡς ἀπίων, παρῆν ὁ 29
 Γαδάτας ἄλλα τε δῶρα πολλὰ καὶ παντοῖα φέρων καὶ ἄγων
 ὡς ἂν ἐξ οἴκου μεγάλου, καὶ ἵππους δὲ ἦγε πολλοὺς ἀφελόμε-
 νος τῶν ἑαυτοῦ ἱππέων, οἷς ἠπιστῆκει διὰ τὴν ἐπιβουλήν. ὡς 30
 δ' ἐπλησίασεν, ἔλεξε τοιάδε· ὦ Κῦρε, νῦν μὲν σοὶ ἐγὼ ταῦτα
 δίδωμι ἐν τῷ παρόντι, καὶ χρῶ αὐτοῖς, ἐὰν δέῃ τι· νόμιζε δ',
 ἔφη, καὶ τὰλλα πάντα τὰμὰ σὰ εἶναι. οὔτε γὰρ ἔστιν οὔτ' ἔσται

einem ziemlich müszigen Zusatz, indem sie erklären: quo tempore autem fruges percipi solent, für die Zeit der Ernte. — τούτους bezieht sich auf das collective ἐὰν — τις.

26. πάντα ἐποιοῦν πείθοντες, sie thaten alles Mögliche, indem sie ihn zu überreden suchten, d. h. ihn zu überreden. So Plat. Euthyphron 8 C: πάντα ποιοῦσι καὶ λέγουσι φεύγοντες τὴν δίκην. Sonst gewöhnlich mit ὅπως wie Anab. III, 1, 18: ὅπως τοι μὴ ἐπ' ἐκείνῳ γενησόμεθα, πάντα ποιητέον.

27. εἶτε καὶ — εἶτε καὶ. S. zu V, 3, 12.

28. τὰς — νομὰς τῶν κτηνῶν, die weidenden Heerden, wie νομαὶ πολλὰὶ βοσκημάτων Anab. III, 5, 2. — καταθέσθαι, deponere, wie ein sicher zu stellendes Gut. —

ἐν τῇ ἑαυτῶν ἐπικρατείᾳ, in dem vom Kyros u. seinen Bundesgenossen besetzten Lande. — λείαν, d. i. κτήνη, daher ἦγον. — οἱ αὐτοί, Prädicat, wozu die Copula aus dem Folgenden zu ergänzen ist.

29. ὡς ἂν, zu ergänzen wie I, 3, 8. — οἶκον, Besitzthum, Vermögen, wie §. 30, wohl zu unterscheiden von οἶκία. — ἠπιστῆκει, gemistrant hatte. Jetzt sind die verrätherischen Reiter unschädlich gemacht. Das Imperfect, das Hertlein für nöthig hält, könnte verstanden werden, als wären sie noch jetzt Gegenstand des Misstrauens, wie die §. 39 Erwähnten. — διὰ τὴν ἐπιβουλήν. S. §. 5.

30. νῦν — ἐν τῷ παρόντι. S. zu III, 1, 29: ἐν τῷ παρόντι νῦν.

ποτέ ὅτῳ ἐγὼ ἀπ' ἐμοῦ φύντι καταλείψω τὸν ἐμὸν οἶκον. ἀλλ' ἀνάγκη, ἔφη, σὺν ἐμοὶ τελευτῶντι πᾶν ἀποσβῆναι τὸ ἡμέτερον γένος καὶ ὄνομα. καὶ ταῦτα, ἔφη, ὦ Κῦρε, ὅμνυμί σοι θεούς, οἳ καὶ ὁρῶσι πάντα καὶ ἀκούουσι πάντα, οὔτε ἄδικον οὔτε αἰσχρὸν οὐδὲν οὔτ' εἰπὼν οὔτε ποιήσας ἔπαθον. καὶ ἅμα ταῦτα λέγων κατεδάκρυσε τὴν ἑαυτοῦ τύχην καὶ οὐκέτι ἡδυνήθη πλείω εἰπεῖν.

32 Καὶ ὁ Κῦρος ἀκούσας τοῦ μὲν πάθους ᾧκτειρεν αὐτόν, ἔλεξε δὲ ὧδε. Ἀλλὰ τοὺς μὲν ἵππους δέχομαι, ἔφη· σέ τε γὰρ ὠφελήσω εὐνουστέροις δοῦς αὐτοὺς ἢ νῦν σοι εἶχον, ὥς ἔοικεν, ἐγὼ τε οὐ δὴ πάλαι ἐπιθυμῶ, τὸ Περσῶν ἵππικὸν θάπτον ἐκπληρώσω εἰς τοὺς μυρρίους ἵππεῖς· τὰ δ' ἄλλα χρήματα σὺ ἀπαργῶν φύλαττε, ἔστ' ἂν ἐμὲ ἴδῃς ἔχοντα, ὥστε σοῦ μὴ ἡττάσθαι ἀντιδωρούμενον· εἰ δὲ πλείω μοι διδοὺς ἀπίοις ἢ λαμβάνοις παρ' ἐμοῦ, μὰ τοὺς θεοὺς οὐκ οἶδ' ὅπως ἂν δυνάμην μὴ αἰσχύνεσθαι. πρὸς ταῦτα ὁ Γαδάτας εἶπεν, Ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ἔφη, πιστεύω σοι· ὁρῶ γάρ σου τὸν τρόπον· φυλάττειν 33 μέντοι ὅρα εἰ ἐπιτήδειός εἰμι. ἕως μὲν γὰρ φίλοι ἦμεν τῷ Ἀσσυρίῳ, καλλίστῃ ἐδόκει εἶναι ἡ τοῦ ἐμοῦ πατρὸς κτῆσις· τῆς γὰρ μεγίστης πόλεως Βαβυλῶνος ἐγγὺς οὖσα, ὅσα μὲν ὠφελείσθαι ἔστιν ἀπὸ μεγάλης πόλεως, ταῦτα ἀπελαύομεν, ὅσα δὲ ἐνοχλεῖσθαι, οἴκαδε δεῦρ' ἀπιόντες τούτων ἐκποδῶν ἦμεν· νῦν δ' ἐπεὶ ἐχθροὶ ἐσμεν, δῆλον ὅτι, ἐπειδὴν σὺ ἀπέλθῃς, καὶ αὐτοὶ ἐπιβουλευσόμεθα καὶ ὁ οἶκος ὅλος, καί, οἶμαι, λυπηρῶς βιωσόμεθα ὅλως τοὺς ἐχθροὺς καὶ πλησίον ἔχοντες καὶ κρεῖττους 35 ἡμῶν αὐτῶν ὁρῶντες. τάχ' οὖν εἴποι τις ἂν· τί δῆτα

31. ταῦτα, abhängig von ἔπαθον. Ueber die Sache s. V, 2, 28. — ὁρῶσι — πάντα. Vergl. VIII, 7, 22. Memor. I, 4, 18.

32. Ἀλλὰ — δέχομαι, wie IV, 5, 51. — ἢ νῦν, d. i. ἢ οὐ νῦν, als die, welche sie dir (d. i. in deinem Dienst) jetzt (d. i. bis jetzt, wie VII, 1, 43) hatten. S. §. 20. — ὥς ἔοικεν, wie es scheint, geht auf die vorhergehenden Worte, insofern in ihnen der Sinn liegt: welche dir nicht treu gesinnt waren. — δὴ πάλαι, schon längst. — θάπτον, als es sonst (ohne die Pferde von dir) möglich wäre. — εἰς τοὺς. Ueber den Artikel s. zu

I, 2, 13: τὰ πενήκοντα. — ἔχοντα ὥστε, dass ich soviel habe, dass ich —.

33. φυλάττειν μέντοι bezieht sich auf das vorhergehende τὰ δ' ἄλλα — φύλαττε.

34. ἀπελαύομεν, Constr. nach dem Sinne, als ob ἐγγὺς ὄντες vorausgegangen wäre, wie oft von Land und Stadt auf die Bewohner und ähnl. übergegangen wird. S. zu III, 3, 15. — ἀπὸ wie I, 1, 2. — ἐνοχλεῖσθαι, näml. ἔστιν. — ἐπιβουλεύομεθα, passivisch. — λυπηρῶς — ὅλως gehören zusammen. Ueber die Stellung von ὅλως s. zu εἰ I, 5, 9. 35. τάχ' οὖν — τί δῆτα. Vergl.

οὐχ οὕτως ἐνενοοῦ πρὶν ἀποστῆναι; ὅτι, ὦ Κῦρε, ἡ ψυχὴ μου διὰ τὸ ὑβρίσθαι καὶ ὀργίζεσθαι οὐ τὸ ἀσφαλέςτατον σκοποῦσα διῆγεν, ἀλλ' αἰεὶ τοῦτο κνοῦσα, ἅρα ποτε ἔσται ἀποτίσασθαι τὸν καὶ θεοῖς ἐχθρὸν καὶ ἀνθρώποις, ὃς διατελεῖ μισῶν, οὐκ ἦν τίς τι αὐτὸν ἀδικῇ, ἀλλ' ἐάν τινα ὑποπτεύσῃ βελτίονα ἑαυτοῦ εἶναι. τοιγαροῦν, οἶμαι, αὐτὸς πονηρὸς ὢν πᾶσι πονηρο- 36 τέροις ἑαυτοῦ συμμάχοις χρήσεται. ἐὰν δέ τις ἅρα καὶ βελτίων αὐτοῦ φανῇ, θάρρει, ἔφη, ὦ Κῦρε, οὐδέν σε δεήσει τῷ ἀγαθῷ ἀνδρὶ μάχεσθαι, ἀλλ' ἐκεῖνος τούτῳ ἀρκέσει μηχανώμενος, ἕως ἂν ἔλῃ τὸν ἑαυτοῦ βελτίονα. τοῦ μέντοι ἐμὲ ἀνιᾶν καὶ σὺν πονηροῖς ῥαδίως, οἶμαι, κρείττων ἔσται.

Ἀκούσαντι ταῦτα τῷ Κύρῳ ἔδοξεν ἄξια ἐπιμελείας λέγειν. 37 καὶ εὐθὺς εἶπε, Τί οὖν, ἔφη, ὦ Γαδάτας, οὐχὶ τὰ μὲν τείχη φυλακῇ ἐχρῶν ἐποιήσαμεν, ὅπως ἂν σοι σῶα ἢ χρῆσθαι ἀσφαλῶς, ὁπότεν εἰς αὐτὰ ἴης, αὐτὸς δὲ σὺν ἡμῖν στρατεύῃ, ἵνα, ἦν οἱ θεοὶ ὥσπερ νῦν σὺν ἡμῖν ὦσιν, οὗτος σὲ φοβῆται, ἀλλὰ μὴ σὺ τοῦτον; ὅ τι δὲ ἡδὺ σοι ὀρᾶν τῶν σῶν ἢ ὅτῳ συνὼν χαίρεις, ἔχων σὺν σαντιῷ πορεύου. καὶ σύ τ' ἂν ἐμοί, ὥς γ' ἐμοὶ δοκεῖ, πάννυ χρήσιμος εἴης, ἐγὼ τε σοὶ ὅσα ἂν δύνωμαι πειράσσομαι. ἀκούσας ταῦτα ὁ Γαδάτας ἀνέπνευσέ τε καὶ εἶπεν, 38 Ἀρ' οὖν, ἔφη, δυναίμην ἂν συσκευασάμενος φθάσαι πρὶν σε ἐξιέναι; βούλομαι γάρ τοι, ἔφη, καὶ τὴν μητέρα ἄγειν μετ' ἑμαυτοῦ. Ναὶ μὰ Δι', ἔφη, φθάσεις μέντοι. ἐγὼ γὰρ ἐπιστήσω, ἕως ἂν φῆς καλῶς ἔχειν. οὕτω δὲ ὁ Γαδάτας ἀπελθὼν 39 φύλαξι μὲν τὰ τείχη σὺν Κύρῳ ὠχυρώσατο, συνεσκευάσατο δὲ πάντα, ὁπόσοις ἂν οἶκος μέγας καλῶς οἰκοῖτο. ἤγετο δὲ καὶ

VII, 5, 46. — διῆγεν = διετέλει. — αἰεὶ τοῦτο κνοῦσα, sich immer mit dem Gedanken trug. — οὐκ ἦν, nicht erst wenn, ἀλλ' ἐάν, sondern schon wenn. Vergl. Ages. VI, 2: ὥστ' οὐκ ἀκούοντας (nicht erst vom Hörensagen), ἀλλ' ὁρώντας ἔξῃν αὐτοῦ τὴν ψυχὴν δοιμάζειν. Ueber den Wechsel der Formen ἦν — ἐάν s. zu I, 1, 5.

36. πονηροτέροις ἑαυτοῦ, näml. οὔσαι: er wird lauter solche zu Bundesgenossen haben, die schlechter sind als er selbst. — ἅρα, etw. a. — τούτῳ gehört zu μηχανώμενος, für, d. i. gegen diesen. —

ἀρκέσει, als Adverbium zu übersetzen wie τυγχάνειν, φθάνειν u. a. Vgl. IV, 5, 44. Oekon. XII, 4: ὅστις μέλλει ἀρκέσειν — ἀπὲ ἐμοῦ ἐπιμελούμενος. — τοῦ — ἀνιᾶν — κρείττων ἔσται, jedoch mich zu kränken, das wird er — zu Stande bringen.

37. Τί — οὐχὶ — ἐποιήσαμεν und dann das Präsens στρατεύῃ. S. zu II, 1, 4. — πειράσσομαι, näml. χρήσιμος εἶναι.

38. φθάσεις, Form wie VII, 1, 19, sonst wie?

39. φύλαξι, dat. instrum., mit ὠχυρώσατο zu verbinden. S. zu τοῖς

τῶν ἑαυτοῦ τῶν τε πιστῶν οἷς ἦδετο καὶ ὧν ἠπίσται πολλούς, ἀναγκάσας τοὺς μὲν καὶ γυναῖκας ἄγειν, τοὺς δὲ καὶ ἀδελφάς,
 40 ὡς δεδεμένους τούτοις κατέχει αὐτούς. καὶ τὸν μὲν Γαδάταν εὐθύς ὁ Κῦρος ἐν τοῖς περὶ αὐτὸν ἦει ἔχων καὶ ὁδῶν φραστήρα καὶ ὑδάτων καὶ χιλοῦ καὶ σίτου, ὡς εἶη ἐν τοῖς ἀφθονωτάτοις στρατοπεδεύεσθαι.

41 Ἐπεὶ δὲ πορευόμενος καθεώρα τὴν τῶν Βαβυλωνίων πόλιν καὶ ἔδοξεν αὐτῷ ἡ ὁδός, ἣν ἦει, παρ' αὐτὸ τὸ τεῖχος φέρειν, καλέσας τὸν Γωβρύαν καὶ τὸν Γαδάταν ἠρώτα, εἰ εἶη
 42 ἄλλη ὁδός, ὥστε μὴ πάνυ ἐγγὺς τοῦ τεύχους ἄγειν. καὶ ὁ Γωβρύας εἶπεν, Εἰσὶ μὲν, ὧ δέσποτα, καὶ πολλαὶ ὁδοί· ἀλλ' ἐγὼ, ἔφη, φόβῳ καὶ βούλεσθαι ἂν σε νῦν ὅτι ἐγγυτάτῳ τῆς πόλεως ἄγειν, ἵνα καὶ ἐπιδείξῃς αὐτῷ, ὅτι τὸ στρατεύμα σου ἤδη πολὺ τέ ἐστι καὶ καλόν· ἐπειδὴ καὶ ὅτε ἔλαττον εἶχες, προσῆλθές τε πρὸς αὐτὸ τὸ τεῖχος καὶ ἐθεῖτο ἡμᾶς οὐ πολλοὺς ὄντας· νῦν δὲ εἰ καὶ παρεσκευασμένος τί ἐστίν, ὥσπερ πρὸς σέ εἶπεν, ὅτι παρασκευάζοιτο ὡς μαχομένός σοι, οἶδ' ὅτι ἰδόντι αὐτῷ τὴν σὴν δύναμιν πάλιν ἀπαρασκευαστότατα τὰ ἑαυτοῦ φανέονται.

43 Καὶ ὁ Κῦρος πρὸς ταῦτα εἶπε· Δοκεῖς μοι, ὦ Γωβρύα, θανατῶναι, ὅτι ἐν ᾧ χρόνῳ πολὺν μείονα ἔχων στρατιὰν ἦλθον, πρὸς αὐτὸ τὸ τεῖχος προσῆγον, νῦν δ' ἐπεὶ πλείονα δύναμιν
 44 ἔχω, οὐκ ἐθέλω ὑπ' αὐτὰ τὰ τεῖχη ἄγειν. ἀλλὰ μὴ θαύμαζε· οὐ γὰρ τὸ αὐτὸ ἐστὶ προσάγειν καὶ παρᾶγειν. προσάγουσι μὲν γὰρ πάντες οὕτω ταξάμενοι, ὡς ἂν ἄριστοι εἶεν μάχεσθαι· καὶ ἀπάγουσι δὲ οἱ σώφρονες ἢ ἂν ἀσφαλέστατα, οὐχ ἢ ἂν τάχιστα
 45 ἀπέλθοιεν. παριέναι δὲ ἀνάγκη ἐστὶν ἐκτεταμέναις μὲν ταῖς ἀμάξαις, ἀνειρμένοις δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις σκευοφόροις ἐπὶ πολὺ·

παροῦσι III, 2, 11. — καὶ ὧν = καὶ τούτων, οἷς. — καὶ γυν. — καὶ ἀδ., auch ihre Weiber — auch ihre Schw. — τούτοις, das Neutrum, verallgemeinernd, indem die Personen dem Gadatas nur als Sachen, als Pfänder gelten.

40. ὡς εἶη, ut liceret. — ἐν τοῖς ἀφθ. Dindorf verlangt nach dem usus ἐν ἀφθονωτάτοις.

41. παρ' αὐτὸ τὸ τεῖχος. S. zu V, 2, 29.

42. καὶ vor πολλὰί wie I, 1, 1: καὶ ταχὺ. — καὶ vor βούλεσθαι ist

gerade. — αὐτῷ, dem Assyrier. — ὅτι ἔλαττον εἶχες. Ueber die Sache s. V, 3, 5. — ἐθεῖτο, der Ass. — ὥσπερ πρὸς σέ εἶπε. S. V, 3, 6.

44. προσάγουσι μὲν. Dem entspricht παριέναι δὲ §. 45. — ὡς ἂν ἄριστοι εἶεν, wie sie am besten kämpfen zu können meinen. Vergl. I, 2, 5 zu ὡς ἂν — εἶεν.

45. ἀμάξαις. Der Dativ wie §. 20. — ἀνειρμένοις — ἐπὶ πολὺ, anein-

ταῦτα δὲ πάντα δεῖ προκεκαλύφθαι τοῖς ὀπλοφόροις καὶ μη-
 δαμῇ τοῖς πολεμίοις γυμνὰ ὅπλων τὰ σκευοφόρα φαίνεσθαι.
 ἀνάγκη οὖν οὕτω πορευομένων ἐπὶ λεπτόν καὶ ἀσθενὲς τὸ 46
 μάχιμον τετάχθαι· εἰ οὖν βούλονται ἀθρόοι ἐκ τοῦ τείχους
 προσπεσεῖν πῃ, ὅπῃ προσμίξειαν, πολὺ ἂν ἐρρωμενέστερον συμ-
 μινύοιεν τῶν παριόντων. καὶ τοῖς μὲν ἐπὶ μακρὸν πορευο- 47
 μένοις μακρὰ καὶ αἰ ἐπιβροήθεται, τοῖς δ' ἐκ τοῦ τείχους βραχὺ
 πρὸς τὸ ἐγγὺς καὶ προσδραμεῖν καὶ πάλιν ἀπελθεῖν. ἦν δὲ 48
 μὴ μεῖον ἀπέχοντες παρίωμεν ἢ ἐφ' ὅσον καὶ νῦν ἐκτεταμένοι
 πορευόμεθα, τὸ μὲν πληθὸς κατόφονται ἡμῶν, ὑπὸ δὲ τῶν
 παρυφασμένων ὀπλων πᾶς ὄχλος δεινὸς φαίνεται. ἂν δ' οὖν 49
 τῷ ὄντι ἐπεξίωσί πῃ, ἐκ πολλοῦ προορῶντες αὐτοὺς οὐκ ἂν
 ἀπαράσκειν λαμβανοίμεθα. μᾶλλον δέ, ὧ ἄνδρες, ἔφη, οὐδ'
 ἐπιχειρήσουσιν, ὁπότεν πρόσω δέῃ ἀπὸ τοῦ τείχους ἀπιέναι,
 ἂν μὴ τῷ ὄλῳ ὑπολάβωσι τοῦ παντὸς κρείττους εἶναι· φοβερὰ
 γὰρ ἡ ἀποχώρησις. ἐπεὶ δὲ ταῦτ' εἶπεν, ἔδοξέ τε ὀρθῶς τοῖς 50
 παροῦσι λέγειν καὶ ἦγεν ὁ Γωβρύας, ὥσπερ ἐκέλευσε. παρα-
 μειβομένου δὲ τὴν πόλιν τοῦ στρατεύματος τὸ ὑπολειπούμενον
 αἰεὶ ἰσχυρότερον ποιοῦμενος ἀπεχώρει.

Ἐπεὶ δὲ πορευόμενος οὕτως ἐν ταῖς γιγνομέναις ἡμέραις 51
 ἀφικνεῖται εἰς τὰ μεθόρια τῶν Σύρων καὶ Μήδων, ἐνθεν περ
 ὤρμητο, ἐνταῦθα δὴ τρία ὄντα τῶν Σύρων φρούρια, ἐν μὲν
 αὐτὸς τὸ ἀσθενέστατον βία προσβαλὼν ἔλαβε, τῷ δὲ δύο

ander gereihet, d. i. ausgedehnt
 zu einer langen Linie.

46. ἐπὶ — ἀσθενὲς wie vorher
 ἐπὶ πολὺ und §. 47 ἐπὶ μακρόν. —
 τὸ μάχιμον, eben bezeichnet durch
 τοῖς ὀπλοφόροις. Vergl. ἄλλο τι
 VII, 1, 39.

47. μακρὰ, näm. εἰσι. — τοῖς
 — ἐκ τοῦ τείχους. Ueber die At-
 traction s. zu I, 3, 4. — βραχὺ,
 näm. ἐστὶ. — πρὸς τὸ ἐγγὺς, zu
 dem Theile des vorüberziehenden
 Heeres, der der Stadt gerade nahe,
 d. h. am nächsten ist.

48. ἀπέχοντες, von Babylon. —
 ἐφ' ὅσον — ἐκτεταμένοι. Die Ent-
 fernung des vorüberziehenden Hee-
 res von der Stadt soll nicht klein-
 er sein als die Länge des Zuges,
 damit der Feind nicht irgend einen
 Theil des letzteren schneller an-
 greifen, als selbst der hinterste

Theil des Zuges dem vordersten zu
 Hülfe eilen kann. — ὑπὸ τῶν —
 ὀπλων, propter praetexta arma,
 oder praetextos armatos, die auf
 der Seite nach Babylon zu gleich-
 sam den Saum des Zuges bilden.
 — καὶ νῦν, d. i. jetzt, sowie nach-
 her, wenn wir vorüberziehen werden.
 — φαίνεται, allgemein gesagt: sieht
 jeder Haufe furchtbar aus.

49. τῷ ὄντι, wirklich, d. i.
 trotz des furchtbaren Anblicks.
 — μᾶλλον δέ, at potius, wie Mem.
 III, 13, 6: μᾶλλον δὲ οὐδ' ἂν ἡδύ-
 νηθην κομίσαι. — τῷ ὄλῳ — κρείτ-
 τους, ganz und gar überlegen
 unserem ganzen Heere.

50. αἰεὶ. S. zu V, 3, 45.

51. γιγνομέναις, die darüber
 vergingen, dazu gebraucht wur-
 den. — Σύρων, wie II, 4, 17, für
 Ἀσσυρίων. — ἐν μὲν —, τῷ δὲ.

φρουρίῳ φοβῶν μὲν Κῦρος, πείθων δὲ Γαδάτας ἔπεισε παραδοῦναι τοὺς φυλάττοντας.

- 3 Ἐπεὶ δὲ ταῦτα διεπέπρακτο, πέμπει πρὸς Κναξάρην καὶ ἐπέστελλεν αὐτῷ ἥκειν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, ὅπως περὶ τῶν φρουρίων ὧν εἰλήφεσαν βουλευσάιντο, ὃ τι χρῆσαιντο, καὶ θεασάμενος τὸ στράτευμα καὶ περὶ τῶν ἄλλων σύμβουλος γίγνοιτο, ὃ τι δοκοίη ἐκ τούτου πράττειν. ἔαν δὲ κελεύῃ, εἰπέ, ἔφη,
- 2 ὅτι ἐγὼ ἂν ὥς ἐκείνον ἴοιμι στρατοπεδευσόμενος. ὁ μὲν ἄργελος ὄρχετο ταῦτ' ἀπαγγέλλων. ὁ δὲ Κῦρος ἐν τούτῳ ἐκέλευσε τὴν τοῦ Ἀσσυρίου σκηνήν, Κναξάρην ἣν οἱ Μῆδοι ἐξεῖλον, ταύτην κατασκευάσαι ὥς βέλτιστα τῇ τε ἄλλῃ κατασκευῇ, ἣν εἶχον, καὶ τῷ γυναικῇ εἰσαγαγεῖν εἰς τὸν γυναικῶνα τῆς σκηνῆς καὶ σὺν ταύτῃ τὰς μουσουργούς, αἵπερ ἐξηρημέναι
- 3 ἦσαν Κναξάρην. οἱ μὲν δὴ ταῦτ' ἔπραττον. ὁ δὲ πεμφθεὶς πρὸς τὸν Κναξάρην ἐπεὶ ἔλεξε τὰ ἐντεταλμένα, ἀκούσας αὐτοῦ ὁ Κναξάρχης ἔγνω βέλτιον εἶναι τὸ στράτευμα μένειν ἐν τοῖς

Ueber die partitive Apposition s. zu I, 1, 1. — αὐτὸς, allein (ohne Gadatas). — τῷ δὲ δύο, die beiden anderen. — πείθων — ἔπεισε. S. zu V, 1, 1. ἔπεισε hat hier die modificirte Bedeutung: brachte sie dahin, wie schon durch φοβῶν angezeigt ist. Vergl. Anab. VII, 7, 29: ἐπεσέθησαν ὑπὸ σοῦ ἄρχεσθαι — ἀνάγκη. Mem. II, 1, 13.

5. Inhalt: Kyaxares, vom Kyros eingeladen, kommt zum Heere. Von Kyros und dessen besten Truppen mit seinem kleinen Gefolge begrüßt, zeigt er sich verletzt und grollt, sich vernachlässigt, den Kyros aber in solcher Macht zu sehen. Kyros tadelt ihn wegen seiner für ihn so gefährlichen und ebenso ungerechten Erbitterung. Er erinnert ihn, dasz er auf seinen Ruf ihm mit den Persern zu Hülfe gekommen und die Führung des Heeres übernommen, dasz er nach gewonnenem Sieg den Feind mit seiner Einwilligung und mit den Truppen, die er ihm bewilligt, weiter verfolgt, sein Lager genommen und seine Festungen erobert habe. Auf den Einwurf des Kyaxares,

dasz Kyros ihn durch diese Wohlthaten beschämt und das Herz seiner Unterthanen ihm abwendig gemacht habe, bittet ihn Kyros, diesen Vorwurf aufzuschieben, bis er seine Gesinnung näher geprüft haben werde. Kyaxares, durch diese Worte u. noch mehr durch den ehrenvollen Empfang, der ihm im Lager überall zu Theil wird, versöhnt, hält Abendmahlzeit, während Kyros die Freunde auffordert, Alles zu thun, um die Bundesgenossen zur ferneren Theilnahme am Kriege gegen die Assyrier zu bewegen.

1. πρὸς Κναξάρην, von dem zuletzt IV, 5, 8 die Rede war. — ὃ τι χρῆσαιντο, was sie mit ihnen machen sollten. — κελεύῃ, näml. ἐμὲ ὥς ἐκείνον λέγειν. — εἶπε, an den Boten gerichtet.

2. ἀπαγγέλλων. Vergl. Hellen. II, 1. 7. 29: ἡ δὲ παράλος (ἀπέπλευσε) εἰς τὰς Ἀθήνας ἀπαγγέλλονσα τὰ γεγνότα. Vergl. auch oben zu λέγοντα V, 4, 24. — Κναξάρην ἣν — ἐξεῖλον. Ueber die Sache s. IV, 5, 52. 6, 11. V, 1, 1. — γυναικῇ — ταύτῃ. Nach IV, 5, 52 erwartet man γυναικῆς und ταύταις. S. Krit. Anhang.

μεθορίοις. καὶ γὰρ οἱ Πέρσαι, οὓς μετεπέμψατο ὁ Κῦρος, ἦγον· ἦσαν δὲ μυριάδες τέτταρες τοξοτῶν καὶ πελταστῶν. ὁρῶν οὖν καὶ τούτους σινομένους πολλὰ τὴν Μηδικήν, τούτων ἂν ἐδόκει ἥδιον ἀπαλλαγῆναι ἢ ἄλλον ὄχλον εἰσδέξασθαι. ὁ μὲν δὴ ἐκ Περσῶν ἄγων τὸν στρατὸν ἐρόμενος τὸν Κναξάρην κατὰ τὴν Κύρου ἐπιστολήν, εἰ τι δέοιτο τοῦ στρατοῦ, ἐπεὶ οὐκ ἔφη δεῖσθαι, αὐθημερόν, ἐπεὶ ἤκουσε παρόντα Κῦρον, ὥχητο πρὸς αὐτὸν ἄγων τὸ στρατεύμα.

Ὁ δὲ Κναξάρχης ἐπορεύετο τῇ ὑστεραίᾳ σὺν τοῖς παραμει-
 νασιν ἱππεῦσι Μίδων· ὡς δ' ἦσθετο ὁ Κῦρος προσιόντα αὐ-
 τόν, λαβὼν τούς τε τῶν Περσῶν ἱππέας πολλοὺς ἤδη ὄντας,
 καὶ τοὺς Μήδους πάντας καὶ τοὺς Ἀρμενίους καὶ τοὺς Ὑρκα-
 νίους καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων τοὺς εὐπιποτάτους τε καὶ εὐο-
 πλοτάτους ἀπήντα, ἐπιδεικνὺς τῷ Κναξάρῃ τὴν δύναμιν. ὁ δὲ
 Κναξάρχης ἐπεὶ εἶδε σὺν μὲν τῷ Κύρῳ πολλοὺς τε καὶ καλοὺς
 καὶ ἀγαθοὺς ἐπομένους, σὺν ἑαυτῷ δὲ ὀλίγην τε καὶ ὀλίγου
 ἄξιαν θεραπείαν, ἄτιμόν τι αὐτῷ ἐδοξεν εἶναι καὶ ἄχος αὐτὸν
 ἔλαβεν. ἐπεὶ δὲ καταβάς ἀπὸ τοῦ ἵππου ὁ Κῦρος προσῆλθεν
 ὡς φιλήσων αὐτὸν κατὰ νόμον, ὁ Κναξάρχης κατέβη μὲν ἀπὸ
 τοῦ ἵππου, ἀπεστράφη δέ· καὶ ἐφίλησε μὲν οὐ, δακρῶν δὲ
 φανερὸς ἦν. ἐκ τούτου δὴ ὁ Κῦρος τοὺς μὲν ἄλλους πάντας
 ἀποστάντας ἐκέλευσεν ἀναπαύεσθαι· αὐτὸς δὲ λαβόμενος τῆς
 δεξιᾶς τοῦ Κναξάρου καὶ ἀπαγαγὼν αὐτὸν τῆς ὁδοῦ ἔξω ὑπὸ
 φοινίκας τινας, τῶν τε Μηδικῶν πύλων ὑποβαλεῖν ἐκέλευσεν
 αὐτῷ καὶ καθίσας αὐτὸν καὶ παρακαθιστάμενος εἶπεν ὧδε.

Εἰπέ μοι, ἔφη, πρὸς τῶν θεῶν, ὧ θεῖε, τί μοι ὀργίζῃ καὶ
 τί χαλεπὸν ὁρῶν οὕτω χαλεπῶς φέρεις; ἐνταῦθα δὴ ὁ Κναξάρ-
 ρης ἀπεκρίνατο, Ὅτι, ὧ Κῦρε, δοκῶν γε δὴ ἐφ' ὅσον ἀνθρώ-

3. οὓς — ὁ Κῦρος. Ueber die Sache s. IV, 5, 16. 31.

4. κατὰ τὴν — ἐπιστολήν. S. den Inhalt des Briefs IV, 5, 31. — παρόντα. An der Grenze von Medien und Assyrien angekommen war Kyros wenigstens nicht weit entfernt vom Lager des Kyaxares.

6. σὺν — ἐπόμενος. S. zu V, 2, 13. — ἄχος, poetisches Wort. S. zu I, 2, 1. — κατὰ νόμον. S. I, 4, 28.

7. ἀποστάντας sie sollten abtreten und — λαβόμενος τῆς δεξιᾶς τοῦ K. Aber λαβὼν würde den Acc. d. Person fordern. S. Anab. I, 6, 10: ἔλαβον τῆς ζωῆς τὸν Ὅρονταν. K. 47, 12. 52, 8, 2. — τῶν πύλων, partitiver Genitiv wie I, 4, 19 τῶν — ἀνδρῶν. Wegen der Sache vergl. Hellen. IV, 1, 30: ὑποτιθέντων αὐτῷ τῶν θεραπόντων ῥαπτά, ἐφ' ὧν καθίζουσιν οἱ Πέρσαι μαλακῶς.

πων μνήμη ἐφικνεῖται καὶ τῶν πάλαι προγόνων καὶ πατρὸς βασιλέως πεφνέκναι καὶ αὐτὸς βασιλεὺς νομιζόμενος εἶναι, ἔμαυτὸν μὲν ὁρῶ οὕτω ταπεινῶς καὶ ἀναξίως ἐλαύνοντα, σὲ δὲ τῇ ἐμῇ θεραπείᾳ καὶ τῇ ἄλλῃ δυνάμει μέγαν τε καὶ μεγα-
 9 λοπρεπῇ παρόντα. καὶ ταῦτα χαλεπὸν μὲν οἶμαι καὶ ὑπὸ πολεμίων παθεῖν, πολὺν δ', ὦ Ζεῦ, χαλεπώτερον ὑφ' ὧν ἡμιστὰ ἐχρῆν ταῦτα πεπονθέναι. ἐγὼ μὲν γὰρ δοκῶ δεκάκις ἂν κατὰ τῆς γῆς καταδύναι ἥδιον ἢ ὀφθῆναι οὕτω ταπεινὸς καὶ ἰδεῖν τοὺς ἐμοὺς ἐμοῦ ἀμελήσαντας καὶ ἐπεγγελῶντας ἐμοί. οὐ γὰρ ἄγνοῶ τοῦτο, ἔφη, ὅτι οὐ σύ μου μόνον μείζων εἶ, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐμοὶ δοῦλοι ἰσχυρότεροι ἐμοῦ ὑπαντιάζουσίν μοι καὶ κατεσκευασμένοι εἰσίν, ὥστε δύνασθαι ποιῆσαι μᾶλλον ἐμὲ κακῶς
 10 ἢ παθεῖν ὑπ' ἐμοῦ. καὶ ἅμα ταῦτα λέγων πολὺν ἔτι μᾶλλον ἐκρατεῖτο ὑπὸ τῶν δακρύων, ὥστε καὶ τὸν Κῦρον ἐπεσπάσατο ἐμπλησθῆναι δακρύων τὰ ὄμματα. ἐπισχὼν σὲ μικρὸν ἔλεξε τοιάδε ὁ Κῦρος.

Ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ὦ Κναξάρη, οὔτε λέγεις ἀληθῆ οὔτε ὀρθῶς γινώσκεις, εἰ οἶει τῇ ἐμῇ παρουσίᾳ Μήδους κατεσκευά-
 11 σθαι, ὥστε ἱκανοὺς εἶναι σε κακῶς ποιεῖν. τὸ μέντοι σε θυμοῦσθαι οὐ θαναμάζω· εἰ μέντοι γε ἀδίκως ἢ δικαίως αὐτοῖς χαλεπαίνεις, παρήσω τοῦτο· οἶδα γάρ, ὅτι βαρέως ἂν φέροις ἀκούων ἐμοῦ ἀπολογουμένου ὑπὲρ αὐτῶν· τὸ μέντοι ἄνδρα ἄρχοντα πᾶσιν ἅμα χαλεπαίνειν τοῖς ἀρχομένοις, τοῦτο ἐμοὶ δοκεῖ μέγα ἀμάρτημα εἶναι. ἀνάγκη γὰρ διὰ τὸ πολλοὺς μὲν φοβεῖν πολλοὺς ἐχθροὺς ποιεῖσθαι, διὰ δὲ τὸ πᾶσιν ἅμα χαλεπαίνειν πᾶσιν
 12 αὐτοῖς ὁμόνοιαν ἐμβάλλειν. ὦν ἔνεκα, εὖ ἴσθι, ἐγὼ οὐκ ἀπέπεμπον ἄνευ ἑμαυτοῦ τούτους, φοβούμενος, μή τι γένοιτο διὰ τὴν σὴν ὀργὴν ὅ τι πάντας ἡμᾶς λυπήσοι. ταῦτα μὲν οὖν σὺν τοῖς θεοῖς ἐμοῦ παρόντος ἀσφαλῶς ἔχει σοι· τὸ μέντοι σε νομίζειν ὑπ' ἐμοῦ ἀδικεῖσθαι, τοῦτο ἐγὼ πάννυ χαλεπῶς φέρω, εἰ

8. τῶν πάλαι προγόνων, naml. βασιλέων. — θεραπείᾳ, Gefolge.

9. κατὰ τῆς γῆς καταδύναι, öfter vorkommender Ausdruck für die Scham. Vergl. VI, 1, 35. 37. Anab. VII, 1, 30. 7, 11. Schon Hom. II. IV, 182: τότε μοι χάνοι εὐρεῖα χθών. — οἱ ἐμοὶ δοῦλοι. So nennt er hier im Unmuth seine Unterthanen. Im Perserreiche galten später ausser dem König alle Anderen als

δοῦλοι. S. zu Anab. I, 1, 4. 9, 29. II, 5, 38. — παθεῖν, naml. κακῶς.

10. ἐπεσπάσατο, dahin brachte, dasz. — κατεσκευάσθαι, seien in den Stand gesetzt.

11. εἰ, ob.

12. τούτους, die Meder. S. IV, 5, 10. 18. — τὴν σὴν ὀργήν. S. IV, 5, 9. — ταῦτα geht auf das vorhergehende τι — ὅ τι. — εἰ, si quidem. — ἔπειτα. S. zu I, 2, 2.

ἀσκῶν ὅσον δύναμαι τοὺς φίλους ὡς πλείστα ἀγαθὰ ποιεῖν
 ἔπειτα τάναντία τούτου δοκῶ ἐξεργάζεσθαι. ἀλλὰ γάρ, ἔφη, 13
 μὴ οὕτως εἰκῇ ἡμᾶς αὐτοὺς αἰτιώμεθα, ἀλλ', εἰ δυνατόν, σα-
 φέστατα κατιδῶμεν, ποῖόν ἐστι τὸ παρ' ἐμοῦ ἀδίκημα. καὶ τὴν
 ἐν φίλοις δικαιοτάτην ὑπόθεσιν ἔχω ὑποτιθέναι· ἐὰν γάρ τί σε
 φανῶ κακὸν πεποιηκώς, ὁμολογῶ ἀδικεῖν· ἐὰν μέντοι μηδὲν
 φαίνωμαι κακὸν πεποιηκώς μηδὲ βουληθεῖς, οὐ καὶ σὺ αὖ ὁμο-
 λογήσεις μηδὲν ὑπ' ἐμοῦ ἀδικεῖσθαι; Ἀλλ' ἀνάγκη, ἔφη. Ἐὰν 14
 δὲ δὴ καὶ ἀγαθὰ σοι πεπραχώς δηλὸς ὢ καὶ προθυμούμενος
 προᾶξαι ὡς ἐγὼ πλείστα ἐδυνάμην, οὐκ ἂν καὶ ἐπαίνου σοι ἄξιος
 εἴην μᾶλλον ἢ μέμψεως; Δίκαιον γοῦν, ἔφη. Ἄγε τοίνυν, ἔφη 15
 ὁ Κῦρος, σκοπῶμεν τὰ ἐμοὶ πεπραγμένα πάντα καθ' ἐν ἑκα-
 στον· οὕτω γὰρ δὴ μάλιστα δηλὸν ἔσται, ὅ τι τε αὐτῶν ἀγα-
 θὸν ἐστι καὶ ὅ τι κακόν. ἀρξώμεθα δ', ἔφη, ἐκ τῆσδε τῆς ἀρ- 16
 χῆς, εἰ καὶ σοὶ ἀρκούντως δοκεῖ ἔχειν. σὺ γὰρ δήπου ἐπεὶ
 ἦσθου πολλοὺς πολεμίους ἡθροισμένους, καὶ τούτους ἐπὶ σὲ
 καὶ τὴν σὴν χώραν ὀρωμένους, εὐθὺς ἔπεμπες πρὸς τε τὸ Περ-
 σῶν κοινὸν συμμάχους αἰτούμενος καὶ πρὸς ἐμὲ ἰδίᾳ δεόμενος
 πειρᾶσθαι αὐτὸν ἐμὲ ἐλθεῖν ἡγούμενον, εἴ τινες Περσῶν ἴοιεν.
 οὐκ οὖν ἐγὼ ἐπέισθην τε ταῦτα ὑπὸ σοῦ καὶ παρεγενόμην ἄν-
 δρας ἄγων σοι ὡς ἦν δυνατόν πλείστους τε καὶ ἀρίστους; Ἥλ- 17
 θες γὰρ οὖν, ἔφη. Ἐν τούτῳ τοίνυν, ἔφη, πρῶτόν μοι εἰπέ,
 πότερον ἀδικίαν τινὰ μου πρὸς σὲ κατέγνως ἢ μᾶλλον εὐεργε-
 σίαν; Αἴηλον, ἔφη ὁ Κναξάρης, ὅτι ἐκ γε τούτων εὐεργεσίαν.
 Τί γάρ, ἔφη, ἐπεὶ οἱ πολέμοι ἦλθον καὶ διαγωνίζεσθαι ἔδει 18
 πρὸς αὐτούς, ἐν τούτῳ κατενόησάς πού με ἢ πόνον ἀποστάντα
 ἢ τιнос κινδύνου φεισάμενον; Οὐ μὰ τὸν Δί', ἔφη, οὐ μὲν δή.

13. ἀλλὰ γάρ. Der folg. Gedanke soll als ganz nahe liegend bezeichnet werden. — ἡμᾶς αὐτοὺς, näml. gegenseitig. S. Kr. 51, 2, 16. — τὴν ἐν φίλοις δικαιοτάτην ὑπόθεσιν, inter amicos aequissimam conditionem, Voraussetzung, die angenommen werden soll, d. i. Vorschlag. — Ἀλλ' ἀνάγκη. Vergl. IV, 5, 51: ἀλλὰ δέχομαι.

14. σοι, nach deinem Urtheil. Memor. I, 1, 1: ὡς ἄξιος εἶη θανάτου τῇ πόλει. B. 133, Anm. 7. K. 48, 6, Anm. 7.

16. ἀρχῆς, Befehlshaberschaft. — εἰ — δοκεῖ ἔχειν, bescheiden für ὡς — δεῖ ἔχειν. — πρὸς ἐμὲ ἰδίᾳ. Ueber die Sache s. I, 5, 4.

17. γὰρ οὖν. S. zu I, 4, 19. — ἐν τούτῳ verbinde mit κατέγνως. — ἐκ γε τούτων, näml. γινώσκω, wie schon bei dem ersten εὐεργεσίαν statt κατέγνως das verbum simplex vorschwebt.

18. Τί γάρ, wie nun, ferner. — οὐ μὲν δή, wie VI, 3, 10.

- 19 Τί γάρ, ἐπεὶ νίκης γενομένης σὺν τοῖς θεοῖς ἡμετέρας καὶ ἀναχωρησάντων τῶν πολεμίων παρεκάλουν ἐγὼ σε, ὅπως κοινῇ μὲν αὐτοὺς διώκοιμεν, κοινῇ δὲ τιμαρροίμεθα, κοινῇ δέ, εἴ τι καλὸν ἀγαθὸν συμβαίνει, τοῦτο καρποίμεθα, ἐν τούτοις ἔχεις τινά
- 20 μου πλεονεξίαν κατηγορῆσαι; ὁ μὲν δὴ Κναξάρχης πρὸς τοῦτο ἐσίγα· ὁ δὲ Κῦρος πάλιν ἔλεγεν ὧδε· Ἄλλ' εἰ πρὸς τοῦτο σιωπᾶν ἡδιόν σοι ἢ ἀποκρίνασθαι, τότε γ', ἔφη, εἰπέ, εἴ τι ἀδικεῖσθαι ἐνόμισας, ὅτι, ἐπεὶ σοι οὐκ ἀσφαλὲς ἐδόκει εἶναι διώκειν, σὲ μὲν αὐτὸν ἀφήκα τοῦ κινδύνου, ἱππέας δὲ τῶν σῶν συμπέμψαι μοι ἐδεόμην σου· εἰ γὰρ καὶ τοῦτο αἰτῶν ἡδίκουν, ἄλλως τε καὶ προπαρεσχηκῶς ἐμαυτὸν σοι σύμμαχον, τοῦτ' αὖ
- 21 παρὰ σοῦ, ἔφη, ἐπιδεικνύσθω. ἐπεὶ δ' αὖ καὶ πρὸς τοῦτο ἐσίγα ὁ Κναξάρχης, Ἄλλ' εἰ μὴδὲ τοῦτο, ἔφη, βούλει ἀποκρίνασθαι, σὺ δὲ τοῦντεῦθεν λέγε, εἴ τι αὖ ἡδίκουν, ὅτι σοῦ ἀποκριναμένου ἐμοί, ὥς οὐκ ἂν βούλοιο, εὐθυμουμένους ὄρων Μήδους, τούτου παύσας αὐτοὺς ἀναγκάζειν κινδυνεύσοντας ἰέναι, εἴ τι αὖ σοι δοκῶ τοῦτο χαλεπὸν ποιῆσαι, ὅτι ἀμελήσας τοῦ ὀργίζεσθαι σοι ἐπὶ τούτοις πάλιν ἥτουν σε οὐ ἥδειν οὔτε σοι μείον ὄν δοῦναι οὐδὲν οὔτε ῥᾶον Μήδοις ἐπιταχθῆναι· τὸν γὰρ βουλούμενον
- 22 δῆπου ἔπεσθαι ἤτρεσά σε δοῦναί μοι. οὐκοῦν τούτου τυχὼν παρὰ σοῦ οὐδὲν ἤνυτον, εἰ μὴ τούτους πείσαιμι. ἐλθὼν οὖν ἔπειθον αὐτοὺς καὶ οὓς ἔπεισα, τούτους ἔχων ἐπορευόμην σοῖ

19. ἡμετέρας, Prädicat; als der Sieg unser ward. — παρεκάλουν ἐγὼ σε. S. IV, 1, 11 ff.

20. ἡδιον, magis libet. Vergl. VI, 2, 7: ἡδιστον. — καὶ τοῦτο, auch dieses. Das Stillschweigen des Kyaxares stellt sich Kyros als Anschuldigung zu nehmen.

21. σὺ δέ, anakoluthisch. So steht δέ mitunter im Nachsatze, um den Gegensatz auszudrücken, in welchem dieser zu seinem Vordersatz steht. Anab. V, 5, 22: Ἄ δὲ ἡπέλησας, ὥς, ἣν ὑμῖν δοῶ, Κορύλλαν καὶ Παφλαγόναν ἐνυμμάχους ποιήσεσθε ἐφ' ἡμᾶς, ἡμεῖς δέ, ἣν μὲν ἀνάγκη ἢ, πολεμήσομεν καὶ ἀμφοτέροισ. V, 6, 20. VII, 7, 7. — αὖ ἡδίκουν, wie §. 20 καὶ τοῦτο. — εἴ τι αὖ σοι δοκῶ τοῦτο χαλεπὸν ποιῆσαι, ὅτι. Diese Worte,

welche wegbleiben konnten, wiederholen nach dem Zwischensatze noch einmal in anderer Form den Anfang der indirecten Frage nach λέγε. — ἀμελήσας, ohne daran zu denken, d. h. weit entfernt, dir zu zürnen. Vergl. zu VII, 2, 17. — οὐ ἥδειν — δοῦναι, was meines Wissens das Geringste war, das du mir geben konntest.

22. οὐδὲν ἤνυτον, gewann ich (doch noch) nichts, eine Wirklichkeit, die blieb, bis ich (= wenn ich nicht) diese überredete. Auch der Lateiner braucht mitunter das Imperfectum im Indicativ so, wo wir eher den Coniunctiv erwarten: Cic. de Off. II, 19: Admonebat me res, ut — deplorarem, ni vererer, ne de me ipso aliquid viderer queri. — ἔπειθον, conatus.

ἐπιτρέψαντος. εἰ δὲ τοῦτο αἰτίας ἄξιον νομίζεις, οὐδ' ὅ τι ἂν
 διδῶς, ὥς ἔοικε, παρὰ σοῦ δέχεσθαι ἀναίτιόν ἐστιν. οὐκοῦν 23
 ἐξωρμήσαμεν οὕτως· ἐπειδὴ δ' ἐξήλθομεν, τί ἡμῖν πεπραγμένον
 οὐ φανερόν ἐστιν; οὐ τὸ στρατόπεδον ἤλωκε τῶν πολεμίων; οὐ
 τεθνῶσι πολλοὶ τῶν ἐπὶ σὲ ἐλθόντων; ἀλλὰ μὴν τῶν γε ζών-
 των ἐχθρῶν πολλοὶ μὲν ὅπλων ἐστέρηνται, πολλοὶ δὲ ἵππων·
 χρήματά γε μὴν τὰ τῶν φερόντων καὶ ἀγόντων τὰ σὰ πρόσθεν
 νῦν ὁρᾷς τοὺς σοὺς φίλους καὶ ἔχοντας καὶ ἄγοντας, τὰ μὲν σοί,
 τὰ δ' αὖ τοῖς ὑπὸ τὴν σὴν ἀρχήν. τὸ δὲ πάντων μέγιστον καὶ 24
 κάλλιστον, τὴν μὲν σὴν χώραν ἀύξανομένην ὁρᾷς, τὴν δὲ τῶν
 πολεμίων μειουμένην, καὶ τὰ μὲν τῶν πολεμίων φρούρια ἐχό-
 μενα, τὰ δὲ σὰ τὰ πρότερον εἰς τὴν Σύρων ἐπικράτειαν συγ-
 κατασπασθέντα νῦν τάναντία σοὶ προσκεχωρηκότα· τούτων
 δὲ εἴ τι κακόν σοι ἢ εἴ τι μὴ ἀγαθόν σοι μαθεῖν μὲν ἔρωγε
 βούλεσθαι οὐκ οἶδ' ὅπως ἂν εἴποιμι· ἀκοῦσαι μέντοι γε οὐδὲν
 κωλύει. ἀλλὰ λέγε ὅ τι γινώσκεις περὶ αὐτῶν. ὁ μὲν δὴ 25
 Κύρος οὕτως εἰπὼν ἐπάνεστο· ὁ δὲ Κναξάρχης ἔλεξε πρὸς
 ταῦτα τάδε.

Ἄλλ', ὦ Κύρε, ὥς μὲν ταῦτα, ἃ σὺ πεποίηκας, κακὰ ἐστιν
 οὐκ οἶδ' ὅπως χρὴ λέγειν· εὖ γε μέντοι, ἔφη, ἴσθι, ὅτι τὰ ἀγαθὰ
 ταῦτα τοιαῦτά ἐστιν, οἷα ὅσῳ πλείονα φαίνεται, τοσούτῳ μᾶλ-
 λον ἐμὲ βαρύνει. τὴν τε γὰρ χώραν, ἔφη, ἐγὼ ἂν τὴν σὴν ἐβου- 26
 λόμην τῇ ἐμῇ δυνάμει μείζω ποιεῖν μᾶλλον ἢ τὴν ἐμὴν ὑπὸ
 σοῦ ὁρᾶν οὕτως ἀύξανομένην· σοὶ μὲν γὰρ ταῦτα ποιοῦντι
 καλά, ἐμοὶ δὲ γέ ἐστὶ πῃ ταῦτα ἀτιμίαν φέροντα. καὶ χρή- 27
 ματα οὕτως ἂν μοι δοκῶ ἡδιόν σοι δωρεῖσθαι ἢ παρὰ σοῦ
 οὕτω λαμβάνειν, ὥς σὺ νῦν ἐμοὶ δίδως· τούτοις γὰρ πλου-

23. ἀλλὰ μὴν, Fortschritt und Steigerung zugleich bezeichnend. — γε μὴν. S. I, 2, 2. Ueber die Sache s. IV, 2, 32. V, 3, 25. — τοῖς ὑπὸ τὴν σὴν ἀρχήν, eigentlich: die unter deine Herrschaft gebracht sind. S. zu I, 5, 3.

24. τὸ δὲ — μέγιστον, wie III, 1, 1. — φρούρια. S. V, 4, 51. — τάναντία, adverbial. — σοὶ προσκεχωρηκότα, insofern sie nicht mehr den Angriffen der Assyrier (wie I, 4, 17) ausgesetzt sind. — μαθεῖν

vorgesetzt wegen des Gegensatzes zu ἀκοῦσαι. Constr. οὐκ οἶδ' ἔγωγ' ὅπως ἂν εἴποιμι βούλεσθαι μαθεῖν. Eine Belehrung, dass von dem, was er gethan, etwas dem Kyax. nachtheilig sei, weist er ironisch, aber in milder Form ab.

25. χρὴ λέγειν, man sagen darf.

26. πῃ, quodammodo.

27. καὶ entspricht dem τε zu Anfang §. 26. — ὥς — δίδως, dem ersten Satzglied (χρήματα οὕτως — δωρεῖσθαι), das den Hauptgedanken

- τιζόμενος ὑπὸ σοῦ καὶ μᾶλλον αἰσθάνομαι, οἷς πενέστερος γίγνομαι. καὶ τοὺς γ' ἐμὸνς ὑπηκόους ἰδὼν μικρά γε ἀδικουμένους ὑπὸ σοῦ ἦτιον ἂν δοκῶ λυπεῖσθαι ἢ νῦν ὄρων, ὅτι
- 28 μεγάλα ἀγαθὰ πεπόνθασιν ὑπὸ σοῦ. εἰ δέ σοι, ἔφη, ταῦτα δοκῶ ἀγνωμόνως ἐνθυμεῖσθαι, μὴ ἐν ἐμοὶ αὐτά, ἀλλ' εἰς σὲ τρέψας πάντα καταθέσσαι, οἷά σοι φαίνεται. τί γὰρ ἂν, εἰ τις κύνας, οὓς σὺ τρέφεις φυλακῆς ἔνεκα σαντοῦ τε καὶ τῶν σῶν, τούτους θεραπεύων γνωριμωτέρους ἑαυτῷ ἢ σοὶ ποιή-
- 29 σειεν, ἄρ' ἂν σε εὐφράναι τούτῳ τῷ θεραπεύματι; εἰ δὲ τοῦτό σοι δοκεῖ μικρὸν εἶναι, ἐκείνο κατανόησον· εἰ τις τοὺς σὲ θεραπεύοντας, οὓς σὺ καὶ φρουρᾶς καὶ στρατείας ἔνεκα κέκτησαι, τούτους οὕτω διατιθεῖν, ὥστ' ἐκείνου μᾶλλον ἢ σοῦ βούλεσθαι εἶναι, ἄρ' ἂν ἀντὶ ταύτης τῆς εὐεργεσίας χάριν αὐτῷ
- 30 εἰδείης; τί δέ, ὃ μάλιστα ἄνθρωποι ἀσπάζονται τε καὶ θεραπεύουσιν οἰκειότατα, εἰ τις τὴν γυναῖκα τὴν σὴν οὕτω θεραπεύσειεν, ὥστε φιλεῖν αὐτὴν μᾶλλον ποιήσειεν ἑαυτὸν ἢ σέ, ἄρ' ἂν σε τῇ εὐεργεσίᾳ ταύτῃ εὐφράναι; πολλοῦ γ' ἂν, οἶμαι, καὶ δέοι· ἀλλ' εὖ οἶδ' ὅτι πάντων ἂν μάλιστα ἀδικοίη σε
- 31 τοῦτο ποιήσας. ἵνα δὲ εἰπῶ καὶ τὸ μάλιστα τῷ ἐμῷ πάθει ἐμφερές, εἰ τις οὓς σὺ ἤγαγες Πέρσας οὕτω θεραπεύσειεν, ὥστε αὐτῷ ἥδιον ἐπεσθαι ἢ σοί, ἄρ' ἂν φίλον αὐτὸν νομίζοις; οἶμαι
- 32 μὲν οὐ, ἀλλὰ πολεμιώτερον ἂν ἢ εἰ πολλοὺς αὐτῶν ἀποκτείνει. τί δέ, εἰ τις τῶν σῶν φίλων, φιλοφρόνως σου εἰπόντος λαμβάνειν ὁπόσα ἐθέλοι, εἴτ' αὐτὸς τοῦτο ἀκούσας λαβὼν οἴχοιτο

enthält, entsprechend. — καὶ μᾶλλον. S. zu I, 1, 1. — οἷς, um was. Was er meint, spricht er zuletzt (§. 34) deutlich aus. — ἰδὼν, wenn ich sähe.

28. μὴ μετὰ καταθέσσαι zu verbinden gestattet der gute Atticismus nicht. B. 139, Anm. I, 3. K. 54, 2, Anm. 2. C. 510. Also ist zu μὴ ἐν ἐμοὶ αὐτά aus καταθέσσαι was zu ergänzen? — εἰς σὲ τρέψας, indem du es auf dich anwendest, d. h. dich in meine Lage versetzest. — τί γὰρ ἂν, anakolutisch. Der durch den Zwischensatz unterbrochene Satz wird mit ἄρ' ἂν ganz von Neuem und in anderer Form aufgenommen. Nach der Anlage sollte er etwa mit εὐφράναι σε endigen, ohne τούτῳ τῷ

θεραπεύματι. Wegen der darin liegenden Wiederholung vergl. zu I, 1, 3 a. E.

29. οὕτω διατιθεῖν, so stimmte, gesinnt machte. Vergl. Hell. V, 1, 4: τί ποτε ποιῶν ὁ Τελεντίας οὕτω διέθηκε (sich so ergeben machte) τοὺς ἀρχομένους. — εὐεργεσίας, ironisch wie §. 30.

30. ὃ, zunächst allgemein: etwas, was, dann durch τὴν γυναῖκα speciell bezeichnet. — καὶ vor δέοι ist sogar und gehört zu πολλοῦ δέοι als einem Begriff.

31. πάθει, concret: Begegnisz, Fall. — πολεμιώτερον ἂν, näml. αὐτὸν νομίζοις.

32. σὺν εἰπόντος λαμβάνειν, wenn du sagtest, er solle nehmen. — αὐτὸς, er (selbst), im Gegen-

ἅπαντα ὅποσα δύναιτο, καὶ αὐτὸς μὲν γε τοῖς σοῖς πλουτοίῃ
 σὺ δὲ μηδὲ μετρίοις ἔχοις χρῆσθαι, ἅρ' ἂν δύναιο τὸν τοιοῦ-
 τον ἄμεμπτον φίλον νομίζειν; νῦν μέντοι ἐγὼ, ὃ Κῦρε, εἰ μὴ 33
 ταῦτα, ἀλλὰ τοιαῦτα ὑπὸ σοῦ δοκῶ πεπονθέναι. σὺ γὰρ ἀληθῆ
 λέγεις· εἰπόντος ἐμοῦ τοὺς θέλοντας ἄγειν λαβὼν ὥχου πᾶσάν
 μου τὴν δύναμιν, ἐμὲ δὲ ἔρημον κατέλιπες· καὶ νῦν ἃ ἔλαβες
 τῇ ἐμῇ δυνάμει ἄγεις δὴ μοι καὶ τὴν ἐμὴν χώραν αὔξεις σὺν
 τῇ ἐμῇ ῥώμῃ, ἐγὼ δὲ δοκῶ οὐδὲν συναίτιος ὢν τῶν ἀγαθῶν
 παρέχειν ἐμαυτὸν ὥσπερ γυνὴ εὖ ποιεῖν, καὶ τοῖς τε ἄλλοις
 ἀνθρώποις καὶ τοῖσδε τοῖς ἐμοῖς ὑπηκόοις σὺ μὲν ἀνὴρ φαίνη,
 ἐγὼ δ' οὐκ ἄξιος ἀρχῆς. ταῦτά σοι δοκεῖ εὐεργετήματα εἶναι, 34
 ὃ Κῦρε; εὖ ἴσθ' ὅτι, εἴ τι ἐμοῦ ἐκῆδον, οὐδενὸς ἂν οὕτω με
 ἀποστερεῖν ἐφυλάττου ὥς ἀξιώματος καὶ τιμῆς. τί γὰρ ἐμοὶ
 πλεον τὸ τὴν γῆν πλατύνεσθαι, αὐτὸν δὲ ἀτιμάζεσθαι; οὐ
 γὰρ τοι ἐγὼ Μίδων ἥρχον διὰ τὸ κρείττων αὐτῶν πάντων
 εἶναι, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ τὸ αὐτοὺς τούτους ἀξιοῦν ἡμᾶς ἐαν-
 τῶν πάντα βελτίονας εἶναι.

Καὶ ὁ Κῦρος ἔτι λέγοντος αὐτοῦ ὑπολαβὼν εἶπε, Πρὸς 35
 τῶν θεῶν, ἔφη, ὃ θεῖε, εἴ τι καὶ γὰρ σοι πρότερον ἐχαρισάμην,
 καὶ σὺ νῦν ἐμοὶ χάρισαι ἂν δεηθῶ σου· παῦσαι, ἔφη, τὸ νῦν
 εἶναι μεμφόμενός μοι· ἐπειδὴν δὲ πείραν ἡμῶν λάβῃς, πῶς
 ἔχομεν πρὸς σέ, ἐὰν δὴ σοι φαίνεται τὰ ὑπ' ἐμοῦ πεπραγμένα
 ἐπὶ τῷ σῷ ἀγαθῷ πεποιημένα, ἀσπαζομένου τέ μου σε ἀντα-
 σπάξου εὐεργέτην τε νόμιζε, ἐὰν δ' ἐπὶ θάτερα, τότε μοι μέμ-

satz zum folgenden s. B. 127, 2, Anm. 1. Kr. 51, 5, 4.

33. ἀλλὰ τοιαῦτα, doch Aehnliches. — ἀληθῆ λέγεις. Kyaxares confundirt hier in seinem Groll zwei Gedanken, die zu einander im Gegensatz stehen, in einen Satz. Denn er will sagen: denn das ist zwar wahr, das ich sagte, du könntest Freiwilige mit dir nehmen; du hast aber meine ganze Macht mit fortgenommen u. s. w. — παρέχειν ἐμαυτὸν — εὖ ποιεῖν, mir Gutes erweisen zu lassen. S. Anab. II, 3, 22: ἡσχύνθημεν προδοῦναι αὐτόν, ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ παρέχοντες ἡμᾶς αὐτοὺς εὖ ποιεῖν. — ἀνὴρ. Hellen. VII, 1, 24: ὑπερεφίλον τὸν Λυκομήδην

καὶ μόνον ἄνδρα ἡγοῦντο. Hier. II, 1. Vergl. oben II, 2, 21.

34. τί — πλεον, quid — prodest? — ἡμᾶς, d. i. ich und mein Haus. — πάντα, wie I, 6, 8.

35. καὶ γὰρ. Ueber dieses καὶ s. zu I, 5, 1. — ἂν, Krasis wie V, 3, 9. — τὸ νῦν εἶναι, jetzt wenigstens. S. V, 3, 42. — ἡμῶν, mich und die mit mir das von dir Beargwöhnte ausführten. — πεποιημένα, in seinem Unterschied von πεπραγμένα zu beachten. Vergl. zu Hell. III, 4, 9. — ἐπὶ θάτερα, zum Gegentheil von dem durch ἐπὶ τῷ σῷ ἀγαθῷ Bezeichneten. Zuerst mit dem Dativ bezeichnet ἐπὶ die Wirkung, dann mit dem Accusativ den Zweck

φον. Ἄλλ' ἴσως μέντοι, ἔφη ὁ Κναξάρχης, καλῶς λέγεις· καὶ γὰρ οὕτω ποιήσω. Τί οὖν; ἔφη ὁ Κῦρος, ἦ καὶ φιλήσω σε; Εἰ σὺ βούλει, ἔφη. Καὶ οὐκ ἀποστρέψῃ με ὥσπερ ἄρτι; Οὐκ ἀποστρέψομαι, ἔφη. καὶ ὃς ἐφίλησεν αὐτόν.

- 37 Ὡς δὲ εἶδον οἱ Μῆδοί τε καὶ οἱ Πέρσαι καὶ οἱ ἄλλοι, πᾶσι γὰρ ἔμελεν, ὅτι ἐκ τούτων ἔσοιτο, εὐθὺς ἤσθησάν τε καὶ ἐφαιδρύνθησαν. καὶ ὁ Κῦρος δὲ καὶ ὁ Κναξάρχης ἀναβάντες ἐπὶ τοὺς ἵππους ἡγοῦντο, καὶ ἐπὶ μὲν τῷ Κναξάρῃ οἱ Μῆδοι εἶποντο, Κῦρος γὰρ αὐτοῖς οὕτως ἐπένευσεν, ἐπὶ δὲ τῷ Κύρῳ
- 38 οἱ Πέρσαι, οἱ δ' ἄλλοι ἐπὶ τούτοις. ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο ἐπὶ τὴν στρατοπέδον καὶ κατέστησαν τὸν Κναξάρῃν εἰς τὴν κατεσκευασμένην σκηνὴν, οἷς μὲν ἐτέτακτο παρεσκευάζον τὰ ἐπιτήδεια
- 39 τῷ Κναξάρῃ· οἱ δὲ Μῆδοι, ὅσον χρόνον σχολὴν πρὸ δείπνου ἦγαν ὁ Κναξάρχης, ἤσαν πρὸς αὐτόν, οἱ μὲν καὶ αὐτοὶ καθ' ἑαυτούς, οἱ δὲ πλείστοι ὑπὸ Κύρου ἐγκέλευστοι, δῶρα ἄγοντες, ὁ μὲν τις οἰνοχόον καλόν, ὁ δ' ὀψοποιὸν ἀγαθόν, ὁ δ' ἄρτοποιόν, ὁ δὲ μουσουργόν, οἱ δ' ἐκπώματα, οἱ δ' ἐσθῆτα καλήν.
- 40 πᾶς δὲ τις ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐν γέ τι ὧν εἰλήφει ἐδώρεῖτο αὐτῷ. ὥστε τὸν Κναξάρῃν μεταγινώσκειν, ὥς οὔτε ὁ Κῦρος ἀφίστη αὐτοὺς ἀπ' αὐτοῦ οὐδ' οἱ Μῆδοι ἥττον τι αὐτῷ προσεῖχον τὴν νοῦν ἢ καὶ πρόσθεν.
- 41 Ἐπεὶ δὲ δείπνον ὦρα ἦν, καλέσας ὁ Κναξάρχης ἡξίου τὸν Κῦρον διὰ χρόνου ἰδὼν αὐτὸν συνδειπνεῖν. ὁ δὲ Κῦρος ἔφη· Μὴ δὲ σὺ κέλευε, ὦ Κναξάρῃ· ἢ οὐχ ὀρᾷς, ὅτι οὗτοι οἱ παρόντες ὑφ' ἡμῶν πάντες ἐπαιρόμενοι πάρεσιν; οὐκουν καλῶς ἂν πράττοιμι, εἰ τούτων ἀμελῶν τὴν ἐμὴν ἡδονὴν θεραπεύειν

36. Ἄλλ' ἴσως μέντοι — καλῶς, nun, vielleicht hast du doch Recht (trotz der Zweifel, die ich noch hege). — ἀποστρέψῃ με, dich von mir abwenden. — ὥσπερ ἄρτι, näml. §. 6.

37. πᾶσι γὰρ ἔμελεν. Ueber die Stellung der Worte s. zu IV, 5, 4. — τοὺς ἵππους, ihre Pferde. — ἡγοῦντο, ritten voran.

38. κατέστησαν, gebracht hatten.

39. αὐτοὶ καθ' ἑαυτούς, sua sponte. — ἄγοντες, zeugmatisch auch mit ἐκπώματα und ἐσθῆτα verbunden, wozu φέροντες zu er-

gänzen. — ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ, plerumque, um πᾶς — τις noch zu beschränken. Wegen τις vergl. zu I, 1, 1.

40. μεταγινώσκειν, prägnant: mutata sententia cognoscere. Vgl. μετανοεῖν I, 1, 3. — ἀφίστη, abwendig machte. — Ueber καί nach ἦ s. zu I, 5, 1. Kr. 69, 32, 13.

41. διὰ χρόνον ἰδὼν αὐτόν, da er ihn nach langer Zeit (jetzt) wiedergesehen habe, d. h. lange Zeit nicht gesehen habe. Vergl. I, 4, 28. — ὑφ' ἡμῶν — ἐπαιρόμενοι, von uns zu Erwartungen

δοκοίην. ἀμελειῖσθαι δὲ δοκοῦντες στρατιῶται οἱ μὲν ἀγαθοὶ
πολὺν ἀθυμότεροι γίνονται, οἱ δὲ πονηροὶ πολὺν ὕβριστότεροι.
ἀλλὰ σὺ μὲν, ἔφη, ἄλλως τε καὶ ὁδὸν μακρὰν ἦκων δείπνει 42
ἤδη· καὶ εἰ τινὲς σε τιμῶσιν, ἀντασπάζου καὶ εὐώχει αὐτούς,
ἵνα σε καὶ θαρρήσωσιν· ἐγὼ δ' ἀπὶ πῶν ἐφ' ἅπερ λέγω τρέ- 43
ψομαι. αὐριον δ', ἔφη, πρῶτὸν δεῦρο ἐπὶ τὰς σὰς θύρας παρέ-
σονται οἱ ἐπικαίριοι, ὅπως βουλευσώμεθα πάντες σὺν σοί, ὃ τι
χρὴ ποιεῖν τὶ ἐκ τούδε. σὺ δ' ἡμῖν ἔμβαλε παρῶν περὶ τού-
του, πότερον ἔτι δοκεῖ στρατεύεσθαι ἢ καιρὸς ἤδη διαλύειν 44
τὴν στρατίαν. ἐκ τούτου ὁ μὲν Κναξάρχης ἀμφὶ δεῖπνον εἶχεν,
ὁ δὲ Κῦρος συλλέξας τῶν φίλων τοὺς ἱκανωτάτους καὶ φρονεῖν
καὶ συμπράττειν, εἰ τι δέοι, ἔλεξε τοιάδε.

Ἄνδρες φίλοι, ἃ μὲν δὴ πρῶτα εὐξάμεθα, πάρεστι σὺν
θεοῖς. ὅπῃ γὰρ ἂν πορευώμεθα, κρατοῦμεν τῆς χώρας· καὶ
μὲν δὴ τοὺς πολεμίους ὀρώμεν μειονμένους, ἡμᾶς δὲ αὐτοῖς
πλείονας τε καὶ ἰσχυροτέρους γιγνομένους. εἰ δὲ ἡμῖν ἔτι ἐθε- 45
λήσειαν οἱ νῦν προσγεγενημένοι σύμμαχοι παραμεῖναι, πολλῶ
ἂν μᾶλλον ἀνύσαι δυνάμεθα καὶ εἰ τι βιάσασθαι καιρὸς καὶ
εἰ τι πείσαι δέοι. ὅπως οὖν τὶ μένειν ὥς πλείστοις συνδοκῇ
τῶν συμμάχων, οὐδὲν τοῦτο μᾶλλον ἔργον ἐμὸν ἢ καὶ ὑμέ-
τερον μηχανᾶσθαι. ἀλλ' ὥσπερ καί, ὅταν μάχεσθαι δέῃ, ὁ 46
πλείστους χειρωσάμενος ἀλκιμώτατος δοξάζεται εἶναι, οὕτω καί,
ὅταν πείσαι δέῃ, ὁ πλείστους ὁμογνώμονας ἡμῖν ποιήσας, οὗτος
δικαίως ἂν λεκτικώτατος καὶ πρακτικώτατος κρίνοιτο ἂν εἶναι. 47
μὴ μέντοι ὥς λόγον ἡμῖν ἐπιδειζόμενοι, οἷον ἂν εἴπητε πρὸς
ἕναστον αὐτῶν, τοῦτο μελετᾶτε, ἀλλ' ὥς τοὺς πεπεισμένους
ὑφ' ἑκάστου δῆλους ἐσομένους οἷς ἂν πράττωσιν, οὕτω παρα-

angeregt. — στρατιῶται οἱ μὲν
—, οἱ δέ. S. zu I, 1, 1.

42. θαρρήσωσιν, nicht fürch-
ten. Anab. III, 2, 20: εἰ δὲ δὴ
τὰς μὲν μάχας θαρρεῖτε —.

43. οἱ ἐπικαίριοι. S. zu III, 3,
12. — τὸ ἐκ τούδε, wie IV, 2, 22:
τὸ ἀπὸ τούδε. — ἔμβαλε. Nach
II, 2, 19. VI, 1, 13 ist λόγον oder
nach II, 2, 18 βουλήν zu ergänzen.
— δοκεῖ ist zu στρατεύεσθαι: gut
scheint, zu καιρὸς: scheint
(näml. εἶναι), wenn man nicht vor-
zieht zu letzterem Worte ἔστι zu
ergänzen.

44. καὶ μὲν δὴ τοὺς, d. i. καὶ
δὴ τοὺς μὲν. Wegen καὶ δὴ vgl.
I, 6, 3. Kr. 69, 17, 5.

45. καιρὸς, näml. εἴη. — οὐδὲν
— μᾶλλον, in keiner Beziehung
mehr. — τοῦτο hängt ab von μη-
χανᾶσθαι. — ἔργον ἐμὸν, nämlich
ἐστίν. — ἢ καί, wie §. 40.

46. δικαίως ἂν — κρίνοιτο ἂν.
S. zu II, 1, 6.

47. ἐπιδειζόμενοι, das eigentliche
Wort für Prunkreden: declamiren.
— ὥς — ἐσομένους. Ueber die
Beziehung dieses accus. absol. zu
οὕτω παρασκευάζεσθε s. zu I, 4,
21. — οἷς = τούτοις, ἃ.

- 48 σκευάζεσθε. καὶ ὑμεῖς μὲν, ἔφη, τούτων ἐπιμελεῖσθε· ἐγὼ δέ, ὅπως ἂν ἔχοντες τὰ ἐπιτήδεια, ὅσον ἂν ἔρωγε δύνωμαι, οἱ στρατιῶται περὶ τοῦ στρατεύεσθαι βουλευόμεναι, τούτου περὶ σκευάζεσθαι ἐπιμελεῖσθαι.

VI.

- 1 Ταύτην μὲν δὴ τὴν ἡμέραν οὕτω διαγαρόντες καὶ δειπνήσαντες ἀνεπαύοντο. τῇ δ' ὑστεραίᾳ πρῶτ' ἦκον ἐπὶ τὰς Κναξάρου θύρας πάντες οἱ σύμμαχοι. ἕως οὖν ὁ Κναξάρχης ἐκοσμεῖτο, ἀκούων, ὅτι πολλὸς ὄχλος ἐπὶ ταῖς θύραις εἴη, ἐν τούτῳ οἱ φίλοι τῷ Κύρῳ προσῆγον οἱ μὲν Καδουσίους αὐτοῦ μένειν δεομένους, οἱ δὲ Ὑρκανίους, ὁ δὲ τις Σάκας, ὁ δὲ τις καὶ Γωβρύαν· Ὑστάσπας δὲ Γαδάταν τὸν εὐνοῦχον προσῆγε, δεόμενον
2 τοῦ Κύρου μένειν. ἔνθα δὴ ὁ Κῦρος γιγνώσκων, ὅτι Γαδάτας πάλαι ἀπωλώλει τῷ φόβῳ, μὴ λυθείη ἡ στρατιά, ἐπιφειλάσας εἶπεν, ὦ Γαδάτα, δῆλος εἶ, ἔφη, ὑπὸ τοῦ Ὑστάσπου τούτου
3 πεπεισμένος ταῦτα γιγνώσκων, ἃ λέγεις. καὶ ὁ Γαδάτας ἀνατείνας τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀπόμωσεν, ἥ μὴν μὴ ὑπὸ τοῦ Ὑστάσπου πεισθεὶς ταῦτα γιγνώσκων· ἀλλ' οἶδα, ἔφη, ὅτι ἂν ὑμεῖς ἀπέλθητε, ἔρρει τὰμὰ παντελῶς· διὰ ταῦτ', ἔφη,

48. ὅσον — δύνωμαι mit *πειράσσομαι* zu verbinden. Den Hauptgedanken enthält *ἔχοντες τὰ ἐπιτήδεια*. S. zu V, 3, 14. 4, 13.

1. Inhalt: Die Bundesgenossen bitten Kyros zu bleiben und mit ihnen den Krieg weiter zu verfolgen. Darüber wird unter Kyaxares' Vorsitz Kriegsrath gehalten. Alle rathen zur Fortsetzung des Kriegs, auch Kyros, der aber vor allem darauf dringt, feste Plätze im Feindesland zu besetzen u. darin Lebensmittel für den Winter aufzuspeichern. Auf seinen Vorschlag werden Belagerungsmaschinen gebaut, während das Heer von einem befestigten Lager aus häufig auf Proviantirung auszieht. Auf die Nachricht, dass der Assyrier um des Königs von Lydien Beistand werbe, vervollständigt Kyros seine Reiterei und führt Sichelwagen ein. Araspas, der Hüter der Pantheia, von dieser beim Kyros

verklagt, weil er sie mit seiner Liebe bedrängt, wird unter dem Scheine, als flöhe er vor dem Kyros, nach Lydien geschickt, um dort heimlich für den Kyros zu wirken. Abradatas, der Mann der Pantheia, wird vom Kyros herbeigerufen und bietet diesem seine Dienste an. Thurmartige Wagen werden gebaut, die mit dem Heere ziehen sollen, um im Kampfe gute Dienste zu leisten.

1. οἱ σύμμαχοι, nämlich die V, 5, 43 erwähnten *ἐπικαίριοι* als die Sprecher der verschiedenen Völkerschaften. — οἱ φίλοι — οἱ μὲν — οἱ δέ. S. zu I, 1, 1.

2. ἀπωλώλει, wie perit: verging. — δῆλος εἶ. S. zu I, 4, 2.

3. πρὸς τὸν οὐρανόν. πρὸς und εἰς wechseln in dieser Phrase. Vgl. VI, 4, 9. Oekon. XIX, 9. — ἀπόμωσεν, — μὴ. S. zu I, 4, 13: ἀπαγορεύω μὴ κινεῖσθαι. — ἔρρει τὰμὰ, wie Symp. I, 15: ἐπεὶ γὰρ γέλως